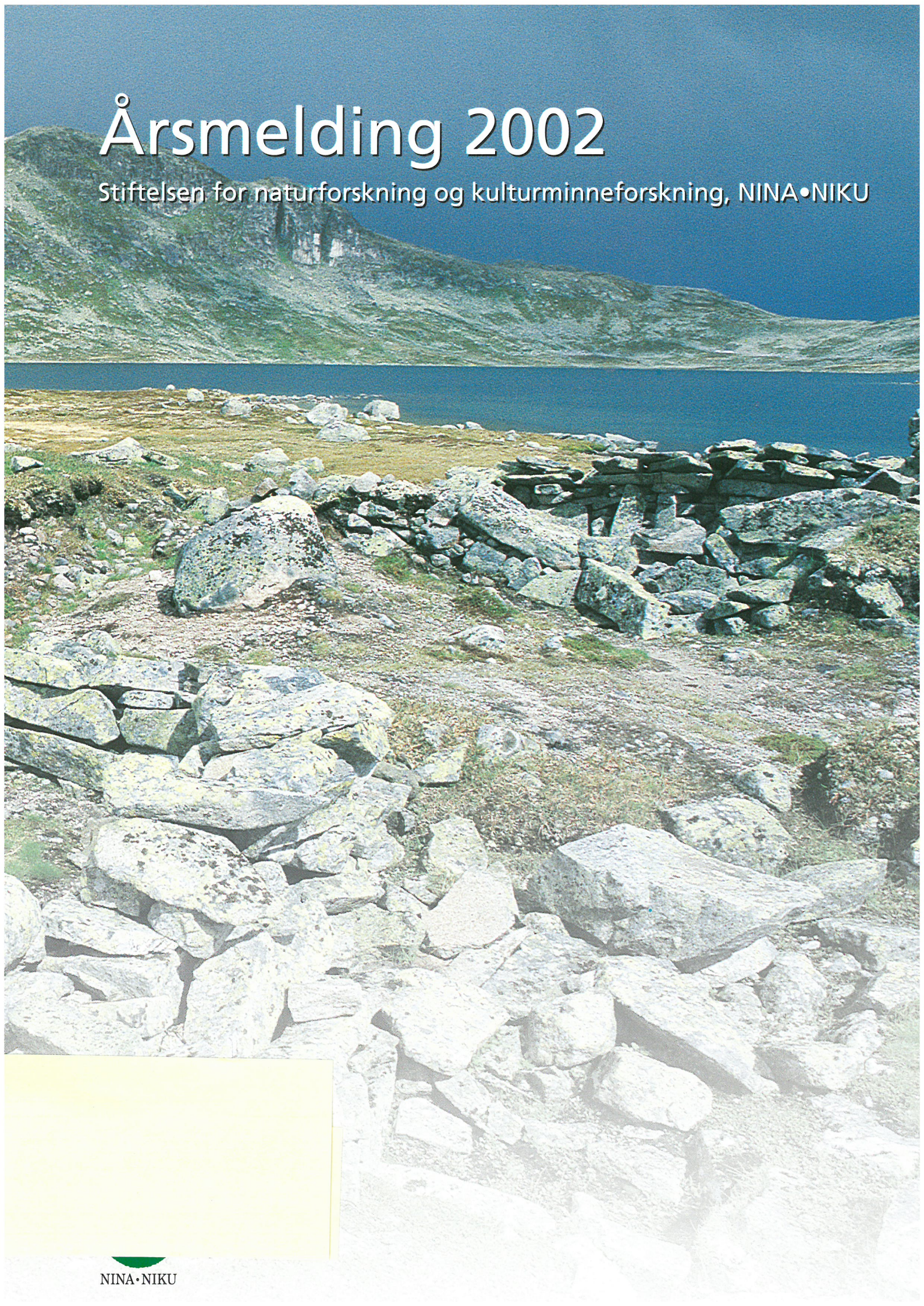

Årsmelding 2002

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning, NINA•NIKU

NINA og NIKU - to selvstendige forskningsstiftelser fra januar 2003

I 2002 ble det besluttet å oppløse Stiftelsen NINA•NIKU. NINA og NIKU ble dermed fra 1. januar 2003 to selvstendige institutter med hvert sitt styre. Begge organisasjoner er nå representert i Miljøalliansen AS som egne stiftelser.

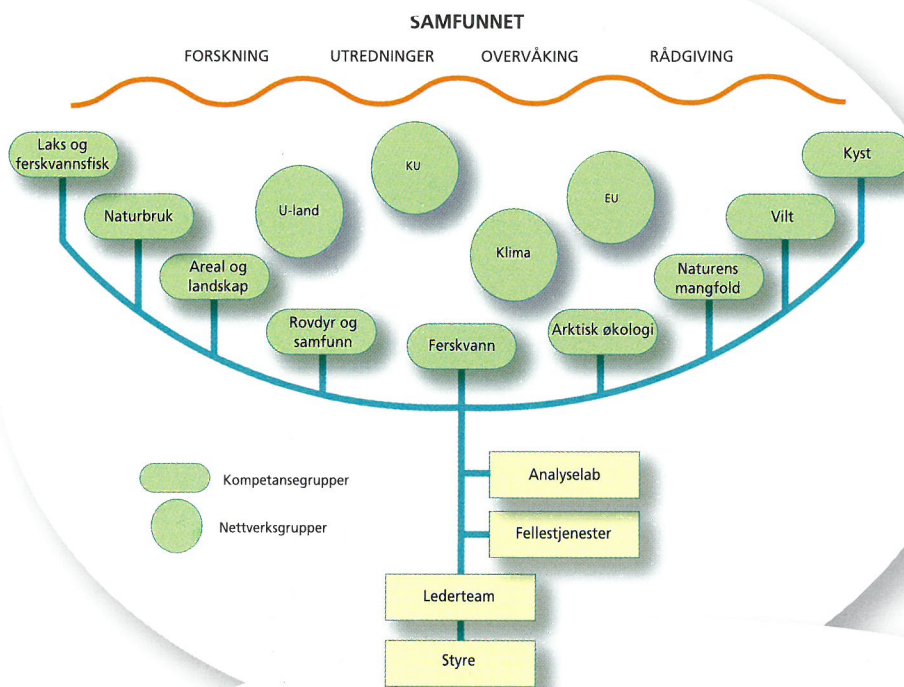

NINA

Norsk institutt for naturforskning, NINA, er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen naturforskning. NINA driver forskning, overvåking, utredningsarbeid, konsekvensutredninger og verdiskaping knyttet til naturressurser, både nasjonalt og internasjonalt. Instituttet driver forskning og utvikling samt forskningsbasert oppdragsvirksomhet med forskningsråd, offentlig forvaltning, næringsliv, industri og andre relevante brukere i samfunnet som oppdragsgivere. NINAs kompetanse er samlet i ni kompetansegrupper og fire nettverksgrupper. Hver gruppe ledes av en forskningskoordinator.

NINA ble etablert i 1988 med hovedadministrasjon i Trondheim og har enheter i Oslo, Lillehammer og i Tromsø og forskningsstasjonene lms og Talvik. NINA hadde i 2002 151 ansatte og en omsetning på 140 mill. kr.

NINAs organisasjon:

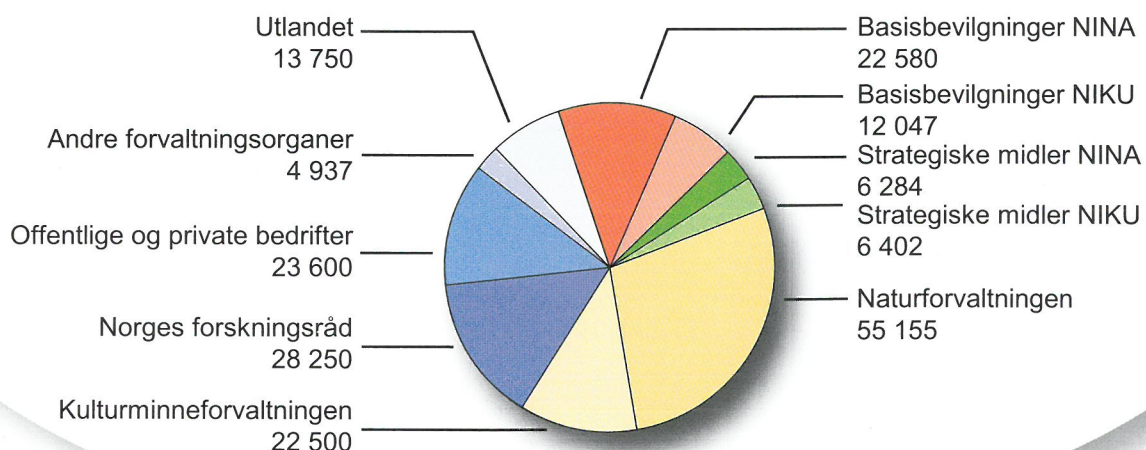
Driftsinntekter, årsver

År	Driftsinntekter
2002	195.515.000
2001	200.944.000
2000	180.114.000
1999	162.187.000
1998	168.694.000
1996	156.704.000

Publikasjoner

Antall fagprosjekter
Antall publikasjoner

(Tall i 1000 NOK)

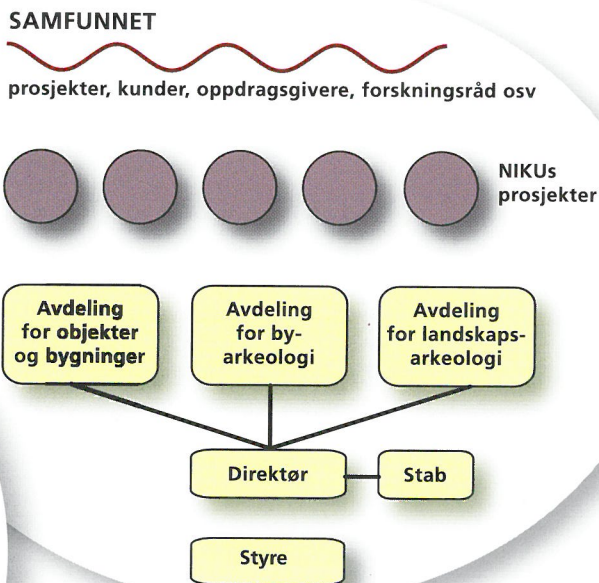

NIKU

Norsk institutt for kulturminneforskning, NIKU, er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innenfor kulturminneforskning. Instituttet driver forskning og utvikling samt forskningsbasert oppdragsvirksomhet for kulturminneforvaltningen og andre relevante brukere i samfunnet.

NIKU har 70 ansatte, størstedelen forskere og konservatorer. NIKU er delt inn i avdeling for objekter og bygninger, avdeling for byarkeologi og avdeling for landskapsarkeologi. Avdelingene ledes av forskningssjefer. Instituttet har kompetanse blant annet innen arkeologi (forhistorie og middelalder), arkitektur, etnologi, antropologi, geografiske informasjonssystemer, informatikk, konservering og kunsthistorie. NIKU hadde i 2002 en omsetning på 50 millioner kroner. NIKU ble etablert i 1994 og instituttet har hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i Tønsberg, Bergen, Trondheim, Tromsø og Oslo.

NIKUs organisasjon:

INA•NIKU

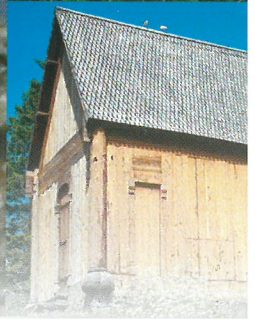
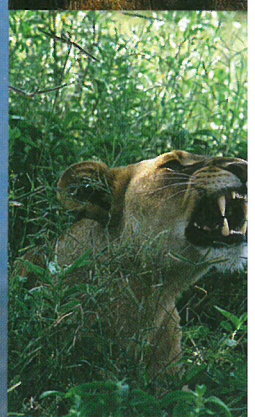
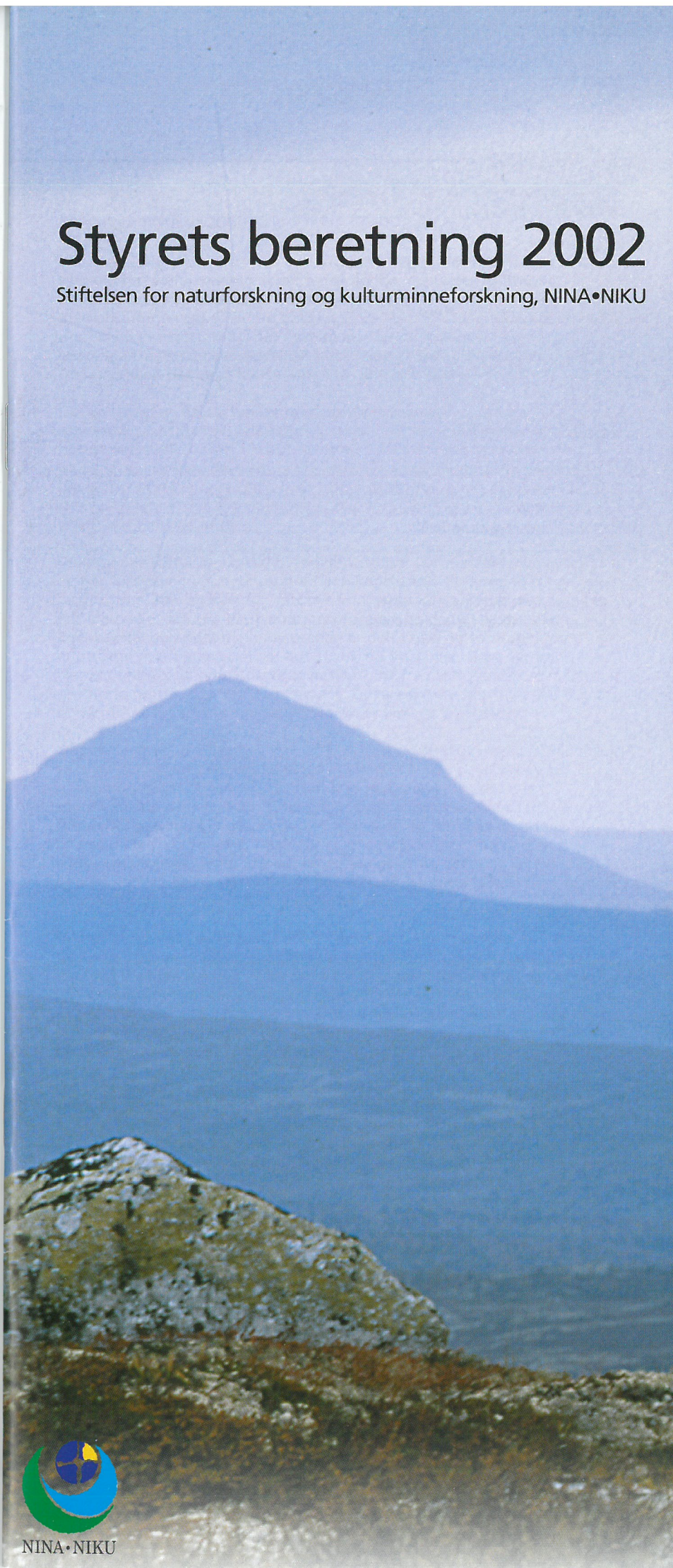
årsverk

229.0
230.0
230.5
231.0
208.0
227.5

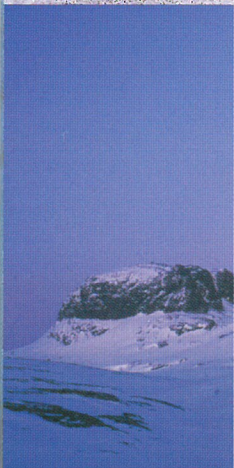
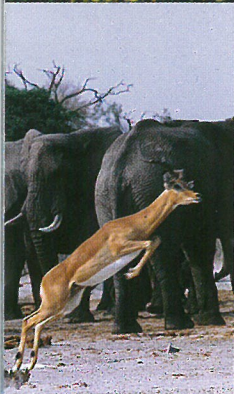
1 163
631

Styrets beretning 2002

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning, NINA•NIKU

NINA•NIKU

Innhold:

Styrets beretning.....	2
Årsmelding NIKU.....	6
Årsmelding NINA.....	11
Stiftelsens finansregnskap 2002	15
Noter	17

Vedlegg

Artikkelsamling NINA, (se eget hefte)

Artikkelsamling NIKU, (se eget hefte)

Styrets beretning 2002

2002 har vært et år med store endringer for begge instituttene, samtidig som det har vært et faglig aktivt år for begge institutter i stiftelsen. Kompetanseområdene er blitt tydeligere profilert og arbeidet med sterkere markedsorientering er videre utviklet. For NINA har den positive økonomiske utviklingen fortsatt. NIKU har hatt en markert inntektssvikt som ble tydelig allerede etter første kvartal. NIKU satte i gang tiltak for å stanse nedgangen. De lyktes med det, men klarte ikke å ta igjen det tapte.

Det er i løpet av året arbeidet løpende med delingen av stiftelsen til to selvstendige institutter, samtidig som koblingen mot Miljøalliansen er blitt sterkere. Nye styre i instituttene med medlemmer oppnevnt av Miljøverndepartementet, Norges forskningsråd og de ansattes organisasjoner ble konstituert i august 2002, men trådte først i full funksjon ved årsskiftet. De nye styrenes primære oppgave i 2002 var tilsetting av administrerende direktører i instituttene.

Delingen av stiftelsen i to selvstendige stiftelser har medført mye arbeid, og har foregått med utgangspunkt i en konstruktiv tilnærming fra begge instituttene. Alle ansatte har fått nye kontrakter. De ansattes organisasjoner har medvirket positivt til de endringsprosesser en deling har medført. Egenkapital og annet mellomværende er delt i fred og fordragelighet. Det er utviklet nye logoer som ble tatt i bruk fra årsskiftet. Også vår omverden har sett svært positivt på dette at instituttene framstår tydeligere med godt profilerte fagfelt og sterk kompetanse. De nye styrene ser fram til å kunne konsentrere seg på avgrensbare felt som er enklere å profilere.

Organisasjonen er i løpet av året effektivisert og styrket i forhold til flere sentrale funksjoner. Kompetanse på informasjon og kommunikasjon er videre utviklet i begge institutter. Den periodiserte budsjett- og regnskapsoppfølgingen fungerer godt i forhold til prosjekter, ledelse og styre. Alle fellestjenester blir gjennomgått, skarpstilt og profilert innad med tanke på optimal effekt for alle. Tiltak for kostnadseffektivisering er gjennomført. NIKU skal etter delingen fortsatt kjøpe tjenester fra NINA og ikke bygge opp en administrasjon selv. Avtale om dette er på plass. NINA selger også administrative tjenester til Miljøalliansen AS.

Miljøalliansen AS har tilbakelagt sitt første år. Det har vært et år preget av nyetablering og utvikling av mål og strategier for virksomheten. NINA•NIKU har hatt styreledelsen og vil ha det fram til generalforsamling i april/mai 2003. Det er delvis et nytt styre som skal videreutvikle alliansen i 2003, med bl.a. 2 styremedlemmer fra henholdsvis NINA og NIKU. Når alliansen nå er over etableringsfasen, vil satsningen på faglig integrasjon, flere felles prosjekter og programmer være det helt sentrale.

I vår omverden skjer det stadig endringer som viser at det er nødvendig å stå sammen i Miljøalliansen AS. I forbindelse med Forskningsrådets gjennomgang av forskningens organisering og ressurtilgang er instituttsektoren så å si uteglemt. Dette er påpekt, og det er bebudet en gjennomgang av instituttsektoren, herunder også miljøinstituttene i året som kommer. Det er viktig at miljøinstituttene i denne situasjon står sammen og utarbeider felles innspill underveis i de prosesser som kommer fra sentralt hold. Norges forskningsråd er under omorganisering, noe som vil ha konsekvenser også i forhold til miljøinstituttene. Dette følges tett opp fra de enkelte institutter, og fra Miljøalliansen AS.

Det blir spennende år framover for de to instituttene. For NINA vil utfordringene først og fremst være knyttet til å opprettholde og utvikle kontakten mot de store og sentrale samarbeidspartnere i samfunnet, samtidig som det å orientere seg mer mot nye markeder blir særdeles viktig framover. Fortsatt fokus på kostnadseffektivisering i alle ledd, og tilpasning og utvikling av den nye organisasjonsmodellen, blir også sentralt for ledelse og styre framover.

For NIKU vil den kortsiktige utfordringen være å rette opp økonomien og samtidig klare å legge de mer langsiktig løp for å utvikle en tryggere økonomi og en bedre markedsorientering.

Informasjon og samfunnskontakt

NINA•NIKU har tradisjonelt hatt en stor andel av sine inntekter og oppdrag fra offentlig sektor, i særlig grad miljøsektoren. Framover vil det bli stadig viktigere å stå på flere bein - det vil si opparbeide nye markeder. Det gjelder innen bistand og internasjonale finansieringskilder. Her er vi på god veg. Det gjelder også innenfor andre deler av offentlig sektor enn miljøvern. Miljøhensyn skal tas i alle samfunnssektorer. Konkrete deler av næringslivet, fiskeri, energi, natur- og kulturbasert næringsutvikling blir spesielt viktig.

Dette krever en aktiv og profesjonell profilering og markedsføring. Det krever også at vi utad klarer å få kommunisert at miljøkunnskap er en viktig forutsetning for å lykkes i næringsutvikling. Forskningsrådet legger stadig større vekt på forskningsformidling. Det vil stilles større krav til at vår forskning kommer ut til allmennheten på en lett forståelig og tilgjengelig måte. Deltakelse i debatter og informasjonsprogrammer vil være en viktig rolle framover. Vi må være i stand til å formidle kunnskapen slik at folk forstår at den er viktig også for dem.

Det er samtidig økende krav til at beslutninger i offentlig forvaltning skal være kunnskapsbasert. Utbygginger og inngrep skal konsekvensutredes, miljøhensyn skal innarbeides i beslutningsgrunnlaget og gjøres tydelige. De skal være offentlig tilgjengelige i åpne prosesser. Dette krever gode kommunikasjonsstrategier og ryddig formidling av kunnskapen vi utvikler.

Stiftelsens skriftlige produksjon var også i 2002 meget omfattende. Oversikten over publikasjoner, konferansebidrag og foredrag viser en aktivitet på om lag samme nivå som foregående år. Ved begge instituttene ble det holdt et stort antall foredrag og bidrag på nasjonale og internasjonale konferanser, seminarer, symposier og workshops. I beretningsåret har det vært en lang rekke innslag i aviser, radio og TV om NINA og NIKUs faglige virksomhet.

Arbeidet med stiftelsens nye internett ble ferdigstilt i 2002, og er av naturlige grunner under kontinuerlig utvikling. Stiftelsen (videreføres av NINA i 2003) har også tatt et delansvar for utvikling og drift av Miljøalliansens nettsted.

Personale og organisasjon

I NINA•NIKU ble det utført 229 årsverk i 2002, praktisk talt det samme som for foregående år da tallet var 230.

Antall ansatte pr. 31.12.2002 er 240, det samme som ved utgangen av 2001.

Kvinneandelen i stiftelsen viser en svak økning og var ved utgangen av beretningsåret på 41,7%. Tilsvarende tall for foregående år var 41,3%. Andelen kvinner i vitenskapelige stillinger har vært lav i NINA, og er det fremdeles. Den er nå på 15,5%, en økning fra 13,7% i 2001. Det tilsvarende tall for NIKU er 51,4%. For 2001 var tallet 52,1%.

Det har vært avholdt flere nettverkssamlinger for kvinnelige forskere i NINA. NINA har i året som har gått rekruttert flere kvinnelige forskere, og har dessuten rekruttert tre kvinner inn i instituttets ledelse. NINA har fortsatt en utfordring i å få flere kvinnelige forskere og forskningskoordinatorer.

Lokaler, helse, miljø og sikkerhet

Det har i 2002 ikke vært nevneverdige forflytninger eller ombygginger på NINA og NIKUs arbeidsteder rundt om i landet. Unntaket er Tungasletta 2 i Trondheim, der det de siste årene har foregått en kontinuerlig prosess med å skjære ned på husleie- og driftsomkostningene. Sommeren 2002 førte noen mindre ombygginger og omflytting på enkelte laboratoriefunksjoner og kontorplasser til at vi kunne frigjøre 300 m² for utleie. Fra høsten av ble dette arealet utleid til SINTEF, Fiskeri og Havbruk.

For ytterligere å redusere leiearealet på Tungasletta, ble et møterom i første etasje innredet til bibliotek og en del av kantina til nytt møterom. NINAs bibliotek flytter fra et større til et mindre areal ved årsskiftet 2002/2003.

Byggearbeidene medførte ikke nevneverdig ubehag for de ansatte og det er ikke registrert negativ innvirkning på arbeidsmiljøet på grunn av fortettingen. Det er heller ikke rapportert noen arbeidsuhell med alvorlige skader i beretningsåret.

Det gjennomsnittlige sykefraværet i 2002 er på 5,3%, det samme som året før. Kvinner har en fraværsprosent på 7,6% og menn 3,6%. NIKU har i perioder av beretningsåret hatt et litt høyere sykefravær enn tidligere. Ledelsen har hatt og har fortsatt fokus på dette.

For de ansatte i Trondheim ble det våren 2002 inngått kontrakt med Bedriftshelsetjenesten, Tunga. Ergonomi og arbeidsmiljøkartlegging er særlig vektlagt dette første året.

Alle stiftelsens kontorsteder har egne verneombud som i beretningsåret har rapportert om gjennomførte vernerunder. Rapportering og viktig informasjon med hensyn til helse, miljø og sikkerhet legges ut på stiftelsens intranett som alle ansatte har tilgang til. I 2002 er det blant annet blitt fokusert på sikring og kontroll av arbeidsplassene.

Alt papir samles inn og tas hånd om med henblikk på resirkulering. Det legges vekt på at firmaet bruker miljøvennlige kontor- og renholdsprodukter. Farlig avfall behandles i tråd med offentlige retningslinjer. Vi er ikke kjent med at stiftelsens virksomhet fører til forurensning i det ytre miljø.

Økonomi

Stiftelsen oppnådde et samlet overskudd på 2,3 mill kroner i 2002. Overskuddet var fordelt mellom et driftsunderskudd på 4,3 mill kroner og netto finansinntekter på 6,6 mill kroner.

Fjorårets overskudd var til sammenligning 10,7 mill kroner, fordelt med et driftsoverskudd på 5,5 mill kroner og netto finansinntekter på 5,2 mill kroner.

Brutto omsetning i 2002 var på 195,5 mill kroner, en reduksjon fra 200,9 mill kroner i 2001.

NINA har gjennom året hatt en tilfredsstillende utvikling i sin økonomi, mens NIKU hadde et svakt årsresultat.

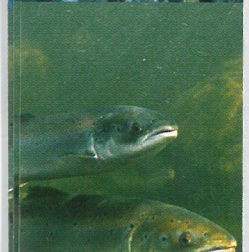
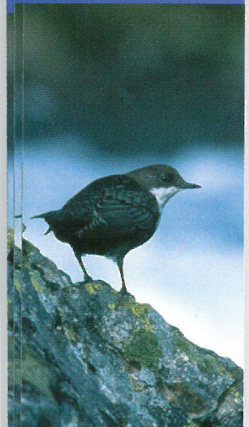
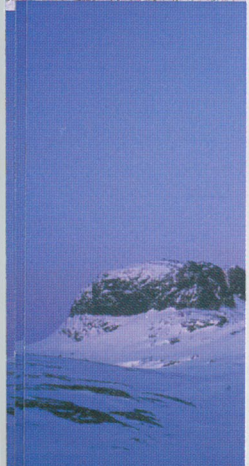
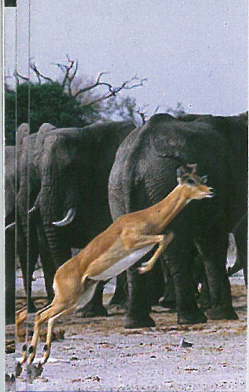
Driftsunderskuddet i stiftelsen på 4,3 mill kroner fordelte seg med et driftsoverskudd i NINA på 2,1 mill kroner og et driftsunderskudd i NIKU på 6,4 mill kroner. NINA hadde en brutto omsetning på 139,4 mill kroner, en økning på 9,7 % fra år 2001. NIKU hadde en brutto omsetning på 50,0 mill kroner i 2002, en reduksjon på 35,4 % fra år 2001.

Stiftelsens eiendeler er bokført til en samlet verdi på 154,3 mill kroner. Egenkapitalen, 74,4 mill kroner, utgjør 48,2 % av totalkapitalen. Stiftelsen har ikke langsiktig gjeld og har god likviditet. Økonomien vurderes totalt sett som god, og utfordringene fremover vil være å oppnå lønnsomhet i alle deler av virksomheten.

Årsregnskapet er avlagt under forutsetning av fortsatt drift, og det bekreftes at forutsetningene er til stede.

Driften fortsetter i to adskilte stiftelser fra og med 1 januar 2003. Det er i stiftelsen NINA og i stiftelsen NIKU. Hver av stiftelsene får med seg sin andel av egenkapitalen. Til stiftelsen NINA overføres 56,8 mill kroner i egenkapital og til stiftelsen NIKU overføres 17,6 mill kroner i egenkapital. Totalt overført egenkapital er 74,4 mill kroner. Egenkapitaloverføringene vurderes som tilfredsstillende for driften i begge de to stiftelsene.

Årsmelding 2002

Årets overskudd disponeres slik:	
Regulering av grunnkapital	440 kkr
Avsetning til annen fri egenkapital	1 845 kkr
Sum disponert overskudd	2 285 kkr

Til slutt vil ledelsen og styret takke de ansatte i NINA·NIKU for innsatsen i året som gikk.

Trondheim, 28. mars 2003

I styret for Stiftelsen NINA•NIKU:

Asbjørn Mathisen (leder)

Kaare Aagaard

Gro Edvardsen

Lars Roede

Gunilla Rosenqvist

Kjersti Sandvik

Tormod W. Karlstrøm

NIKU

Norsk institutt for kulturminneforskning, NIKU, har som oppgave å drive anvendt forskning og forskningsbasert oppdragsvirksomhet innenfor kulturminnevernet. Instituttet utfører i hovedsak oppdrag for hel- og halvoffentlige aktører med hovedvekt på de sentrale kulturminnemyndigheter, andre statlige etater, kommuner og Norges forskningsråd.

NIKUs målsetting er å være et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen anvendt kulturminneforskning. Det legges vekt på tverrfaglighet, både innen institusjonen og gjennom samarbeid med andre institusjoner.

NIKU utfører forskning og oppdrag innen følgende områder:

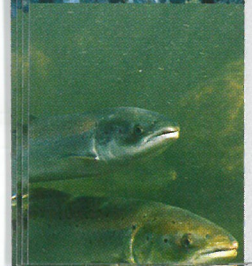
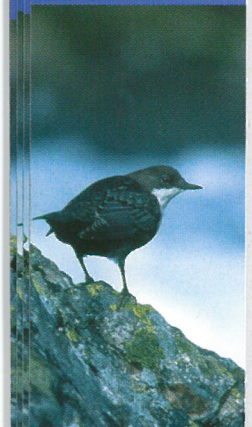
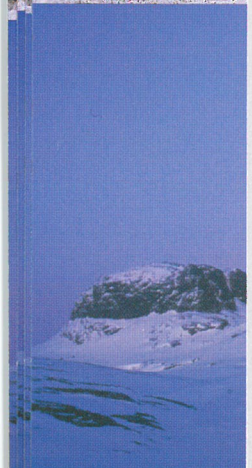
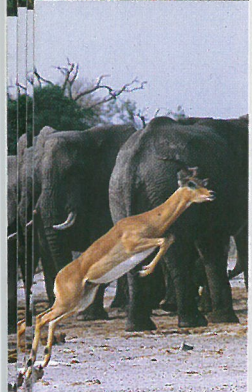
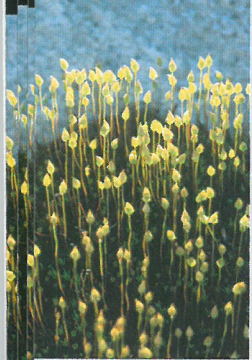
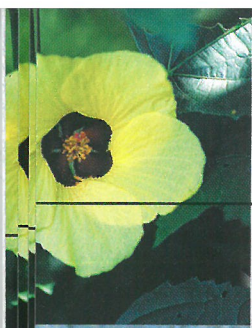
- Landskap og kulturmiljøer
- Konsekvensutredninger
- Arkeologiske utgravninger i middelalderbyene
- Naturvitenskapelige støttefunksjoner innen arkeologi
- Registrering og vurdering av kulturminner
- Konservering og restaurering
- Bygningshistorie
- Dendrokronologi og oppmåling

NIKUs annengenerasjons strategiske instituttprogrammer gikk inn i sitt andre år med områdene: Landskap som kulturminne, byggverk, anlegg og gjenstander og materialkunnskap som grunnlag for bevaringsstrategi. Disse programmene er koblet sammen gjennom tre tverrgående tema: Verneideologi, miljøovervåking og kulturmiljø.

Store organisatoriske endringer

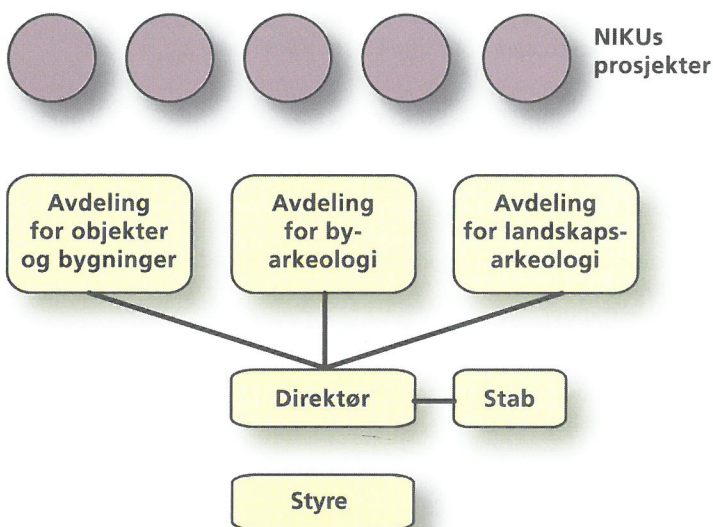
2002 ble året da stiftelsen NINA•NIKU forberedte delingen i to separate stiftelser, NINA og NIKU. Norsk institutt for kulturminneforskning ble etablert 1. september 1994 som en del av stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning. Etter åtte års felles drift besluttet stiftelsens styre i samråd med Miljøverndepartementet å splitte de to instituttene. Det er dannet to selvstendige stiftelser med egne styrever. Mye av årets virksomhet har vært rettet mot arbeidet med den nye organiseringen, slik at NIKU

SAMFUNNET

prosjekter, kunder, oppdragsgivere, forskningsråd osv

skal være operativ fra og med 2003. I etableringen av den nye stiftelsen har inngått oppnevning av nytt styre og ansettelse av ny direktør. Parallelt med dette har Stiftelsen NINA•NIKU, i et samarbeid med de øvrige miljøinstituttene, dannet Miljøalliansen AS som et strategisk rettet tiltak på miljøområdet. Miljøalliansen er etablert med eget kontor i NIKUs lokaler i Dronningens gate i Oslo.

NIKUs hovedkontor er samlokalisert med Riksantikvaren i Dronningens gate 13 i Oslo. NIKU har distriktskontorer i Gamlebyen i Oslo, Tønsberg, Bergen og Trondheim i et samarbeid med Riksantikvaren. Distriktskontoret i Tromsø ligger i Polarmiljøsenenteret. Hovedadministrasjonen har vært felles med Norsk institutt for naturforskning og ligger i Trondheim.

Også interne endringer

Gjennom året er det gjort interne organisatoriske endringer med det mål å gjøre kontaktflaten mot samfunnet større. Det er lagt vekt på å styrke prosjektledernes rolle, gjøre vår organisasjon smidigere og bedre egnet til å løse oppdragene og å styrke den faglige utviklingen gjennom bygging av team. De opprinnelige to avdelingene er nå delt i tre: Avdeling for byarkeologi (som omfatter distriktskontorene), Avdeling for landskapsarkeologi og Avdeling for objekter og bygninger (konservering og bygningsforskning).

Nye signaler for kulturminnevernet

NIKU har følt savnet av program rettet mot kulturminneforskningen i Forskningsrådet, og har med glede registrert det arbeid som ble innledet i 2002 med utredning av kunnskapsbehovet innen kulturminnevernet i Forskningsrådets regi.

Opprettelsen av en egen Kulturminneavdeling i Miljøverndepartementet, arbeidet med NOU 1:2002 "Fortid former fremtid. Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk", den varslede Stortingsmeldingen om kulturminnepolitikken i kjølvannet av utredningen, opprettelsen av Kulturminnefondet - alt vitner om at vårt fagfelt er i en periode med utvikling, og at det nå har samfunnets oppmerksomhet.

Utfordringer

Samtidig merker vi økende konkurranse på flere arbeidsområder. Dette gjelder de stadig skjerpede krav til anbudskonkurranser i henhold til EØS-reglementet og hvor vi som norsk institutt møter hard konkurranse fra utenlandske kolleger. Men det gjelder også grenseoppgang til universitetene som etablerer nye oppdragsenheter. Dette gir oss utfordringer i de kommende årene.

Et redskap i denne sammenheng er bedret kontakt med omverdenen. NIKU har lagt vekt på utvikling av publikasjonene til både nyttige og innbydende trykksaker. Nytt nettsted vil være tilgjengelig fra årsskiftet med direkte adresse <http://www.niku.no> og våre e-postadresser er på samme måte forenklet. I år som tidligere har NIKUs medarbeidere vært meget aktive i formidling av vår virksomhet.

2002 viste seg å bli et vanskelig år for NIKU økonomisk sett. Store oppgaver ble avsluttet uten at tilsvarende nye kom til. Årets underskudd dekkes av egenkapitalen, men styret finner den økonomiske utviklingen meget bekymringsfull. NIKU går ut av 2002 med konsolidering av den nye, selvstendige stiftelsen og målrettet arbeid for å bedre oppdragsporteføljen som de umiddelbare hovedoppgaver. Parallelt iverksettes et strategiutviklingsarbeide, slik at NIKU også i de kommende år skal kunne fylle sin rolle som Norges nasjonale og internasjonale kompetansesenter på kulturminnefeltet.

Noen eksempler fra NIKUs brede faglige aktivitet i året som har gått:

Kunnskap og engasjement på kulturminnefeltet

Barn og unge er nysgjerrige, lærevillige, samvittighetsfulle og kreative - alt sammen egenskaper som hører en ekte forsker til. Voksne forskere - ikke minst på kulturminneområdet - bør i langt større grad la seg inspirere av barn og unge og utvikle ny kunnskap sammen med dem. Dette er et av budskapene fra forprosjektet "Barn og unge - kulturminner, kunnskap og engasjement" som Kristi Ringard har gjennomført ved NIKU i 2002.

Prosjektet har hatt som mål å vise konkrete eksempler på hvordan det lokalt arbeides for å skape interesse hos barn og unge for kulturminner. Videre skulle prosjektet belyse hvordan man fra nasjonalt nivå kan stimulere lokal aktivitet. Det var også et mål å øke eksempeltilfang til Idébanken og Nettverk for miljølære på kulturminneområdet.

Det er samlet inn 28 eksempler som er beskrevet og vurdert i forhold til noen kriterier for "det gode eksempel". Eksempelene har også vært vurdert i forhold til lokal Agenda 21 og bærekraft.

Noen av eksemplene finnes nå Idébankens database, og en del er også lagret i Idékatalogen til den kulturelle skolesekken. Kulturminnefeltet er i løpet av året blitt tydeligere profilert på "Nettverk for miljølære", noe som skyldes den samlede satsingen fra Miljøverndepartementet på barn, unge og kulturminner i 2002.

Forprosjektet ble avsluttet med et seminar i Idébanken 3.12.02 med 30 deltakere fra nasjonalt og lokalt nivå. Her ble det formidlet erfaringer fra prosjekter i bydel Sagene Torshov og fra Groruddalen i Oslo.

Gråfjell - kulturminner og skytefelt

I forbindelse med Forsvarets etablering av nytt skytefelt kalt Regionfelt Østlandet, Gråfjell i Åmot kommune, Hedmark, har det pågått sesongvise kulturminne-registreringer siden 1999. Registreringene er foretatt av NIKU på oppdrag fra Hedmark fylkeskommune som kulturminnemyndighet. Registreringene som er bekostet av Forsvaret som tiltakshaver har på det meste beskjeftiget 15 arkeologer og arkeologistudenter. Kulturminne-registreringene, som er hjemlet i Lov om kulturminner, er en del av det oppfølgende utredningsarbeid som Forsvaret er pålagt i forbindelse med

etablering av skytefeltet, og en viktig forutsetning for at fylkeskommunen kan ivareta sin rolle som kulturminnemyndighet. Resultatene fra registreringsarbeidet er med på å legge premissene for bruken av arealene innenfor skytefeltet.

I alt 230 km² utmark er kartlagt systematisk og registreringene har resultert i funn av rundt 3000 kulturminner som vitner om en allsidig og omfattende bruk av utmarka i de siste 8 000 år. Det er funnet spor etter bl.a. jakt, fangst, sanking, slått, setring, skogsdrift samt jern- og tjæreproduksjon.

For første gang har det vært mulig å registrere så store sammenhengende arealer, og materialet har bidratt til økt kunnskap om ressursutnyttelse i forhistorisk og historisk tid. Det har i tillegg vært drevet metodeutvikling i forhold til arkeologisk registreringsmetodikk i forbindelse med prosjektet. En mer utførlig presentasjon er lagt ut på NIKUs nettsider.

Den gang kirkene så ut som kirker

En av NIKUs kunsthistorikere, Jens Christian Eldal, har gitt ut bok i serien Kirker i Norge. 'Med historiske forbilder, 1800-tallet' er tredje bind i serien. 1800-tallet var en hektisk tid for kirkebygging i Norge, og nettopp disse kirkene har preget vår oppfatning av hvordan den norske kirkebyggingen skal se ut. Boken setter kirkene inn i en større kulturhistorisk sammenheng og forteller om kirkenes bakgrunn og arkitektoniske forbilder. Et generøst illustrasjonsmateriale, fotografert av Jiri Havran, beriker opplevelsen.

Boken bringer mye nytt materiale om teologiske og samfunnsmessige forhold som behandles parallelt med en stilhistorisk gjennomgang. Perioden preges av befolkningsøkning, nasjonsbygging, historiske forbilder og kirkelig vekkelse. Den nygotiske langkirken blir viet stor plass.

Jens Christian Eldal som har den mest inngående kjennskap til disse kirkene, viser ikke bare periodens arkitektoniske høydepunkter, men løfter også frem skatter fra de lite kjente og tilsynelatende ordinære kirkene. Dette er første gang kirkene fra denne perioden frem til 1930 presenteres i en samlet og bred fremstilling.

Under en gate i Tønsberg

Siden begynnelsen av 1970-årene har det vært gjennomført arkeologiske undersøkelser i Tønsberg. Materialet som er analysert i dette prosjektet, er fra utgravninger nær havnen i Nedre Langgate. Det har ligget på lager og ventet på å bli analysert i 30 år! Et imponerende detektivarbeid ligger bak analyseresultatene.

I tillegg til ny kunnskap om bebyggelsen i middelalderbyen, forteller gjenstandene om hva folk foretok seg i og omkring husene sine. Resultatene viser en utvikling av bebyggelsen i området fra bolverk/ bryggekar til husbebyggelse, med gradvis forskyvning av bebyggelsen utover i havnebassenget. Bryggene har ikke dannet tett front mot sjøen. Bebyggelsen ned mot sjøen besto av smale husrekker, avgrenset av passasjer, veiter eller dråpefall. Denne strukturen ble opprettet allerede da bryggene ble anlagt. Bebyggelsen i Tønsberg havneområde viser stor grad av kontinuitet med hensyn til tomtebreddene mellom passasjene, mens bygningene har variert med hensyn til størrelse og plassering innad i gårdsrekkene.

Tidligere publisert materialet fra middelalderbyene har i stor grad tatt for seg gjenstandene med tanke på datering av kulturlagene. Etter hvert ble oppmerksomheten rettet mot den enkelte middelalderby, med byoppkomst, økonomisk og sosial struktur og organisering som sentrale problemstillinger. I senere byforskning har gjenstandene igjen kommet i fokus, som viktige elementer i analyser av hvilke aktiviteter som har foregått i byen, i bygården eller kanskje i eller mellom husene. Tønsberg var en viktig handelsby i middelalderen og båtanløpene har vært mange. Likevel er det ikke funnet en eneste hel båt. En vakker ristning av et skip på et trestykke er funnet i et hus i Nedre Langgate fra ca 1250 – og til nå er det så nær vi har kommet en hel båt.

Overvåking av kulturminner – nytt EU-prosjekt

NIKU fikk i 2002 for første gang koordineringsansvaret for et EU-prosjekt. Prosjektet DEMOTEC, som står for DEvelopment of an environmental MONitoring system Through European Co-operation, har utvikling av et felles europeisk system for overvåking av kulturminner som tema. Tildelingen er gitt innenfor EUs femte rammeprogram som et Accompanying measure. Prosjektet koordineres av NIKU i samarbeid med forsknings- og brukerinstusjoner i Norge, Italia, Estland, Sveits og Sverige. Prosjektets mål er å etablere et nettverk av forsknings- og forvaltningsinstusjoner for utvikling av en felles europeisk standard for miljøovervåking av kulturminner. Hovedideen er å kombinere datainnhenting på ulike skalanivåer: Landskapsnivå, monument/bygningsnivå og dekorerte flater. Det langsiktige målet ved en slik metode er å kunne visualisere bevaringstilstanden til den materielle europeiske kulturarven for innbyggere, forvaltning og politikere samt lette beslutningsprosessene relatert til forvaltning. Prosjektet tar sikte på å standardisere teknologi og metoder; en standardisering tilsvarende de europeiske krav til miljøovervåking og rapportering generelt, for eksempel innen biologisk mangfold, natur, landbruk osv.

Overvåking av kulturminner er et lite utviklet felt på verdensbasis, hvor ingen internasjonale standarder er vedtatt. Dette prosjektet streber derfor etter et enhetlig system for overvåking av den mangfoldige europeiske kulturarven.

Tre doktorgrader vel i havn

Langsiktig satsing på doktorgradskandidater i NIKU har gitt merkbare resultater. Tre kandidater disputerte, ved henholdsvis Universitetet i Tromsø, Universitet i Gøteborg – Institutt for kulturvård og Arkitektthøgskolen i Oslo, noe som demonstrerer bredden i NIKUs kunnskapsgrunnlag.

Tine Frøysaker, PhD, disputerte over avhandlingen "Gottfried Hendtzschels norske kirkemalerier og deres konservering".
Ola Storsletten, dr. ing., disputerte over avhandlingen "Takene taler: Norske takstoler 1100-1350, klassifisering og opprinnelse".
Jan Brendalsmo, dr. philos, disputerte over avhandlingen "Kirkebygg og byggherre. Byggherrer i Trøndelag ca 1100-1600.

NINA

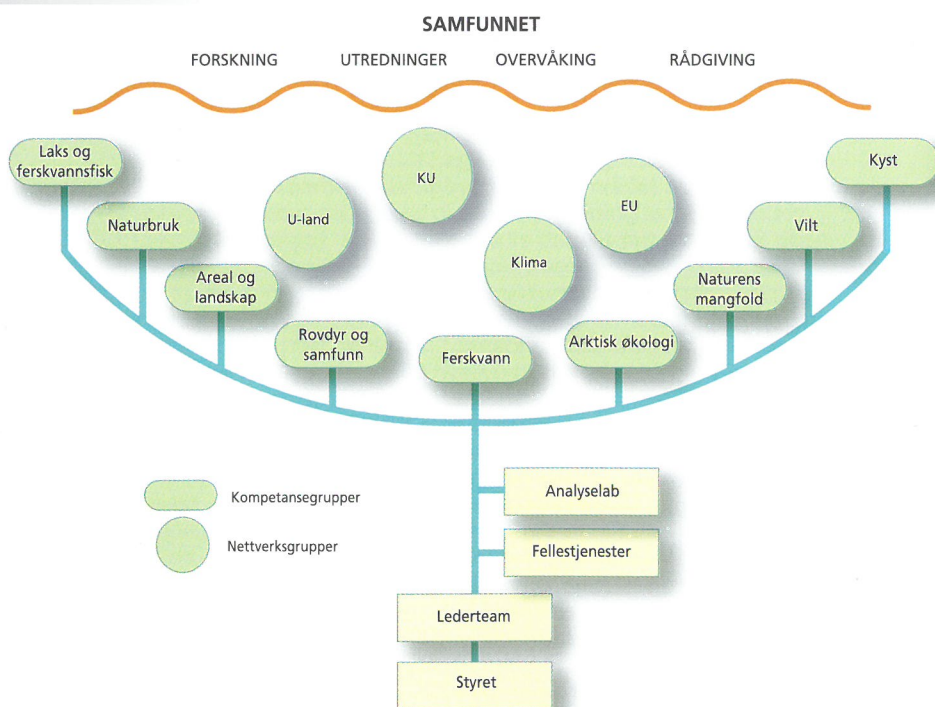
Norsk institutt for naturforskning, NINA, ble etablert som en forskningsstiftelse i 1988. I 1994 ble stiftelsen NINA•NIKU etablert ved at NIKU, Norsk institutt for kulturminneforskning, ble etablert som ett av to institutter i den nye stiftelsen NINA•NIKU. I løpet av 2002 ble det besluttet at de to instituttene igjen skulle etableres som egne forskningsstiftelser. Selv om stiftelsen NINA•NIKU er oppløst, er det fortsatt et omfattende faglig og administrativt samarbeid, bl.a. ved at NIKU kjøper administrative og økonomiske tjenester fra NINA.

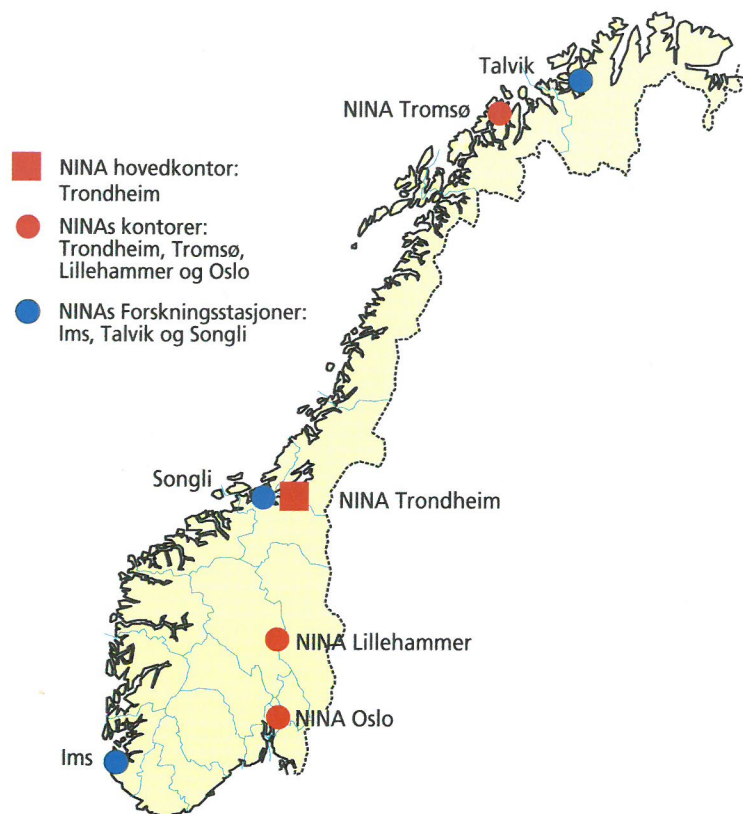
NINA er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen naturforskning, og vår kompetanse utøves gjennom forskning, overvåking, utredningsarbeid og konsekvensutredninger. NINA har et omfattende nasjonalt og internasjonalt samarbeid med andre institusjoner, og stikkord for vår forskning er kvalitet, høy spisskompetanse innenfor sentrale områder, tverrfaglighet, sektororientering og økosystemtilnærming. NINA er et institutt i Miljøalliansen, og har flere samarbeidsprogrammer på gang sammen med flere av instituttene i alliansen.

Intern omorganisering

Samtidig med at Stiftelsen NINA•NIKU i løpet av 2002 ble planlagt nedlagt, forberedte organisasjonen seg på at NINA skulle bli et selvstendig institutt fra årsskiftet 2003. Det ble satt i gang en omfattende omorganisering internt i NINA. De tidligere seks gamle forskningsavdelingene ble erstattet med 13 kompetanseområder, som igjen utgjør tre nye økonomiske enheter som ledes av hver sin forskningsdirektør. Hovedmålsetningen med denne organisasjonsmodellen er å utvikle større faglig, økonomisk og personalmessig integrering og samkjøring på tvers av tidligere geografiske og faglige skillelinjer i NINA. Det er ansatt tre nye forskningsdirektører i 2002.

Etter at de gamle forskningsavdelingene ble lagt ned, har NINAs ledergruppe ved årsskiftet følgende sammensetning: Instituttleder Tor G. Heggberget, forskningsdirektør Kari E. Fagernæs, forskningsdirektør Norunn S. Myklebust og administrasjonssjef Arne Lauvås. En stilling som forskningsdirektør med kontorsted Tromsø er under ansettelse, og vil tiltre ledergruppen i løpet av første halvår 2003.

Kompetansegruppene med forskningskoordinatorer

Hver kompetansegruppe har sin forskningskoordinator, som rapporter til sin respektive forskningsdirektører.

- Naturens mangfold (Bjørn Åge Tømmerås)
- Laks og ferskvannsfisk (Torbjørn Forseth)
- Vilt (Erling Solberg)
- Rovdyr og samfunn (Reidar Andersen)
- Areal og landskap (Erik Framstad)
- Kyst (Trine Bekkby)
- Arktisk økologi (Nigel Yoccoz)
- Klima (Annika Hofgaard)
- Naturbruk (Øystein Aas)
- U-land (Odd Terje Sandlund)
- Ferskvann (Bror Jonsson)
- KU (Jørn Thomassen)
- EU (Karl Baadsvik)

NINAs kompetanseområder er organisert både som grupper av personer og rene nettverksgrupper. Dette er ikke statisk; nye grupper kan etableres og eksisterende grupper kan nedlegges etter behov. Denne fleksibiliteten gjør at NINA faglig og markedsmessig kan forholde seg til viktige endringer i samfunnet på en dynamisk måte. Støttetjenestene og ledelsens viktigste oppgaver er å legge forholdene til rette for at prosjektvirksomheten til enhver tid skal fungere optimalt.

Strategiarbeid

Arbeidet med å utvikle en ny strategi- og handlingsplan for NINA ble startet opp i 2002. Med grunnlag i strategiarbeid i kompetansegruppene vil det legges et grunnlag for utarbeidelse og forankring av en helhetlig strategiplan for NINA.

Videre er NINAs internett utviklet slik at dette aktivt skal kunne benyttes bedre i markedsføring og kommunikasjon av forskning i fremtida. Bl.a. er det utviklet en søkbar publikasjonsdatabase som også blir utvidet til å omfatte prosjektvirksomhet i NINA. NINAs webadresse er <http://www.nina.no>

Lokaliteter

NINA har kontorer i Lillehammer, Oslo, Tromsø og Trondheim.

I tillegg har NINA en forskningsstasjon for fisk og vannforskning på lms ved Stavanger. Denne stasjonen er en hjørnestein for fiskeforskningen i NINA, og representerer en enestående og komplett forskningsfasilitet, ikke bare i nasjonal, men også i internasjonal sammenheng. Dette gjør at denne forskningsstasjonen er grunnlaget for at NINA har flere større nasjonale og internasjonale forskningsprosjekter (bl.a. EU-prosjekter) knyttet til laksefisk og akvakultur.

På Songli, ca 1 times bilkjøring fra Trondheim, disponerer NINA en eiendom gjennom en avtale med Direktoratet for naturforvaltning. Denne eiendommen har gode forutsetninger for forskning, knyttet til botanikk og zoologi både på land og i ferskvann. I tillegg er det gode fasiliteter til kurs og konferanser, bl.a. gjennom overnatting i spesielle og tradisjonsrike omgivelser, med kapasitet til ca 30 personer. Det er i løpet 2002 utviklet et tett samarbeid med Norges Jeger- og Fiskerforbund, som benytter Songli til kursvirksomhet.

Gjennom et samarbeid med Statkraft, disponerer NINA også en forskningsstasjon i Talvik i Finnmark. Her er det spesielt satset på laks og sjørøye, og det gjennomføres flere prosjekter både i tilknytning til akvakultur, vassdragsregulering og forvaltning av laksefisk.

Internasjonalt

I de siste ti årene er det benyttet ressurser på forskning på store rovdyr. Kompetanse er bygd opp nasjonalt, men i tillegg overføres også kompetansen til andre europeiske land, bl.a. gjennom NINAs deltakelse i kjernegruppa til "Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE). LCIE er et sentralt nettverk for rovdyrforskere og forvaltere i Europa. NINAs kompetanse innen rovdyrforskning og forskning på konflikter med andre samfunnsinteresser er ledende i Europa, og våre publikasjoner har svært stor interesse. NINAs internasjonale posisjon ble også forsterket gjennom arrangementet "14th International Bear Conference" i august 2002 der NINA var medarrangør. Temaet var "Living with bears", og her deltok 200 bjørneforskere fra 37 land. NINA var også sentral i arrangementet av the 5th International Moose Conference, som samlet 160 deltagere fra 12 land.

NINA deltar i, og er for tiden leder av "Koordineringsgruppen for rovdjursforskningen i Fennoskandia".

NINA har også utviklet et omfattende samarbeid med det Canadiske Center of Excellence, Aquanet. Det gjennomføres prosjekter knyttet til laks og akvakultur hvor NINA-forskere deltar sammen med kanadiske forskere. NINA har i 2002 deltatt i til sammen sju EU-prosjekter. Flere av prosjektene er initiert gjennom CONNECT-samarbeidet, som er en Europeisk sammenslutning av forskningsinstitutter innenfor miljøforskning.

Norge og Indonesia har et økende miljøsamarbeid, og bevaring av regnskogen er et av flere prioriterte områder. Fra og med 2002 har NODE, med NINA som prosjektansvarlig, ansvaret for et fire års prosjekt i de sentrale deler av Sumatra, i nasjonalparken Bukit Tigapuluh. Formålet med prosjektet er å bevare terrestrisk biodiversitet i nasjonalparken, ved først og fremst å stanse

lovlig og ulovlig hogst, og å gi lokal- og urbefolkning et bærekraftig grunnlag til forvaltning av regnskogens ressurser. Prosjektsamarbeidet mellom indonesiske myndigheter og NODE legger vekt på oppbygging av lokal kompetanse og kunnskap hos myndigheter og brukere av regnskogen.

BONIC, som er et forsknings- og utdanningsprosjekt i samarbeid mellom NINA, Noragric og Botswanas Department of Wildlife and National Parks (DWNP), var inne i sitt siste år med full aktivitet i 2002. Formålet med prosjektet har vært å øke DWNPs kapasitet til å utføre forskning på vilt- og nasjonalparkforvaltning. NINAs forskere utfører forskning sammen med partnere fra DWNP, og veileder MSc og PhD-studenter. Feltarbeidet i Chobe nasjonalpark har pågått i fem år, og i alt sju MSc-studenter og fire PhD-studenter er ferdige eller godt på vei med sin utdannelse.

NINAs institusjonelle samarbeid med Tanzania Wildlife Research Institute (TAWIRI) omfatter et program med støtte til styrking av TAWIRIs institusjonelle kapasitet, samt et prosjekt finansiert gjennom Forskningsrådet. Forskningsprosjektet fokuserer på forholdet mellom vilt, nasjonalpark og lokalbefolkning i Serengeti, og omfatter både samfunns- og naturfaglige disipliner. Arbeidet for å styrke TAWIRI inkluderer utvikling av strategier og handlingsplan, styrking av kompetanse og kapasitet på prosjektadministrasjon, samt kurs i miljøkonsekvensanalyse.

Problemstillinger i det marine miljø

NINA har forskningsaktivitet på utvikling av terrengmodellering og klassifisering av marine habitater. Vi har funnet at mange av de faktorene som er strukturerende for utbredelsen av terrestre naturtyper også gjør seg gjeldende i sjø. Dette danner grunnlag for utarbeiding av metodikk for å bruke terreng- og miljøinformasjon til å modellere og klassifisere habitater, for eksempel tareskog og bløtbunnsområder. NINA har også deltatt aktivt og hatt en sentral rolle i forberedelsene til et nytt kystsatsingsprogram; "Verdiskapning i norsk kystsone: Næring og miljø hånd i hånd". Norges forskningsråd har nå opprettet en arbeidsgruppe, hvor NINA har sekretariatsfunksjonen.

Arbeidet med den nye Rovviltmeldingen i 2002.

Regjeringen legger fram en ny Rovviltmelding i løpet av 2003, med en fullstendig gjennomgang av rovviltpolitikken med bl.a. fokus på konfliktene mellom reindrift, husdyr på utmarksbeite og ørn, gaupe, bjørn, ulv og jerv. I den forbindelse bidrar ulike forskningsmiljøer til utredningene. NINA koordinerer arbeidet og er en sentral kunnskapsleverandør for å samordne og levere ny og oppdatert kunnskap som er relevant som et beslutningsunderlag for å fastsette nye målsettinger om levedyktige rovviltbestander, forvaltningsmodeller, tiltak og virkemidler som kan bidra til å redusere konfliktene i rovviltforvaltningen.

Biologisk mangfold - skog

NINA har i 2002 gjennomført og igangsatt flere prosjekter i samarbeid med Skogforsk og NIJOS knyttet til ulike problemstillinger rundt biologisk mangfold i skog. I en større utredning om behovet for vern av skog i Norge (i samarbeid med Skogforsk) ble det bl.a. anbefalt et verneomfang på 4,6 % av produktiv skog. En utredning ledet av Skogforsk om begrepet naturskog ble også avsluttet i 2002. I tilknytning til Landbruksdepartementets opplegg for miljøregistreringer i skog (MiS) foretar NINA sammen med Skogforsk en utredning om hvordan kunnskapsgrunnlaget for rødlistearter i skog kan forbedres, og sammen med NIJOS og Skogforsk deltar NINA også i en evaluering av registreringsopplegget for MiS.

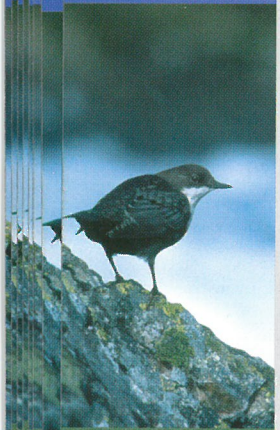
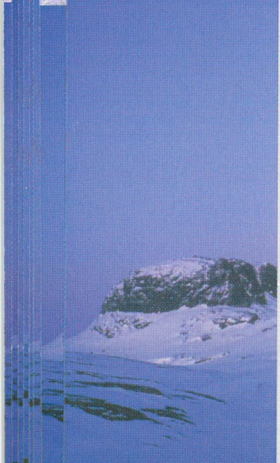
Molekylærgenetikk. *Gyrodactylus salaris*

Potensialet ved bruk av molekylærgenetiske metoder er sterkt økende.

Årsmelding 2002

Genetikk på *Gyrodactylus salaris* gir lovende resultater for forståelsen av biologien til parasitten og for videreutviklingen av metoder for effektiv forvaltning. I et prosjekt finansiert av Forskningsrådet testes og utvikles molekylærgenetisk metodikk for å kunne øke kunnskapen om parasitten *Gyrodactylus salaris*' infeksjonsforløp og spredning til norske vassdrag. Ny kunnskap med hensyn til hvordan infeksjonene oppstår og spredningsforløpet utvikler seg i allerede smittede vassdrag vil kunne forbedre tiltak mot nye infeksjoner. Hovedfokus er å utvikle og teste et egnet molekylært markørssystem. *Gyrodactylus salaris* fra seks norske vassdrag har blitt sammenliknet med den mest vanlige genetiske haplotypen funnet i Sverige og Finland. DNA-sekvenser av CO1-markøren funnet fra de seks elvene atskiller seg genetisk fra denne mest vanlige svensk-finske haplotypen med 0 til 2.6%.

Stiftelsen NINA•NIKUs finansregnskap for 2002

1. Resultatregnskap for perioden

1 januar til 31 desember

(Tall i kkr)

	2002	2001
Note		
1 Driftsinntekter:		
1 Prosjektinntekter	145 078	146 539
1 Basisbevilgninger	34 627	34 444
1 Andre tilskudd	12 686	13 670
Andre driftsinntekter	3 124	6 291
2 SUM DRIFTSINNEKTER	195 515	200 944
Direkte prosjektkostnader	-50 011	-48 962
Netto driftsinntekter	145 504	151 982
Driftskostnader:		
3 Lønn og personalkostnader	105 568	98 330
5 Ordinære avskrivninger	1 664	1 869
3, 8 Andre driftskostnader	42 616	46 297
Sum driftskostnader	149 848	146 496
Driftsresultat	-4 344	5 486
Finansinntekter og -kostnader:		
Finansinntekter	6 723	5 744
Finanskostnader	-94	-498
Netto finansinntekter	6 629	5 246
Årets overskudd	2 285	10 732
Som disponeres slik:		
Regulering av grunnkapital	440	1 400
Avsetning til annen fri egenkapital	1 845	9 332
Disponert årsoverskudd	2 285	10 732

Årsmelding 2002

2. Balanseregnskap per 31 desember (Tall i kkr)		2002	2001
Note		EIENDELER:	
5	Bygninger	4 618	5 316
5	Maskiner og inventar		966
	Sum varige driftsmidler	4 618	6 282
	Aksjer og andeler	62	32
	Innskudd Tungasletta	20 000	20 000
	Sum finansielle anleggsmidler	20 062	20 032
	SUM ANLEGGSMIDLER	24 680	26 314
1	Kundefordringer	22 804	20 596
	Utført, ikke fakturert arbeid	5 882	4 039
	Andre kortsiktige fordringer	1 380	420
	Sum kortsiktige fordringer	30 066	25 055
6	Innstående bank, kontanter mv	94 175	95 337
7	Kortsiktige fondsplasseringer	5 339	5 094
	Sum bank, fondsplasseringer mv	99 514	100 431
	SUM OMLØPSMIDLER	129 580	98 049
	EIENDELER TOTALT	154 260	151 800
	GJELD OG EGENKAPITAL:		
	Grunnkapital	30 000	30 000
	Sum innskutt egenkapital	30 000	30 000
	Regulering grunnkapital	15 000	14 560
	Sum bunden egenkapital	45 000	44 560
	Annen fri egenkapital	29 383	27 538
	Sum fri egenkapital	29 383	27 538
10	SUM EGENKAPITAL	74 383	72 098
4	Pensjonsforpliktelser	3 216	3 109
	Leverandørgjeld	8 140	7 816
	Skatte-, mva, pensjons- og andre offentlige trekk	12 800	15 627
	Feriepengeavsetning	10 359	9 841
	Forskuddsinnbetalinger på prosjekter mv	38 875	39 837
1	Annen kortsiktig gjeld	6 487	3 472
	Sum kortsiktig gjeld	76 661	76 593
	SUM GJELD	79 877	79 702
	GJELD OG EGENKAPITAL TOTALT	154 260	151 800

Trondheim, 20. mars 2003, i styret for Stiftelsen NINA-NIKU:

Asbjørn Mathisen (leder) Kaare Aagaard Gro Edvardsen
 Lars Roede
 Gunilla Rosenqvist Kjersti Sandvik Tormod W. Karlstrøm

Anne Sæterdal (adm. dir.)

3. Kontantstrømoppstilling (Tall i kkr)

	2002	2001
Kontantstrøm fra drift:		
Årets overskudd	2 285	10 732
Ordinære avskrivninger	1 664	1 869
Økning i aksjer og andeler	-30	
Økning i kundefordringer	-2 208	-904
Økning i utført, ikke fakturert arbeid	-1 843	461
Økning i andre kortsiktige fordringer	-960	-9
Økning i leverandørgjeld	324	677
Reduksjon i offentlige trekk mm	-2 827	8 468
Økning i feriepengeavsetning	518	741
Reduksjon i forskuddsinnbetalinger på prosjekter	-962	-4 363
Økning i annen kortsiktig gjeld	3 015	-1 720
Økning i pensjonsforpliktelser	107	-1 501
Endring i andre tidsavgrensingsposter		12 534
Netto kontantstrøm fra drift	-917	26 985
Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	-917	26 985
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter per 01.01	100 431	73 446
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter per 31.12	99 514	100 431

NOTER

1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven av 1998 og god regnskapsskikk.

Hovedregel for vurdering og klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen ett år er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av gjeld er analoge kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes ikke å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet. Enkelte poster er i samsvar med regnskapsloven vurdert etter spesielle vurderingsregler. Det redegjøres nærmere for disse nedenfor.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta er ført opp til balansedagens kurs.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler avskrives over forventet økonomisk levetid. Avskrivningene er fordelt lineært over antatt økonomisk levetid.

Andre anleggsaksjer og andeler

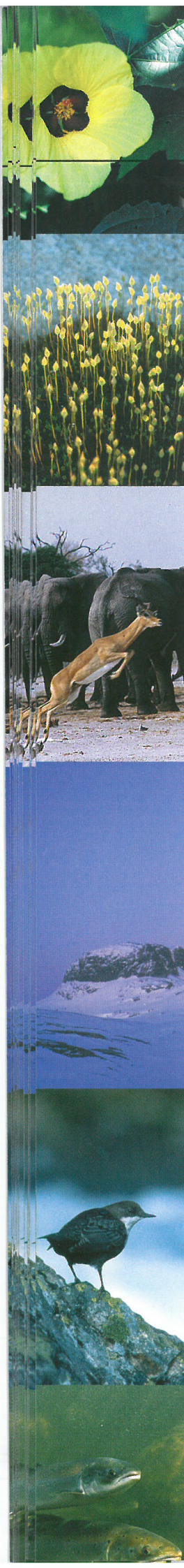
Anleggsaksjer og investeringer i ansvarlige selskaper hvor NINA•NIKU ikke har betydelig innflytelse balanseføres til anskaffelseskost. Investeringene blir nedskrevet til virkelig verdi dersom verdifallet ikke er forbigående.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene. I tillegg gjøres det for øvrige kundefordringer en uspesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Pensjoner

Ved regnskapsføring av pensjon er lagt til grunn lineær opptjeningsprofil og forventet sluttlønn som opptjeningsgrunnlag. Planendringer amortiseres over forventet gjenværende opptjeningsperiode. Det samme gjelder estimatavvik i den grad de overstiger 10% av den største av pensjonsforpliktelsene og pensjonsmidlene (korridor). Arbeidsgiveravgift er ikke inkludert i tallene.

Offentlige tilskudd

Basisbevilgningene fra Norges forskningsråd er delt inn i følgende poster:
(Tall i kkr)

	NINA	NIKU	Sum
Forskerstøtte	13 465	5 705	19 170
Instituttprogrammer	8 770	6 270	15 040
Brukerfinansiering av EU- prosjekter	345	72	417
SUM	22 580	12 047	34 627

Andre tilskudd fra miljøforvaltningen:
(Tall i kkr)

	NINA	NIKU	Sum
Polarmiljøsesteret	2 303		2 303
Nasjonale oppgaver	3 981	6 402	10 383
SUM	6 284	6 402	12 686

Vurderingsprinsipp for prosjekter

Inntekter er bokført i henhold til vilkår for fakturering eller betalingsløfte i bevilgningsbrev eller kontrakt. For ikke avsluttede prosjekter har vi beregnet forventet total kostnad av gjenstående aktivitet.

Dekningsbidrag for utført arbeid blir godskrevet arbeidsåret, med mindre gjenstående aktivitet koster mer enn det som da blir tilgjengelig av midler. I slike tilfeller overføres totalt forventet kostnad, slik at forventet underdekning belastes første arbeidsår. Usikkerhet i forbindelse med enkeltprosjekter er for øvrig tatt hensyn til under inntektsføringen av prosjektene.

Under kortsiktig gjeld inngår posten forskuddsinnbetalinger fra kunder med 38 875 kkr som er overført til 2003 etter vurdering av økonomisk og faglig fremdrift i hvert enkelt prosjekt og aktivitet.

2 Salgsinntekter

(Tall i kkr)

	2002	2001
Per virksomhetsområde (etter stiftelses- intern eliminerings):		
Naturforskning NINA	139 429	127 105
Kulturminneforskning NIKU	50 021	64 715
Fellesadministrasjonen, fremleieinntekter mm	6 065	9 124
Sum brutto omsetning	195 515	200 944
Geografisk fordeling		
Norge	181 765	187 444
Utlandet	13 750	13 500
Sum	195 515	200 944

3 Lønnskostnader, antall årsverk, godtgjørelser, lån til ansatte med mere
(Tall i kkr)

Lønnskostnader 2002 2001

Lønninger	82 920	79 360
Folketrygdavgift	12 416	11 883
Pensjonskostnader	5 863	4 482
Andre ytelser	4 369	2 605
Sum	105 568	98 330
Antall årsverk	229	231

Årsmelding 2002

Ytelser til :	Daglig leder	Styre
Lønn	kr 586 500	kr 204 500
Pensjonsutgifter	kr 48 679	

Det er under posten annen kortsiktig gjeld avsatt et beløp tilsvarende 12 måneders lønn for daglig leder. Dette i forbindelse med at stillingen faller bort som en konsekvens av delingen av stiftelsen fra 1 januar 2003.

Revisor

Kostnadsførte revisjonshonorarer for 2002 utgjør kr 90 000. I tillegg kommer honorarer for andre tjenester på kr 33 700.

4 Pensjonskostnader, -midler og -forpliktelser

(Tall i hele kr)

Stiftelsen har pensjonsordninger som omfatter i alt 228 personer. Ordningene gir rett til definerte fremtidige ytelser. Disse er i hovedsak avhengig av antall opptjeningsår, lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder og størrelsen på ytelsene fra Folketrygden.

	2002	2001
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	6 624 500	5 250 100
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	6 782 700	5 653 200
Avkastning på pensjonsmidler	- 6 207 400	-5 556 400
Administrasjonskostnader	118 000	135 400
Amortisering av planendring	0	0
Amortisering av estimatendring	0	0
Netto pensjonskostnader	7 317 800	5 482 300
Beregnete pensjonsforpliktelser	118 796 400	98 941 200
Pensjonsmidler (til markedsverdi)	- 97 844 300	-87 680 100
Ikke resultatført virkning av planendring – knekkpunkt	- 3 553 900	- 4 061 600
Ikke resultatført virkning av estimatavvik	- 14 182 200	- 4 090 500
Arbeidsgiveravgift	0	0
Netto pensjonsforpliktelser	3 216 000	3 109 000

Økonomiske forutsetninger:

Diskonteringsrente	6,0%
Forventet lønnsregulering/pensjonsøkning / G-regulering	3,3%
Forventet avkastning på fondsmidler	7,0%
Beregningen omfatter også AFP med en uttaks- tilbøyelighet på 20,0%	

Som aktuariemessige forutsetninger for demografiske faktorer og avgang er det lagt til grunn vanlig benyttede forutsetninger innen forsikring.

Kostnadene på kr 5 077 000 vedrørende opphevelsen av knekkpunktet på 8G fra 01.mai 2000 er fordelt over 10 år.

5 Varige driftsmidler (Tall i kkr)

	Fast eiendom(IMS)	Driftsløsøre o.l.	Total
Anskaffelseskost 01.01 Tilgang kjøpte driftsmidler	7 657	54 631	62 288
Anskaffelseskost 31.12	7 657	54 631	62 288
Avskrivninger, nedskrivninger og reverserte nedskrivninger 01.01	2 341	53 665	56 006
Akk. Avskrivninger 31.12	3 039	54 631	57 670
Balanseført verdi pr. 31.12	4 618	0	4 618
Årets avskrivninger	698	966	1 664
Økonomisk levetid Avskrivningsplan	25 år Lineær	1 år	

Inkludert i årets avskrivninger er foretatt en restavskrivning av diverse kontormaskiner, bygningsmessige innredninger med mer for i størrelsesorden 450 kkr. Dette er en endring i forhold til tidligere avskrivningsplan.

6 Bundne bankinnskudd

Av posten kontanter, bank og postgiro, utgjør bundne bankinnskudd kr 4 841 258

7 Obligasjonsfond

Rentebærende fond i Firstnordic Fondene	
Ligningsverdi/markedsverdi per 31.12.02	kr 5 826 325
Balanseverdi per 31.12.02	kr 5 338 985

8 Leasing

Stiftelsen leier driftsmidler under gruppen maskiner og inventar.
Årlige leiekostnader er på kr 27 203.

Leasingavtale med Møller BilFinans for perioden: 01.06.01 – 01.06.06

9 Garantier

Garantiforpliktelser som ikke er regnskapsført utgjør kr 12 500 000.

(Garantiene er stilt overfor Fokus Bank og gjelder kausjon for lån til ansatte som er sikret med pant i den ansattes bolig)

10 Avstemming av egenkapital

Egenkapital per 31 desember 2001	kkkr 72 098
Overskudd 2002	kkkr 2 285
Egenkapital per 31 desember 2002	kkkr 74 383

Hovedkontor NINA: Tungasletta 2, 7485 Trondheim, tlf 73 80 14 00, faks 73 80 14 01
<http://www.nina.no>

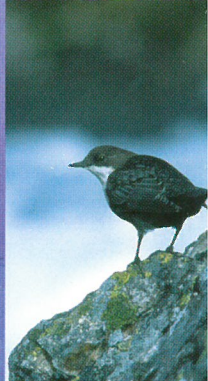
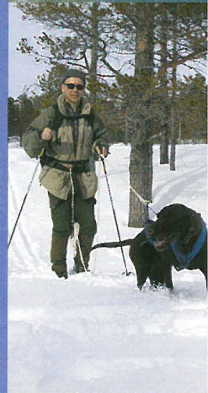
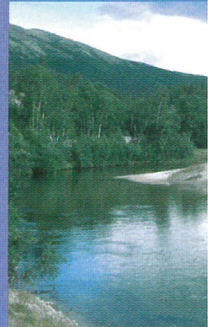
Hovedkontor NIKU: 736 Sentrum, N-0105 Oslo, tlf 22 35 50 00, faks 22 35 50 01
<http://www.niku.no>

Fotos i årsmeldingen er tatt av Per Jordhøy, A. Svestad, Per Arild Aarestad, Christina Skarpe, Frode Ødegård, Jan Ove Gjershaug,

Temaartikler NINA 2002

Om prosjekter i samarbeid med NIKU

- ✓ Villrein og veidekulturer
- ✓ Hytte-Norge kartlagt
- ✓ Miljøpakke fra NINA•NIKU
- ✓ Nye ørner oppdaget i Indonesia

Villrein og veidekulturer - et tverrfaglig prosjekt mellom kulturminneforskning og viltforskning

Per Jordhøy, NINA og Kari Støren Binns, NIKU

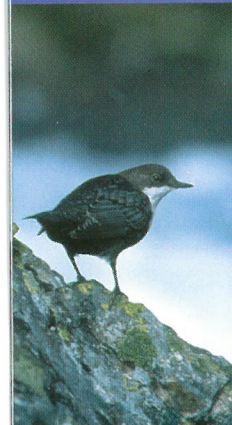
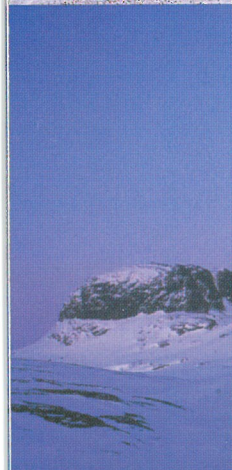
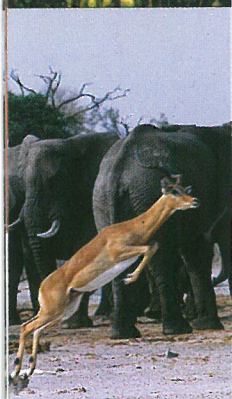
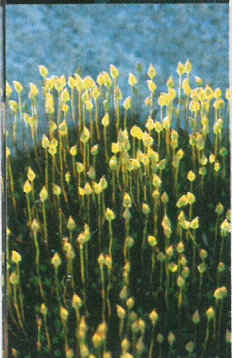
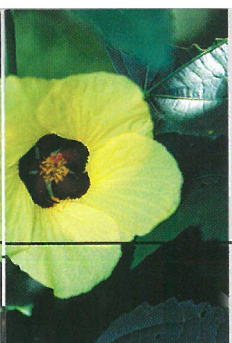
Villreinen i Norge er i ferd med å bli utryddet. Utbyggingen av vei, jernbane og hytteområder har i stor grad ødelagt reinens leveområder. I et samarbeid mellom NINA og NIKU har forskerne kartlagt de forhistoriske sporene etter villrein i Norge. Utnytting av ny og gammel kunnskap skal i framtida bidra til å sikre villreinens framtid.

Bakgrunn for prosjektet

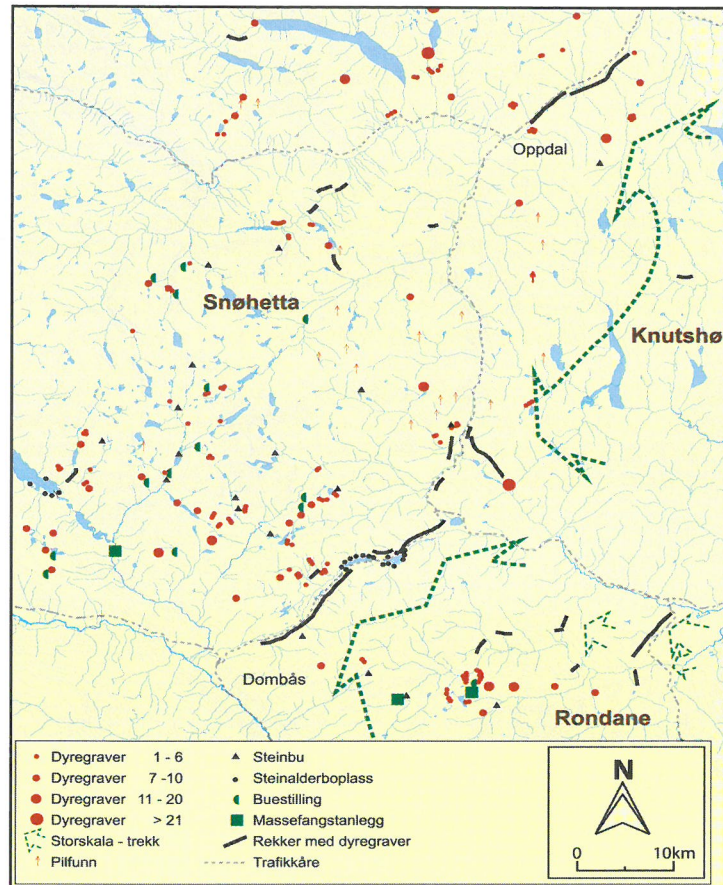
Miljømyndighetene har lenge påpekt de økende truslene mot villreinen og tilhørende leveområder i Norge. Reinens nomadiske levesett betinger tilgang til store uforstyrrede fjellarealer. Oppstykkningen av villreinens leveområder fortsetter likevel bit for bit, som følge av press fra ulike utbyggingsinteresser. For å dokumentere denne utviklingen kan man velge mange innfallsvinkler. I prosjektet ViOVe (villrein og veidekulturer) undersøker vi hvilke muligheter en kartlegging av de forhistoriske sporene gir. Prosjektet er et tverrfaglig samarbeid mellom NINA og NIKU.

Systematisering av kunnskap

Det foreligger i dag et betydelig materiale på villreinrelaterte kulturminner i Norge og Skandinavia. Innsamling, tilrettelegging og en mer aktiv bruk av denne kunnskapen kan bli et viktig verktøy for å gi villreinen et bedre vern i framtida. Den vil kunne gi oss langt bedre holdepunkter for å si noe om hvordan villreinen tidligere har brukt arealene på den skandinaviske halvøya. Informasjonen vil også kunne si oss mer om sameksistensen mellom villrein og menneske opp gjennom historien. Dette prosjektet ser nærmere på kulturmiljø med spor knyttet til villreinfangst.

Typisk jordgropgrav fra gravrekka over Dovrefjell. Endre Hage (lokal registrator og feltmedarbeider) registrerer mål, beliggenhet osv.

Dovrebarrieren med kjente dyregraver, gravrekker, andre aktuelle kulturminner og antatte, tidligere hovedtrekkorridorer på Dovrefjell.

Kontaktnett viktig

Mange arkeologer og viltforskere har gjennom tidene studert og kartlagt gamle fangstanlegg i fjellet. Prosjektet presenterer en tilnærmet totaloversikt over dette materialet. Det er svært variert i form og kvalitet, men har nytteverdi - om enn i ulik grad. Oppbygging av kontaktnett og utvikling av en god standard registreringsprosedyre har vært en sentral oppgave i starten av dette samarbeidsprosjektet. Denne skal kunne brukes av feltmedarbeidere (lokale kompetansepersoner) i ulike deler av landet. Disse medarbeiderne skal være prosjektets forlengede arm utad, og formidle resultater og kunnskap fortløpende innen sine lokalsamfunn.

Dovrefjell sentralt

Vi har prioritert å starte med et av Europas største massefangstanlegg for rein, som strekker seg over Dovrefjell, fra Dombås til Kongsvold. Dette har vi gjort fordi vi antok at det framfor noe annet anlegg ville kunne vise omfang og struktur på tidligere storskalatrekk mellom sesongbeiter. Disse trekkene er i dag helt opphørt som følge av menneskeskapt barrierer. Tidligere kjente man til mellom 400 og 500 dyregraver over denne akse. Våre nye registreringer har hittil avdekket totalt ca 1000 dyregraver her. Dette viser at anlegget har langt større dimensjoner enn tidligere antatt og bekrefter ytterligere hvilke begrensinger villreinen har blitt utsatt for i moderne tid.

Oppdragsgivere og samarbeidsparter

Prosjektet er i hovedsak finansiert av DN, NFR (del av større prosjekt) og NIKU (SIP-midler), men også offentlige myndigheter og grunneierorganisasjoner lokalt og regionalt har bidratt med noe midler til prosjektet. SNO, fjellstyrer, kommuner, og enkeltpersoner med opparbeidet lokalkunnskap innen temaet, er viktige samarbeidsparter.

Hytte-Norge kartlagt i omfattende prosjekt: God lokalkunnskap hindrer konflikter

Trond Taugbøl, NINA

Vi bygger hytter som aldri før. Hyttebegrepet er bokstavelig talt utvidet. Store, ressurskrevende bygg setter nye krav til lokal styring. Hva må til for å sikre en god hyttepolitikk i Norge? NINA har i samarbeid med NIKU og andre institusjoner ledet den hittil største hytteundersøkelsen i landet. God lokalkunnskap er alfa og omega dersom en skal styre unna de vanligste konfliktene, konkluderer forskerne.

Hytteliv og hyttebygging har lange tradisjoner og stort omfang i Norge, og har i løpet av de siste årene blitt et sentralt tema på den miljøpolitiske dagsorden. Hyttebygging er viktig for turisme og reiseliv, og kan være en betydelig faktor for å opprettholde bosetting og styrke lokaløkonomien.

Ikke alle krever den samme form for komfort på hytta.

Mange konflikter

Økt utbygging fører til mange konflikter. Konfliktlinjene går mellom mange ulike sektorer, nivåer og interessegrupper: lokalbefolkning, rettighetshavere, grunneiere, naboer, andre næringsinteresser, korttidsturister, natur- og kulturminnevern osv. Utviklingen går raskt og lager tydelige spor i norske landskap. Noen av de mest typiske konfliktene går på utbygging vs. vern av arealer, nasjonal vs. lokal styring, fortetting vs. utvidelse av hyttefelt, og lokale utmarksbrukere vs. hyttebefolkningen. Det er et enormt spekter av lokale forhold som påvirker hvilke konflikter som kan oppstå. Det gir at det er vanskelig å lage ett standardsvar for hva som er en lokalt god hyttepolitikk. God lokalkunnskap er nødvendig. Det som er gode grep for å unngå én konflikttype kan være konfliktfremmende i forhold til andre interesser.

Miljøtilpasset hyttepolitikk

Dette var bakgrunnen for at Miljøverndepartementet (MD) ga NINA oppdraget med å lage en oppsummering og vurdering av ulike miljø- og samfunnsmessige forhold ved hyttebygging. Oppdraget var begrenset til fjell- og skogtraktene i Sør-Norge.

Målsettingen med prosjektet var å gi MD et bedre faktagrunnlag for å utforme en oppdatert, miljøtilpasset hyttepolitikk. Prosjektet skulle finne hva som var de viktigste konfliktområdene, hvilken kunnskap det var behov for, og hvilke tiltak som var nødvendig på alle områder.

Samarbeid viktig

Den store bredden i temaer gjorde det nødvendig å samarbeide med andre institusjoner. NIKU var en selvskreven samarbeidspartner når det gjaldt temaet kulturmiljøverdier og byggeskikk. Østlænderforskning var samarbeidspartner på temaet lokaløkonomi, Oppland fylkeskommune når det gjaldt omfang, trender og regionale utviklingstrekk, og Energiråd Øst AS når det gjaldt energiforbruk.

Arbeidet ble lagt opp slik at de ulike utrederne laget en delutredning for hvert sitt temaområde. I prosjektrapporten er alle delutredningene samlet, men først i rapporten presenteres en syntese/oppsummering av alle temaene for å utkrystallisere de viktigste konfliktområdene, kunnskapsbehovene og anbefalinger om virkemiddelbruk.

Hva sikrer en god hyttepolitikk?

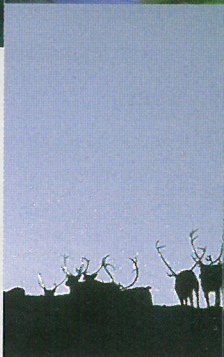
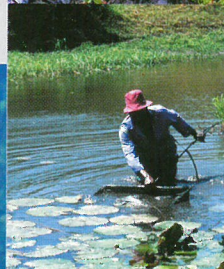
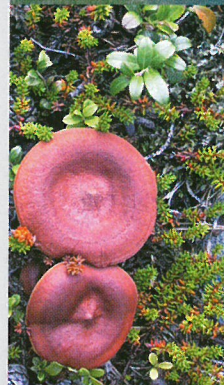
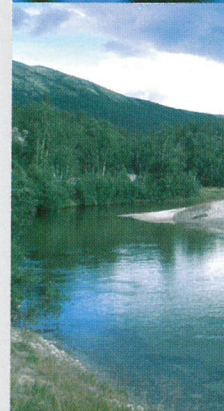
Prosjektet "Hyttebygging i Norge" oppsummerer de viktigste anbefalingene slik:

- lag en løpende registrering og overvåking av hytteplanlegging og -utbygging
- utarbeid en veileder for planlegging av hyttebygging
- lag en nasjonal plan/rikspolitiske retningslinjer for hvilke områder som ikke bør bygges ut av hensyn til villreinstammen og kulturmiljøverdier.
- endre plan- og bygningsloven slik at kommunen får bedre muligheter til å utøve egen energipolitikk.

MD ønsket prosjektrapporten i 500 eks., og den ble distribuert bredt til fylker, kommuner og organisasjoner. Det har også i ettertid vært stor etterspørsel og publisitet om rapporten, noe som viser at kunnskapen var etterlenget.

Utviklingen av hyttebygging i Norge går raskt, og lager tydelige spor i landskapet.

Miljøpakke fra NINA•NIKU før vegutbygging: Skredsikring i Troms berører verdifulle natur- og kulturmiljøer.

Karl Otto Jacobsen, NINA og Elin Rose Myrvoll, NIKU

Da Statens vegvesen skulle planlegge skredsikring av E6 i Kåfjord i Troms fikk NINA•NIKU oppdraget med å lage konsekvensutredningen. I en samlet miljøpakke fikk oppdragsgiver presentert resultatene av analysen. Den konkluderte med at området inneholdt både natur- og kulturminner av høy verdi, og at de ulike veg-alternativene hver på sin måte ville berøre disse.

- Greit å forholde seg til en underleverandør som tar problematikken i full bredde, sa oppdragsgiver.

Bakgrunnen

Kommunedelplan for skredsikring av Ev 6 Indre Nordnes – Skardalen i Gáivuona suohkan / Kåfjord kommune, Troms, utløste konsekvensutredning etter plan- og bygningslovens bestemmelser i § 33-5. Vegdirektoratet er ansvarlig myndighet, mens Statens vegvesen Troms var som tiltakshaver ansvarlig for gjennomføringen av konsekvensutredningen. Etter en anbudsrunde fikk NINA•NIKU oppdraget med å utarbeide konsekvensutredningen for deltemaene kultur- og naturmiljø.

Prosjektet – og samarbeidet

Siden kompetansen i NINA•NIKU både omfatter fagområdene kultur- og naturmiljø ønsket man å profilere dette overfor oppdragsgiver gjennom å tilby en samlet "miljøpakke". Ønsket var å gi oppdragsgiver et fleksibelt tilbud. Tilbudet var derfor delt inn i moduler som oppdragsgiver fritt kunne velge mellom. Samarbeidet mellom NINA og NIKU innebar dessuten en kostnadsbesparelse. Dette gjaldt bl.a. i utarbeidelse av digitale temakart og i samordning av møter med oppdragsgiver.

Problemstilling

Formålet med prosjektet var å kartlegge og avgrense verneverdiene langs de ulike veialternativene, og å utarbeide en konsekvensutredning på grunnlag av dette.

Resultatene

Innenfor planområdet finnes natur- og kulturmiljøer av høy verdi. De fem veg-alternativene har ulik konsekvens for disse. Dette var konklusjonen i NINA•NIKUs oppdragsmelding nr 668, som presenterte hvilke konsekvenser veg-planene ville ha for natur- og kulturmiljøet.

Jiehtankallen.

Suksess for ørneforskere: Oppdaget nye ørnearter i Indonesia.

Kirsti Kvaløy, NINA, Jan Ove Gjershaug, NINA og Nils Røv, NINA.

Etter mange års arbeid lyktes de til slutt. NINA-forskerne Kirsti Kvaløy, Jan Ove Gjershaug og Nils Røv skrev forskningshistorie høsten 2002 da de kunne utvide listen over verdens ørnearter med to nye. Floreshaukørnen og slangeørnen i Indonesias regnskog hører til verdens mest sjeldne fuglearter.

Et forskningsrådsprosjekt som startet i 1999 førte de tre forskerne på sporet av to nye ørnearter i Indonesia. Ved hjelp av molekylær-genetiske metoder studerte de isolerte øypopulasjoner av haukørner. De ville vite om ørnene var underarter av vidt utbredte arter eller om de var egne arter, en sentral problemstilling i bevaringsbiologien. Spørsmålet forble ubesvart den gangen.

I 2002 dro forskerne igjen til Indonesia for å finne svaret.

Skinnsamlinger

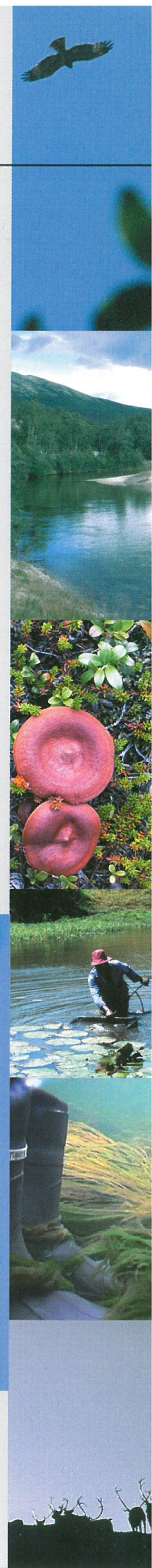
- Vi studerte haukørner i samlingene ved europeiske museer. Det viste seg at en ørneart fra øya Flores i De små Sundaøyene var spesiell ved at både voksne og ungfugler hadde hvitt hode. Dette stemte ikke med fuglebøkene, hvor voksne ørner alltid var illustrert med brunt hode. Før trodde man dette kom av at de registrerte individene var ungfugler av en underart av variabelhaukørn. Disse har nemlig hvitt hode. Men de ørnene vi observerte var voksne individer, forteller forskerne.

Genetiske analyser

På grunnlag av analyser av mitokondrielt DNA i fjærprøver fra museenes samlinger, framstilte forskerne slektskapet mellom artene som taksonomiske "trær" basert på genetiske forskjeller. De første analysene var av en dununge fra Flores, oppbevart ved museet i Leiden i Nederland. -Vi ble meget overrasket over resultatene, som viste at ungen overhodet

Den nye slangeørnarten i flukt på Flores.

Bildet viser den karakteristiske hvite flekken på vingene til floreshaukørnen.

ikke var i slekt med haukørner. Hvilken art tilhørte dunungen? Etter en ny henvendelse til Leiden, fikk vi bekreftet at dunungen var feilbestemt og ikke noen haukørn. Den genetiske forskjellen mellom dunungen og slangeørnene var på hele 6 %; langt mer enn mellom bestander av samme art. Dermed hadde vi helt tilfeldig "snublet" over en ny ørneart, sier forskerne.

Feltarbeid i Indonesia

Røv og Gjershaug reiste til Indonesia for å studere de to artene i felt. De konstaterte at voksne floreshaukørner var forskjellig fra variabelhaukørn, og at artenes utbredelse grenser imot hverandre mellom øyene Bali og Lombok. Med en beregnet bestand på under 100 par, er den en av verdens sjeldneste fuglearter. Dette mener forskerne bør kvalifisere til den globale rødlista over truede fuglearter.

-Slangeørnene var meget lik slangeørner fra Eurasia, men 20 prosent av fuglene hadde helt mørk fjærdrakt, noe som ikke er kjent fra andre områder. Men siden bestanden er isolert fra de eurasiatiske ørnene og den genetiske avstand meget stor, anser vi også denne som en ny art, avslutter NINA-forskerne.

Resultatene er allerede tatt i betraktning av BirdLife International som arbeider med vern av de siste regnskoger på disse øyene. Ørner vies stor oppmerksomhet i Indonesia på grunn av den rolle de har innen mytologien og som nasjonalsymbol.

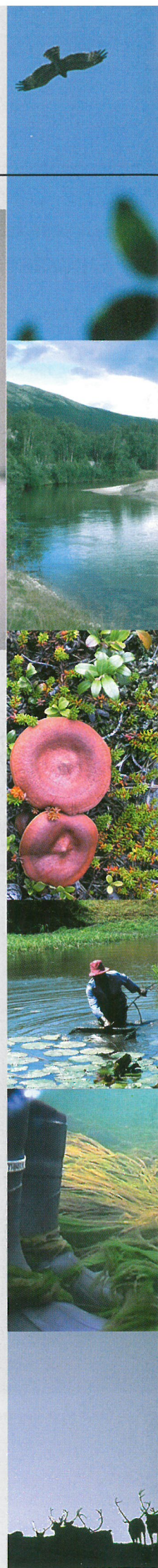
Fra 01.01.2003 har NINA ny logo:

NINA•NIKU,

Hovedkontor NINA: Tungasletta 2, N-7485 Trondheim,
tlf 73 80 14 00, faks 73 80 14 01

Hovedkontor NIKU: Dronningens gt 13, Pb 736 Sentrum, N-0105 Oslo,
tlf 23 35 50 00, faks 23 35 50 01

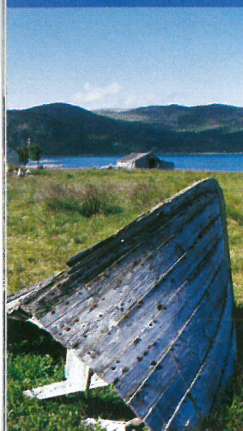
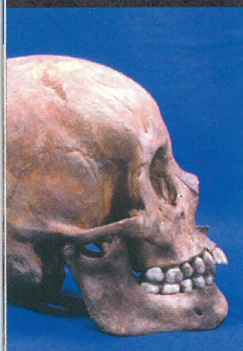
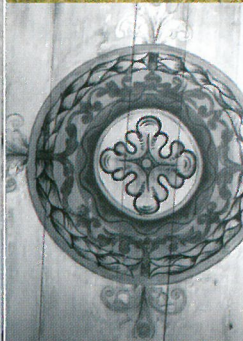
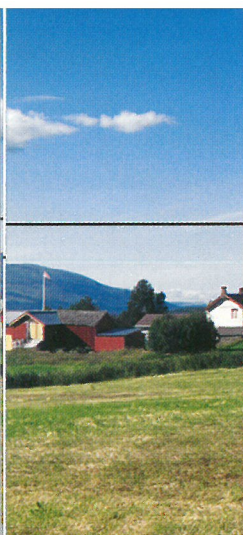

Temaartikler NIKU 2002

Om prosjekter i samarbeid med NINA

- ✓ Sikrer middelalderskatt i Vestre Slidre
- ✓ Parasitter i erkebispens latriner
- ✓ Forskersamarbeid blir verktøy for kommunen

Tradisjonell og ultramoderne teknikk hånd i hånd: Sikrer middelalderskatt i Vestre Slidre kirke

Jørgen Solstad, NIKU.

Middelaldermaleriet i Vestre Slidre kirke ble grundig undersøkt da eksperter fra NIKU valgte dette monumentale kunstverket til "studieobjekt" som ledd i et internasjonalt prosjekt. Maleriet er i god stand takket være tradisjonelle bevaringsmetoder, og det vil i framtiden bli overvåket ved hjelp av avansert teknologi.

Prosjektet COMPOTEC – Conservation of Medieval Paintings On Timber through European Co-operation har innbefattet konservering og dokumentasjon av middelalderens maleri på tre inkluderte analyser av benyttede konserveringsmidler og utvikling av dokumentasjonsteknikker.

Prosjektet har bestått av 3 deltagere fra England, Sverige og Norge og er delfinansiert av den Europeiske Kommissjon under Raphael-programmet. Prosjektet startet i 1999, og ble oppsummert med et seminar i Peterborough i desember 2001. NIKUs deltagelse i prosjektet ble avsluttet med en rapport våren 2002.

Raphael-programmet

Raphael-programmet var et "samfunnsstøttende" program innenfor kulturarvsektoren, med en programperiode på 4 år og et totalbudsjett på 30 millioner Euro. Programmet støttet nesten 360 prosjekter hvor konservering, bevaring og formidling av kulturminner og kulturarv var tema, med en spredning på ca 1500 deltagere over hele Europa. Raphael-programmet hadde sine siste tildelinger i 1999, og ble i likhet med Kaleidoscope- og Ariane-programmene erstattet av et nytt finansieringsprogram; Culture 2000 (2000-2004).

Samarbeidspartnere

Initiativtaker og koordinator for prosjektet var the Dean & Chapter of Peterborough Cathedral. Katedralen i Peterborough er en av Europas beste eksempler på romansk kirkearkitektur, et anlegg påbegynt allerede på 600-tallet. Delprosjektet i Peterborough involverte konservering og dokumentasjon av det malte taket i katedralens midtskip. Dette enorme maleriet som måler ca 62 m x 11,5 m er datert til ca 1230. Taket er utført i eik og utformet med rombiske kassetter med ulike malte motiver.

Den andre samarbeidspartneren var Nationalmuseet i Stockholm. Deres prosjekt involverte konservering og dokumentasjon av malte paneler fra den middelalderse trekirken i Björseter. Denne kirken som antagelig har vært en stavkirke, ble revet i 1800. De malte panelene som hadde vært en del av denne (stav)kirkens dekorerte interiør ble gjenbrukt i byggingen av en ny kirke, og først oppdaget i 1909. Panelene tilhører i dag Nationalmuseet og har gjennom dette prosjektet blitt behandlet og undersøkt. Panelene kan i dag sees i museet hvor de er utstilt.

COMPOTEC – Det norske prosjektet

NIKUs deltagelse og delprosjekt er relatert til maleriet i koret i Vestre Slidre kirke. Maleriet er datert til ca 1270, og er et av meget få monumentale middelaldermalerier på tre bevart i sin opprinnelige kontekst. Arbeidet har utelukkende konsentrert seg om utvikling av metoder og analyse av materialer benyttet i konservering.

Prosjektet involverte ikke aktiv eller utøvende behandling men tok utgangspunkt i en evaluering av maleriets tilstand og tidligere behandling. Innenfor dette ble det formulert to hovedmål:

- Oppnå økt kunnskap om størlim som konsolideringsmiddel innen konservering
- Utvikle et redskap for overvåking av tilstand og fysiske endringer i overflaten og strukturen på monumentalt maleri ved bruk av GIS og digital billedanalyse

Prosjektet har hatt en tverrfaglig karakter hvor samarbeidet med ulike fagpersoner i NINA har vært en forutsetning, og av uvurderlig betydning.

I tillegg har prosjektet benyttet seg av analysetjenester ved Universitetet i Bergen og Ytkjemiska Institutet i Stockholm.

Resultater

Prosjektets resultater og konklusjoner kan oppsummeres slik:

- Middelaldermaleriet i Vestre Slidre kirke er i relativt god stand, med få eller ingen nye oppståtte skader de siste 13 år. (1987-2000).
- Bruk av størlim som konsolideringsmiddel på denne type materiale og i dette miljøet synes vellykket og varig.
- Analyser underbygger og bekrefter antagelser om at "ekte" størlim behandlet og foredlet på tradisjonelt vis har genuine egenskaper sammenlignet med andre biopolymerer (for eksempel andre fiskelim eller gelatin).
- Prosjektet har utviklet en analysemetode ved hjelp av raster-GIS-teknikker som har stort potensial i utviklingen av mer objektive metoder for tilstandsvurdering og overvåking innen konservering. I dette ligger bruk av historisk fotodokumentasjon som flytter "base line" tilbake i tid i en overvåkingsammenheng.

Den utviklede metoden med raster-GIS-teknikker og digital billedanalyse videreutvikles og utgjør en bit av metoden i miljøovervåkingsprosjektet DEMOTEC – finansiert av EUs 5. rammeprogram og Norges Forskningsråd, og MIKKODIB finansiert av NIKUs strategiske instituttprogram.

Produkter

Swensen, G. (red.). 2001. Strategisk instituttprogram 1996-2001. Konservering: strategi og metodeutvikling. NIKU publikasjoner 104: 57-70.

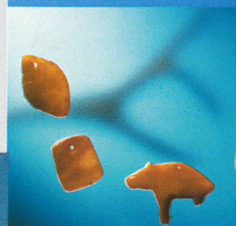
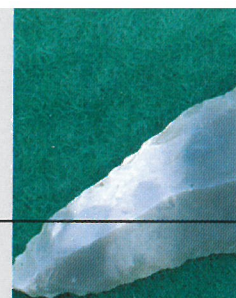
Solstad J., Erikstad L., Stabbetorp O. Digital image analysis in conservation using historical photographic documentation and standard remote sensing software. Zeitschrift für Kunsttechnologie und Konservierung. 2/2003. In prep.

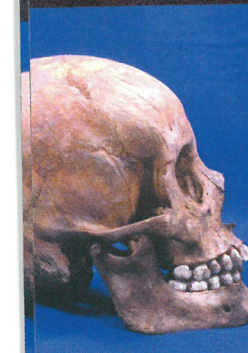
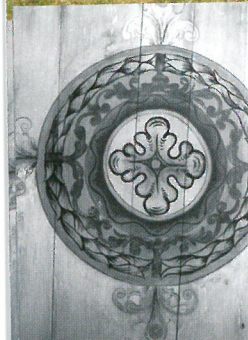
Solstad J., Erikstad L., COMPOTEC – The Norwegian Project. Åpent seminar arrangert av prosjektkoordinator. Peterborough 29.11.2001.

Erikstad L. Geografiske informasjonssystemer (GIS) som verktøy innen konservering - Digitale teknikker og bruk av IT-baserte verktøy innen forebyggende konservering. Seminar/workshop arrangert av IIC-Nordic group (NKF). Oslo 02.09.2002.

Slidredomen. Foto: Riksantikvaren

Vis meg hva du spiste... Om parasitter i erkebispens latriner

Av Sæbjørg Walaker Nordeide, NIKU

En lettere omskrivning av et kjent munnhell kan beskrive forskernes funn da de undersøkte latrinene i Erkebispegården etter brannen i 1983: **Vis meg hva du spiser og jeg skal si deg hvem du er.** For første gang kunne arkeologer påvise at folk fikk ulik behandling, avhengig av hvilken status de hadde. Også i Erkebispens gård.

Erkebispegården brant i 1983, og kulturlagene på branntomten ble undersøkt i 1991-95. Kulturlag inneholder informasjon av mange slag, som for eksempel gjenstander, bein, frø og insekter. Parasittene kan bl.a. finnes i latriner og kan fortelle om helsetilstand.

Første forskning på parasitter

Parasitter fra utgravninger hadde ikke blitt forsøkt påvist eller analysert av norske forskere før. Men samarbeidet mellom NINA og NIKU la grunnlaget for å kunne bygge norsk kompetanse på dette området. Rita Hartvigsen Daverdin fra NINA analyserte parasittrester i jordprøver fra 1000-tallet, 1500-1532, og medio 1700-tallet, samlet av arkeologer i NIKU. Det ble påvist parasittegg fra alle tidsrom, men mest fra 1500-tallet.

En parasitt er en snylter. Når en person med parasittinfeksjon spiser, vil parasittene snylte på den næring som blir tilført kroppen eller direkte på kroppens vev og blod. På den måten tappes personen for krefter, og immunforsvaret vil være under konstant beredskap. Dette kan føre til uopplagthet, blodmangel og søvnløshet, og det kan hemme vekst og evnen til å lære.

Vått og stinkende. Latrine under utgravning ved myntverkstedet i 1991.
Foto: Riksantikvaren

Det sørøstre hjørnet av Erkebispegården. Latrinen uten parasitter er synlig som en grop i hjørnet av det kraftige steinfundamentet. Foto: NIKU

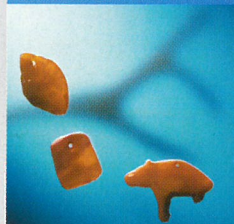
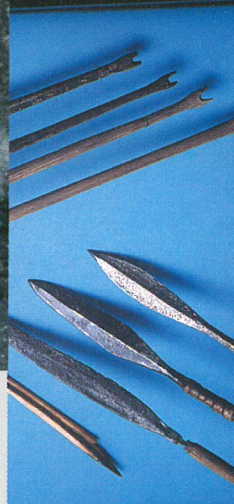
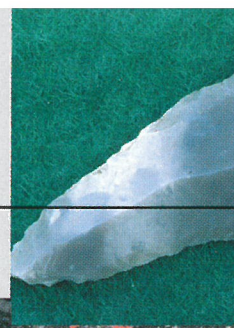
Jo rikere, desto sykere

Analyseresultatene viser at hvem som ble rammet av parasittinfeksjon var mer avhengig av sosial tilhørighet enn hvilken tid de levde i. Det kan skyldes flere forhold: En rik og variert diett kan føre til kontakt med flere spredningsstadier av parasitter enn en ensartet diett. Dette fører til at de rike med en mest mulig variert diett av kjøtt og grønnsaker vil være mer utsatt enn fattige. Faren for infeksjon øker også sør for Dovre. *Trichuris* sp. er for eksempel mer avhengig av varme for utvikling av eggene enn *Ascaris* sp., og man regner nordgrensen for denne parasitten til å gå i Skottland. Parasitten trenger nemlig et mellomstadium i jord for å utvikle seg, og spres derfra videre til en ny vert. Men har en først fått en parasittinfeksjon, blir en ikke kvitt den. Innvandrere kan derfor bære med seg parasitter til Trondheim, og Erkebispegården var et internasjonalt sentrum.

De to vanligst påviste parasittartene *Trichuris* sp. og *Ascaris* sp. ble funnet, i tillegg til noen uidentifiserte egg. Det at *Trichuris* sp. ble påvist så langt mot nord bekrefter at Erkebispegården hadde kontakt med sørligere breddegrader. Mer oppsikt vekker spredningen av parasitter fra 1500-tallslatrinene. I latrinene ved myntverkstedet var det mengder av parasitter, og her var det rester etter et allsidig, rikt kosthold. I latrinen ved våpensmien ble det derimot ikke gjort parasittfunn i det hele tatt, og brukerne av denne latrinen hadde kun spist grøt.

Myntmesteren utsatt

Myntmesteren hadde svært høy status, og navnet Jacob Schult tyder på at han kom lengre sørfra, for eksempel fra Tyskland. Mynten var en høyt betrodd arbeidsplass hvor de bl.a. bearbeidet edelmetall og håndterte erkebiskopens myntstempel. Våpensmien rommet derimot håndverkere som bearbeidet billig råstoff som gevir, og de kan ha vært oppvokst i Trøndelag. Dette støtter informasjonen i en skriftlig kilde fra 1300-tallet: folk fikk forskjellig mat og behandling i Erkebispegården alt etter hvilken status de hadde. Men dette er første gang det er påvist arkeologisk, og av norske forskere.

Bedre arealplanlegging med moderne metoder Forskersamarbeid blir verktøy for kommunen

Gro Jerpåsen, NIKU.

Moderne arealplanlegging setter store krav til kommunene. Hensyn skal tas til både natur- og kulturverdier, samtidig som områder skal legges til rette for forskjellige formål. NIKU har i samarbeid med NINA utviklet et redskap for kommunens planlegging.

Gjennom tre produktark, med ulike tema har NINA og NIKU presentert sin felles kompetanse på landskap og metoder for landskapsanalyse til bruk i kommunens arealplanlegging. Prosjektet har pågått siden 2000, og vært finansiert av stiftelsens instituttmidler. Målet for prosjektet har vært å teste effekten av informasjonsark til kommunene. Lars Erikstad og Trine Bekkby, NINA, har vært prosjektledere.

Følgende tema fikk hvert sitt produktark:

1. Et mer solid fundament for verdiskaping i norsk kystsoner (NINA)
2. Hvordan ivareta kulturmiljøer i kystlandskapet? (NIKU)
3. Hvordan oppnå en helhetlig arealanalyse (NINA•NIKU)

200 kommuner

Produktarkene ble sendt ut til 200 kyst-kommuner samt fylkeskommuner og fylkesmannens miljøvernavdelinger. De ble både trykket og lagt ut på våre nettsider (www.niku.no/planarena og www.nina.no/planarena). Arkene ble sendt ut i henholdsvis oktober, november og desember 2002. Denne artikkelen vil presentere en kortversjon av innholdet i produktarkene fra NIKU og NINA•NIKU.

Hvordan ivareta kulturmiljøer i kystlandskapet?

Arealplanlegging i kystområdene er en utfordring med mange kryssende interesser. NIKU har bred kompetanse i kulturminneregistrering og hvordan kulturminnebaser kan brukes i plansammenheng. Vi utvikler visuelle metoder for hvordan verdier i den åpne og sårbare kystsonen kan ivaretas i forhold til kulturminner og kulturmiljøer.

Kulturmiljøene langs kysten er resultater av et samspill over tid mellom havet og menneskene, mellom natur og kultur. Verdiene her er ikke bare knyttet til strandsonen, men også til sporene etter menneskene som har levd og virket i kystnære områder. Kulturminnene er ofte en del av et større kulturmiljø, og plasseringen av kulturminnene i landskapet forteller oss noe om hvordan datidens mennesker opplevde og brukte sine omgivelser.

Nye og gamle monumenter – konflikt eller harmoni?

Monumenter i landskapet er symboler på egenart og identitet. Historiske og moderne monumenter står gjerne side om side i kystlandskapet. De nye monumentene kan være i konflikt eller harmoni med de gamle. En viktig utfordring i arealplanlegging er hvordan opplevelsen av kulturminnene langs kysten kan bli påvirket.

Visuell landskapsmetode

I en visuell landskapsanalyse tas det hensyn til ulike elementer som bl.a. landskapsform, visuelle barrierer og bevegelseslinjer. Visuelle analyser er viktig for å kunne si noe om hvordan opplevelsen av kulturminner og deres pedagogiske verdi blir påvirket av moderne tekniske inngrep.

Kartet viser utsyn fra gravrøysene ved Seljestokken i Flora kommune i Sogn og Fjordane. Et steinbrudd er planlagt langs kysten med kai og veg-forbindelse. Den visuelle metoden er egnet til å få frem i hvilken grad inngrepet blir synlig fra kulturminnene. Metoden kan også danne grunnlag for vurdering av avbøtende tiltak. Kartfremstilling: NIKU Integrert og helhetlig analyse – et godt beslutningsgrunnlag

NINA og NIKU er sentrale aktører i Norge når det gjelder faglige spørsmål knyttet til natur- og kulturminneforvaltningen. Vårt mål er å se natur- og kultur-

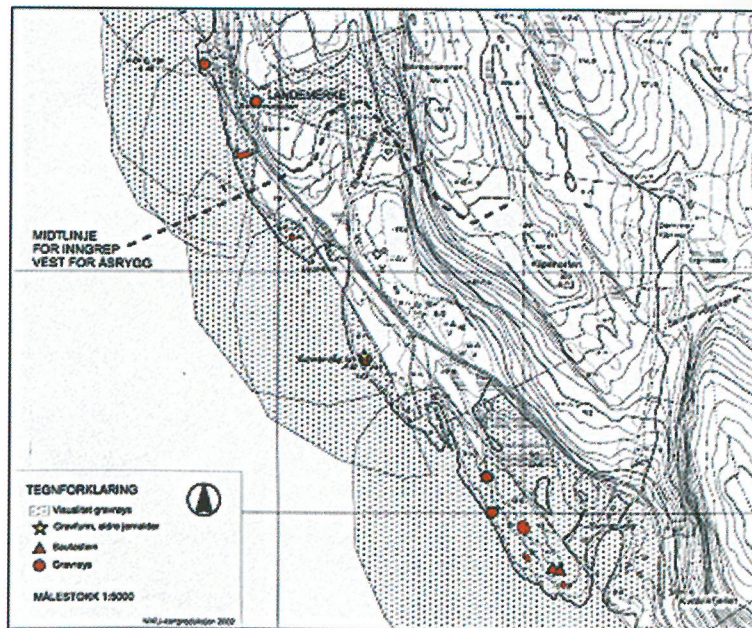
landskapet i sammenheng. Slik kan vi bidra til et oversiktlig og kostnadseffektivt beslutningsgrunnlag og en effektiv og bedre kommunal planlegging.

Kunnskap som skal brukes som beslutningsgrunnlag må være relevant og må kunne se flere temaer i sammenheng. Vår kompetanse innen geografiske informasjonssystemer (GIS) og landskapsanalyse står sentralt. På denne måten får vi et godt utgangspunkt for å kartlegge typer av natur og kultur. Slik typekartlegging er et godt grunnlag for verdi- og sårbarhetsvurderinger.

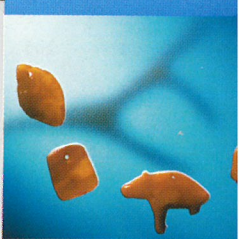
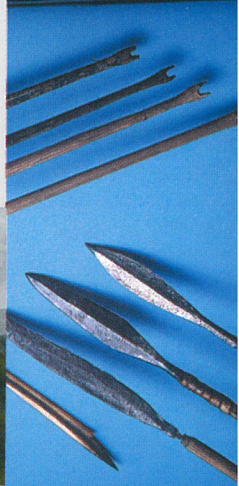
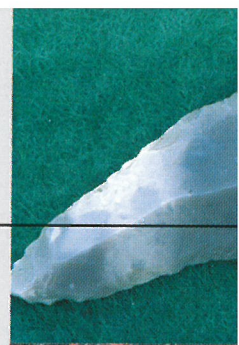
Ved å kombinere ulike naturdata med kulturminnedata (f. eks Nasjonalt fornminneregister og SEFRAK), er det mulig å se type og fordeling av kulturminner i et landskap. Dette gir bedre forståelse av kulturminnernes fordeling, deres forhold til landskapet og de ressursene som har vært avgjørende for de menneskene som har skapt dem. Ved statistisk analyse kan slike sammenhenger dokumenteres, testes og gi grunnlag for å beregne f. eks sannsynlige plasseringer av kulturminner som ennå ikke er registrert.

Kartene under er fra Evje (Rygge i Østfold) og ble laget i forbindelse med en konsekvensutredning for golfbane. De viser hvordan landskapet har endret seg i takt med landhevingen etter siste istid. De viser også at naturen er med på å danne grunnlaget for hvor kulturminnene er plassert i landskapet. Kartene er et resultat av vår kompetanse på GIS, kunnskap om naturens forutsetninger og endringer, samt innsikt i sammenhengen mellom kulturminner og landskap.

Nye og gamle monumenter i kystlandskapet kommuniserer med sine omgivelser. Gravrøys og fyrlykt ved den tradisjonsrike skipsleia utenfor Seljestokken nord for tettstedet Florø i Sogn og Fjordane forteller historien om ferdselen til havs.
Foto: NIKU

Kart fra Evje (Rygge i Østfold) som viser hvordan landskapet har endret seg fra yngre steinalder (2000 f. Kr, venstre kart) til slutten av bronsealderen (800-200 f. Kr, midtre kart) til eldre jernalder (0-500 e. Kr, høyre kart). De røde markeringene er kulturminner.

Årsmelding 2002

Fra 01.01.2003 har NIKU ny logo:

NIKU

NINA•NIKU,
Hovedkontor NINA: Tungasletta 2, N-7485 Trondheim,
tlf 73 80 14 00, faks 73 80 14 01

Hovedkontor NIKU: Dronningens gt 13, Pb 736 Sentrum, N-0105 Oslo,
tlf 23 35 50 00, faks 23 35 50 01

Fotos i årsmeldingen er tatt av Per Fredriksen, Per Jordhøy,
Riksantikvaren og NIKU

PUBLIKASJONER OG ANNEN FORMIDLING 2002

PUBLICATIONS, REPORTS, LECTURES, SEMINARS ETC.

NINA

12.05.2003 Foreløpig utgave. Endelig versjon vil utkomme senere. / Preliminary version. Final version will be released later.

Artikler i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter med referee / Articles in international scientific journals with referee

- Aagaard, K., Hindar, K., Pullin, A.S., James, C.H., Hammarstedt, O., Balstad, T. & Hanssen, O. 2002. Phylogenetic relationships in brown argus butterflies (Lepidoptera: Lycaenidae: Aricia) from north-western Europe. - *Biol. J. Linn. Soc.* 75: 27-37. The Linnean Society of London.
- Aarrestad, P.A. 2002. Vegetation - environment relationships of broad-leaved deciduous forests in Hordaland country, western Norway. - *Illicifolia* 3. 90pp.
- Andrén, H., Linnell, J., Liberg, O., Ahlqvist, P., Andersen, R., Danell, A., Franzén, R., Kvam, T., Odden, J. & Segerström, P. 2002. Estimating total lynx *Lynx lynx* population size from censuses of family groups. - *Wildl. Biol.* 8(4): 299-306.
- Barrett, R.T., Anker-Nilssen, T., Gabrielsen, G.W. & Chapdelaine, G. 2002. Food consumption by seabirds in Norwegian waters. - *ICES J. Mar. Sci.* 59(1): 43-57.
- Bekkby, T., Erikstad, L., Bakkestuen, V. & Bjørge, A. 2002. A landscape ecological approach to coastal zone applications. - *Sarsia* 87: 396-408.
- Bjørge, A., Bekkby, T. & Bryant, E. 2002. Summer home range and habitat selection of harbour seal (*Phoca vitulina*) pups. - *Marine Mammal Science* 18(2): 438-454.
- Bjørge, A., Bekkby, T., Bakkestuen, V. & Framstad, E. 2002. Interactions between harbour seals, *Phoca vitulina*, and fisheries in complex coastal waters explored by combined GIS and energetics modelling. - *ICES J. Mar. Sci.* 59(1): 29-42.
- Bjørge, A., Øien, N., Hartvedt, S. & Bekkby, T. 2002. Dispersal and by-catch in grey seals, *Halichoerus grypus*, and harbour seals, *Phoca vitulina*, based on recoveries of seals at the Norwegian coast. - *Marine Mammal Science* 18(4). 963-976.
- Bjørn, P.A., Finstad, B. & Kristoffersen, R. 2002. Salmon lice, *Lepeophtheirus salmonis* (Krøyer), infestation in sympatric populations of Arctic char, *Salvelinus alpinus* (L.), and sea trout, *Salmo trutta* (L.), in areas near and distant from salmon farms. - *ICES J. Mar. Sci.* 59(1): 131-139. *ICES J. Marine Sci.*
- Boulinier, T., Yoccoz, N.G., McCoy, K.D., Erikstad, K.E. & Tveraa, T. 2002. Testing the effect of conspecific reproductive success on dispersal and recruitment decisions in a colonial bird: design issues. - *J. Appl. Stat.* 29(1-4): 509-520.
- Brainerd, S. & Rolstad, J. 2002. Habitat selection by Eurasian pine martens *Martes martes* in managed forests of southern boreal Scandinavia. - *Wildl. Biol.* 8(4): 289-297.
- Bustnes, J.O., Erikstad, K.E. & Bjørn, T.H. 2002. Body condition and brood abandonment in common eiders breeding in the high Arctic. - *Waterbirds* 25(1): 63-66.
- Bustnes, J.O., Erikstad, K.E., Folstad, I., Fjeld, M., Miland, Ø.O. & Skaare, J.U. 2002. Blood concentration of organochlorine pollutants and wing feather asymmetry in Glaucous Gull. - *Functional Ecology* 16(5): 617-622.
- Callaghan, T.V., Crawford, R.M.M., Eronen, M., Hofgaard, A., Payette, S., Rees, W.G., Skre, O., Sveinbjörnsson, B., Vlassova, T.K. & Werkman, B.R. 2002. The dynamics of the tundra taiga boundary: an overview and a co-ordinated and integrated approach to research. - *Ambio Special Report* 12: 3-5.
- Crespin, L., Verhagen, R., Stenseth, N.C., Yoccoz, N.G., Prévot-Julliard, A.-C. & Lebreton, J.-D. 2002. Survival in fluctuating bank vole populations: seasonal and yearly variations. - *Oikos* 98(3): 467-479.
- Dhillon, S.S., Svarstad, H., Amundsen, C. & Bugge, H.C. 2002. Bioprospecting: Effects on Environment and Development. - *AMBIO* 31(6)
- Dormann, C.F. & Skarpe, C. 2002. Flowering, growth and defence in the two sexes: consequences of herbivore exclusion for *Salix polaris*. - *Functional Ecology* 16: 649-656.
- Einum, S. & Fleming, I.A. 2002. Does within-population variation in fish egg size reflect maternal influences on optimal values?. - *American Naturalist* 160: 756-765.
- Einum, S., Hendry, A.P. & Fleming, I.A. 2002. Egg-size evolution in aquatic environments: does oxygen availability constrain size?. - *Proceedings of the Royal Society of London, Ser. B* 269: 2325-2330.
- Einum, S., Thorstad, E.B. & Næsje, T.F. 2002. Growth rate correlations across life-stages in female Atlantic salmon. - *J. Fish Biol.* 60(3): 780-784.
- Einum, S., Thorstad, E.B. & Næsje, T.F. 2002. Growth rate correlations across life-stages in female Atlantic salmon. - *J. Fish Biol.* 60: 780-784.
- Erikstad, L. & Bakkestuen, V. 2002. Terrain diversity as indication of geodiversity and biodiversity in different scales. Poster. *Natural and Cultural Landscapes - The Geological Foundation*. Dublin 9. - 11. sept. 2002.
- Fauchald, P. & Erikstad, K.E. 2002. Scale-dependent predator-prey interactions: the aggregative response of seabirds to prey under variable prey abundance and patchiness. - *Marine Ecology Progress Series* 231: 279-291.
- Fauchald, P., Erikstad, K.E. & Systad, G. 2002. Seabirds and marine oil incidents: is it possible to predict the spatial distribution of pelagic seabirds?. - *J. Appl. Ecol.* 39(2): 349-360.
- Finstad, B., McKinley, R.S., Fleming, I.A., Björnsson, B.T. & Agustsson, T. 2002. Physiological performance between wild and cultured Atlantic salmon. - Extended abstract to The International Congress on the Biology of Fish, July 21-25, 2002, Vancouver;: 5-8.
- Fleming, I.A. & Jensen, A.J. 2002. Fisheries: Effects of climate change on the life cycles of salmon. - 309-312 in Douglas, I.(ed.) *Encyclopedia of Global Environmental Change*. Volume 3. - Causes and consequences of global environmental change. John Wiley and Sons Ltd.
- Fleming, I.A., Agustsson, T., Finstad, B., Johnsson, J.I. & Björnsson, B.T. 2002. Effects of domestication on growth physiology and endocrinology of Atlantic salmon (*Salmo salar*). - *Can. J. Fish. Aquat. Sci.* 59(8): 1323-1330.
- Gasparini, J., McCoy, K.D., Tveraa, T. & Boulinier, T. 2002. Related concentrations of specific immunoglobulins against the Lyme disease agent *Borrelia burgdorferi* sensu lato in eggs, young and adults of the kittiwake *Rissa tridactyla*. - 519-524 in Related concentrations of specific immunoglobulins against the Lyme disease agent *Borrelia burgdorferi* sensu lato in eggs, young and adults of the kittiwake *Rissa tridactyla*. 5(4). *Ecology Letters*.
- Hagen, A., Sæther, T., Borgen, L., Elven, R., Stabbetorp, O.E. & Brochmann, C. 2002. The arctic-alpine polyploids *Cerastium alpinum* and *C. nigrescens* (Caryophyllaceae) in a sympatric situation: breakdown of species integrity?. -

- Plant Syst. Evol. 230(3-4): 203-219.
- Halley, D. & Rosell, F. 2002. The beavers reconquest of Eurasia: status, population development and management of a conservation success. - pp 153-178 in Mammal Review. 32(3). Blackwell, London.
- Halley, D., Vandewalle, M.E.J., Mari, M. & Taolo, C. 2002. Herd-switching and long-distance dispersal in female African buffalo *Syncerus caffer*. - pp 97-99 in African Journal of Ecology. 40(1). Blackwell, London.
- Hansen, L.P. & Jacobsen, J.A. 2002. Atlantic salmon: the ocean traveller. - 371-381 in Atlantic salmon: the ocean traveller. 215. ICES Mar.Sci.Symp.
- Hausner, V., Yoccoz, N.G., Strann, K.-B. & Ims, R.A. 2002. Changes in bird communities by planting non-native spruce in coastal birch forests of northern Norway. - Ecoscience 9(4): 470-481.
- Heggeberget, T.M. 2002. Gross anatomy of female reproductive organs from Eurasian otters (*Lutra lutra*) in different stages of the reproductive cycle. - 110-117 in Dulfer, R., Conroy, J., Nel, J. & Gutleb, A.C. Proc. VIIth Int. Otter Coll. Trebon, March 14-20, 1998. IUCN Otter Spec. Group Bull. 19A, Special Is.
- Heggeberget, T.M. 2002. Retrospective reproduction analysis in female reindeer (*Rangifer tarandus*). - Rangifer 22(1): 101-103.
- Heggeberget, T.M., Gaare, E. & Ball, J.P. 2002. Reindeer (*Rangifer tarandus*) and climate change: Importance of winter forage. - Rangifer 22(1): 13-32.
- Herzke, D., Kallenborn, R. & Nygård, T. 2002. Organochlorines in egg samples from Norwegian birds of prey: Congener-, isomer- and enantiomer specific considerations. - Science of the Total Environment 291: 59-71.
- Hesthagen, T.H. & Jonsson, B. 2002. Life history characteristics of brown trout in lakes at different stages of acidification. - J. Fish Biol. 60(2): 415-426.
- Hofgaard, A. & Wilmann, B.H. 2002. Plant distribution patterns across the forest-tundra ecotone: The importance of treeline position. - Ecoscience 9(3): 375-385.
- Hübner, C., Tombre, I.M. & Erikstad, K.E. 2002. Adaptive aspects of intraclutch egg-size variation in the High Arctic barnacle goose (*Branta leucopsis*). - Can. J. Zool. 80: 1180-1188.
- Jepsen, N., Thorstad, E.B., Baras, E. & Koed, A. 2002. Surgical implantation of telemetry transmitters in fish: how much have we learned?. - Hydrobiologia 483: 239-248.
- Johnsen, B.O. & Hvidsten, N.A. 2002. Use of radio telemetry and electrofishing to assess spawning by transplanted Atlantic salmon. - Hydrobiologia 483: 13-21.
- Jonsson, N. & Jonsson, B. 2002. Migration of anadromous brown trout *Salmo trutta* in a Norwegian River. - Freshwater. Fish. 48: 21-27. Blackwell Science Ltd.
- Kallenborn, R., Herzke, D. & Nygård, T. 2002. Chlorierte organische Schadstoffe in Eiern Norwegischer Greifvögel. Erste ergebnisse einer Langzeitüberwachungsstudie. - Natur- und Umweltschutz 1: 62-71.
- Kaltenborn, B.P. & Bjerke, T. 2002. The Relationship of General Life Values to Attitudes Toward Large Carnivores. - Human Ecology Review 9(1): 55-61. Society for Human Ecology.
- Kaltenborn, B.P. & Bjerke, T. 2002. Associations between Landscape Preferences and Place Attachment: a study in Røros, Southern Norway. - Landscape Research 27(4): 381-396. Carfax Publishing.
- Kaltenborn, B.P. & Bjerke, T. 2002. Associations between environmental value orientations and landscape preferences. - Landscape and Urban Plann. 59: 1-11.
- Kaltenborn, B.P. & Williams, D.R. 2002. The meaning of place: attachments to Femundsmarka National Park, Norway, among tourists and locals. - Norw. J. Geography 56(3): 189-198. Taylor & Francis; Oslo.
- Kaltenborn, B.P., Vistad, O.I. & Stanaitis, S. 2002. National parks in Lithuania: old environment in a new democracy. - Norw. J. Geography 56(1): 32-40. Taylor & Francis; Oslo.
- Klemetsen, A., Amundsen, P.-A., Grotnes, P., Knudsen, R., Kristoffersen, R. & Svenning, M.A. 2002. Takvatn through 20 years: long-term effects of an experimental mass removal of Arctic charr, *Salvelinus alpinus*, from a subarctic lake. - Env. Biol. Fish 64(1-3): 39-47.
- Kurkilahti, M., Appelberg, M., Hesthagen, T.H. & Rask, M. 2002. Effect of fish shape on gillnet selectivity: a study with Fultons condition factor. - Fish. Res. 54(2): 153-170.
- Landa, A.M. 2002. Valg av beite og risiko for å bli drept av rovdyr. - Reindriftsnytt (2): 10-11.
- Lembo, G., Spedicato, M.T., Økland, F., Carbonara, P., Fleming, I.A., McKinley, R.S., Thorstad, E.B., Sisak, M. & Ragonese, S. 2002. A wireless communication system for determining site fidelity of juvenile dusky groupers *Epinephelus marginatus* (Lowe, 1834) using coded acoustic transmitters. - Hydrobiologia 483: 249-257.
- Linnell, J. & Strand, O. 2002. Do arctic foxes *Alopex lagopus* depend on kills made by large predators?. - Wildl. Biol. 8(1): 69-75.
- Mårell, A., Ball, J.P. & Hofgaard, A. 2002. Foraging and movements paths of female reindeer: insights from fractal analysis, correlated random walks, and Lévy flights. - Can. J. Zool. 80: 854-865.
- Mosugelo, D., Moe, S.R., Ringrose, S.R. & Nellemann, C. 2002. Vegetation changes in Chobe National Park, Botswana. - Afr. J. Ecol. 40(3): 232-240.
- Mysterud, A., Langvatn, R., Yoccoz, N.G. & Stenseth, N.C. 2002. Large-scale habitat variability, delayed density effects and red deer populations in Norway. - J. Anim. Ecol. 71(4): 569-580.
- Mysterud, A., Steinheim, G., Yoccoz, N.G., Holand, Ø. & Stenseth, N.C. 2002. Early onset of reproductive senescence in domestic sheep, *Ovis aries*. - Oikos 97(2): 177-183.
- Nettleship, D.N., Anker-Nilssen, T., Jodice, J., Konyukhov, N.B., Nisbet, I.C.T., Palestis, B., Peakall, D.B., Stempniewicz, L. & Wells, P.G. 2002. Noteworthy literature. - Waterbirds 25(1): 125-134.
- Norderhaug, K.M., Christie, H. & Rinde, E. 2002. Colonisation of kelp imitations by epiphyte and holdfast fauna; a study of mobility patterns. - Marine Biology 141(5): 965-973.
- Nygård, T., Berntsen, F.E., Bjørnes, E., Brøseth, H., Kvam, T., Pedersen, P.H., Sørensen, O.J. & Swenson, J.E. 2002. Home range sizes of Brown bear in the border area between Norway and Sweden with different livestock husbandry patterns. - 14th International congress on bear research and management (98) 14th IBA Congress. Steinkjer.
- Odden, J., Linnell, J., Andersen, R., Moa, P., Kvam, T. & Herfindal, I. 2002. Lynx depredation on domestic sheep in Norway. - J. Wildl. Manage. 66(1): 98-105.
- Often, A. 2002. Hester i vinterkrig nær Litsa-fronten, Kola. - Blyttia 60(3): 182-183.
- Østdahl, T., Skurdal, J., Kaltenborn, B.P. & Sandlund, O.T. 2002. Possibilities and constraints in the management of the Glomma and Lågen river basin in Norway. - Large Rivers. Arch. Hydrobiol. Suppl. 13(3-4): 471-490. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart.
- Rikardsen, A., Amundsen, P.-A. & Bodin, P.J. 2002. Foraging behaviour changes of Arctic charr during smolt migration in northern Norway. - J. Fish Biol. 60: 489-491.
- Rikardsen, A., Woodgate, M. & Thomson, D. 2002. A comparison of Floy and soft Vialpha tags on hatchery Arctic charr, with emphasis on tag retention, growth and mortality. - Env. Biol. Fish 64: 269-273. Environmental Biology of Fishes.
- Sæther, B.-E., Solberg, E.J., Ringsby, T.H., Jensen,

- H. & Tufto, J. 2002. Asynchronous spatiotemporal demography of a house sparrow metapopulation in a correlated environment. - *Ecology* 83(2): 561-569.
- Sætre, R., Toresen, R. & Anker-Nilssen, T. 2002. Factors affecting the recruitment variability of the Norwegian spring-spawning herring (*Clupea harengus* L.). - *ICES J. Mar. Sci.* 59(4): 725-736.
- Sandlund, O.T., Bakkestuen, V., Bekkby, T., Christie, H., Erikstad, L., Framstad, E., Nellemann, C., Stabbetorp, O.E. & Østdahl, T. 2002. The Glomma River Basin: A case study. Chapter 4. - pp. 57-96 in Norwegian Millennium Ecosystem Assessment – Pilot Study 2002. DN report 2002 – 1b. Direktoratet for Naturforvaltning, Trondheim.
- Sandlund, O.T., Bakkestuen, V., Bekkby, T., Christie, H., Erikstad, L., Framstad, E., Nellemann, C., Stabbetorp, O.E., Østdahl, T., Solemdal, P., Solheim, A.L., Moen, A., Dramstad, W.E., Fjellstad, W.J. & Venn, K. 2002. Norway's natural environment: a description of its condition, values and services. Chapter 3. - pp. 27-56 in DN 2002. Norwegian Millennium Ecosystem Assessment – Pilot Study 2002. – DN report 2002 – 1b. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Sejoe, T.B. & Swenson, J.E. 2002. Relative capture efficiency of small, medium and large Sherman live traps for small mammals in northern Botswana. - *Game and Wildlife Science* 19: 247-254.
- Selås, V., Framstad, E. & Spidsø, T.K. 2002. Effects of seed masting of bilberry, oak and spruce on sympatric populations of bank vole (*Clethrionomys glareolus*) and wood mouse (*Apodemus sylvaticus*) in southern Norway. - *J. Zool.* 258: 459-468.
- Singer, T.D., Clements, K.M., Semple, J.W., Bystriansky, J.S., Finstad, B., Fleming, I.A., McKinley, R.S. & Schulte, P.M. 2002. Seawater tolerance and gene expression in two strains of Atlantic salmon smolts. - *Can. J. Fish. Aquat. Sci.* 59(1): 125-135.
- Skonhoft, A., Yoccoz, N.G., Stenseth, N.C., Gaillard, J.-M. & Loison, A. 2002. Management of chamois (*Rupicapra rupicapra*) moving between a protected core area and a hunting area. - *Ecol. Appl.* 12(4): 1199-1211.
- Skurdal, J., Garnås, E. & Taugbøl, T. 2002. Management strategies, yield and population development of the noble crayfish *Astacus astacus* in Lake Steinsfjorden. - *Bull. Fr. Pêche Piscic.* 367: 1-16.
- Solberg, B.Ø., Hofgaard, A. & Hytteborn, H. 2002. Shifts in radial growth responses of coastal *Picea abies* induced by climate change during the 20th century, central Norway. - *Ecoscience* 9(1): 79-88.
- Solberg, E.J., Sæther, B.-E., Heim, M. & Ringsby, T.H. 2002. Biased adult sex ratio can affect fecundity in primiparous moose *Alces alces*. - *Wildl. Biol.* 8(2): 117-128.
- Stokke, S. & du Toit, J.T. 2002. Sexual segregation in habitat use by elephants in Chobe National Park, Botswana. - *African Journal of Ecology.* 40/2002: 360-371.
- Strand, R.P., Finstad, B., Lamberg, A. & Heggberget, T.G. 2002. The effect of Carlin tags on survival and growth of anadromous Arctic charr, *Salvelinus alpinus*. - *Env. Biol. Fish* 64(1-3): 275-280.
- Strann, K.-B., Yoccoz, N.G. & Ims, R.A. 2002. Is the heart of Fennoscandian rodent cycle still beating? A 14-year study of small mammals and Tengmalms owls in northern Norway. - *Ecography* 25(1): 81-87.
- Svarstad, H. 2002. Analysing Conservation-Development Discourses: The Story of a Biopiracy Narrative. - *Forum for Development Studies* 29(1): 33-61.
- Svarstad, H., Dhillon, S.S. & Bugge, H.C. 2002. Bioprospecting: An interdisciplinary research project. Poster. - in Forskningsrådet, Konferansen om Biomangfold programmet.
- Sveinbjörnsson, B., Hofgaard, A. & Lloyd, A. 2002. The natural causes of the taiga-tundra boundary. - *Ambio Special Report* 12: 23-29.
- Svenning, M.A. & Gullestad, N. 2002. Adaptations to stochastic environmental variations: the effects of seasonal temperatures on the migratory window of Svalbard Arctic charr. - *Env. Biol. Fish* 64(1-3): 165-174.
- Thorstad, E.B., Fleming, I.A. & Næsje, T.F. 2002. Introduction. - *Hydrobiologia* 483: ix-xii.
- Tømmervik, H. & Høgda, K.A. 2002. Monitoring of air pollution induced vegetation damage in Pasvik-Pechenga-Nikel using hybrid classification and NDVI based change detection techniques. - *Series in Remote Sensing* 2: 282-289. World Scientific Publishing.
- Tveraa, T. & Christensen, G.N. 2002. Body condition and parental decisions in the snow petrel *Pagodroma nivea*. - *Auk* 119: 266-270.
- Vøllestad, L.A., Olsen, E.M. & Forseth, T. 2002. Growth-rate variation in brown trout in small neighbouring streams: evidence for density-dependence?. - *J. Fish Biol.* 61(6): 1513-1527.
- Walseng, B. 2002. Plankton versus littoral microcrustaceans (Copepods and cladocerans) as indicators of recovery from acidification. - *Verh. Internat. Verein. Limnol.* 28: 140-143.
- Walseng, B. & Storeid, S.-E. 2002. Arendalsvassdraget -Zooplankton og bunndyr - Kalking i vann og vassdrag. Overvåking av større prosjekter 2001. DN-Notat 2002-1, s. 27-29. - DN Notat. Arendalsvassdraget - Zooplankton og bunndyr - Kalking i vann og vassdrag. Overvåking av større prosjekter 2001 2001-1: 27-29.
- Yoccoz, N.G., Erikstad, K.E., Bustnes, J.O., Hanssen, S.A. & Tveraa, T. 2002. Costs of reproduction in common eiders (*Somateria mollissima*): an assessment of relationships between reproductive effort and future survival and reproduction based on observational and experimental studies. - *J. Appl. Stat.* 29(1-4): 57-64.
- Yoccoz, N.G., Mysterud, A., Langvatn, R. & Stenseth, N.C. 2002. Age- and density-dependent reproductive effort in male red deer. - *Proc. R. Soc. London B.* 269(1500): 1523-1528.

Artikler i norske tidsskrifter / Articles in Norwegian journals

- Aas, Ø. 2002. Laksefisket i Norge - næringen må utvikles. - *Utmark* 3(3)
- Arnesen, T., Vistad, O.I. & Skjeggedal, T. 2002. Frå flate til ferdsl. Ei vurdering av data frå 3Q-programmet for bruk i forskning og planlegging om friluftsliv i kulturlandskapet. - *Kart og plan* 62(4). 9.
- Bekkby, T. 2002. Typifisering og modellering av marine habitater i norsk kystzone - er det mulig, er det ønskelig?. - *Vann* 3
- Bekkby, T. & Erikstad, L. 2002. Marin landskapsanalyse og naturtypekartlegging - overføring av kunnskap fra land til vann. - *Årbok for konsekvensutredninger* 2001: 34-43.
- *Bjerke, T. & Bevanger, K. 2002. Frykt for hoggorm - hva betyr kjønn, alder og erfaring?. - *Fauna* 55(1): 7-13. Norsk Zoologisk Forening.
- Kveldsvik, V., Holm, T., Erikstad, L. & Enander, L. 2002. Planning of a 25 km long water supply tunnel in an environmentally sensitive area. - *Norwegian tunnelling society* (12): 65-74.
- *Ødegaard, F. 2002. Book review of "Nilsson, A.N. 2001. World Catalogue of Insects. Volum 3. Dytiscidae (Coleoptera). - *Nor. J. Entomol.* 49(2): 114-115.
- *Often, A. 2002. Isolert nordgrense for bunkestarr *Carex elata* på Nes, Ringsaker. - *Blyttia* 60(1). 36.
- *Often, A. 2002. Bittergrønn *Chimaphila umbellata* finnes fortsatt i Hedmark. - *Blyttia* 60(1): 30-31.
- *Often, A. 2002. Vanlige arter er også sjeldne noen steder: burota *Artemisia vulgaris* på Blikkberget. - *Blyttia* 60(1): 35-36.
- *Often, A. 2002. Klåved *Myricaria germanica* i

lavfuruskog. - Blyttia 60(2): 56-57.

*Often, A. 2002. Solblom - den møkka som tar overhånd. - Blyttia 60(3): 183-184.

*Often, A. 2002. Vingersjøens nordøstende: våtmarker med 6 rødlistede karplanter. - Blyttia 60(3): 149-155.

Taugbøl, T. 2002. Hyttebygging i Norge - Trender, konflikter og styringsmuligheter. - Tidsskriftet UTMARK (3)

* Vitenskaplige tidsskrifter/ Scientific journals

Fagbøker, lærebøker eller andre selvstendige utgivelser / *Specialised books, textbooks or other independent publications*

Benjaminsen, T.A. & Svarstad, H.(eds.) 2002. Samfunnsperspektiver på miljø og utvikling. - Universitetsforlaget, Oslo.

Bevanger, K. 2002. Dyreliv i byen. - Cappelens naturhåndbøker. 183 s. J.W. Cappelens forlag as, Oslo.

Nygård, T. 2002. Innføringskurs i EndNote6. - in Nygård, T. Innføringskurs i EndNote6. NINA, Trondheim.

Røv, N. 2002. Trollheimsreinen. - Bygdeforlaget, Kleive. 103pp.

Thorstad, E.B., Fleming, I.A. & Næsje, T.F.(eds.) 2002. Aquatic telemetry. Proceedings of the Fourth Conference on Fish Telemetry held in Europe. - Developments in Hydrobiology 165. 292pp. Kluwer Academic Publishers.

Kapitler eller artikler i fagbøker, lærebøker, konferanserapporter/ *Chapters or articles in specialised books, textbooks, conference reports*

Aas, Ø. 2002. The Next Chapter: Multicultural and Cross-Disciplinary Progress in Evaluating Recreational Fisheries. - Fish and Aquatic Resources Series. Recreational Fisheries: Ecological, Economic and Social Evaluation: 252-263. Blackwell Science, Oxford, UK.

Aas, Ø., Thailing, C.E. & Ditton, R.B. 2002. Controversy over Catch-and-Release Recreational Fishing in Europe. - Fish and Aquatic Resources Series. Recreational Fisheries. Ecological, Economic and Social Evaluation (8): 95-106. Blackwell Science, Oxford, UK.

Anker-Nilssen, T. 2002. Past and present research on trophic interactions between seabirds and forage fish in Norwegian waters. - Inusuuk, Arctic Research Journal 1: 43-44.

Arnegaard, T.J. & Svarstad, H. 2002. Kjønnsperspektiver på miljø og utvikling. - in Benjaminsen, T.A. & Svarstad, H.(eds.) Samfunnsperspektiver på miljø og utvikling. Universitetsforlaget, Oslo.

Benjaminsen, T.A. & Svarstad, H. 2002. Miljø, utvikling og samfunnsvitenskap. - in Benjaminsen, T.A. & Svarstad, H.(eds.) Samfunnsperspektiver på miljø og utvikling. Universitetsforlaget, Oslo.

Hesthagen, T.H. & Østborg, G.M. 2002. Fish-based assessment for ecological integrity of Norwegian lakes. - 68 in Ruopppa, M. & Karttunen, K.(eds.) Typology and ecological classification of lakes and rivers. TemaNord 2002-566.

Hindar, K. 2002. Genetisk variasjon og respons til forsurening hos laks og ørret. - 241-244 in Sur nedbør - tilførsel og virkning. Landbruksforlaget.

Hindar, K., Sættem, L.M. & Tufto, J. 2002. Gyrodactylus salaris og genressurser hos laks: effekt av ulike forvaltningstiltak. - DN Notat. Villaksseminaret 2001. Gyrodactylus salaris - kveletak på laksen? 2002(2): 29-34. Direktoratet for naturforvaltning.

Kaltenborn, B.P. 2002. Opplevelse og vurdering av jordbrukslandskapet. Eksempler fra Rørosområdet. - p317-324 in Almås, R., Haugen, M.S. & Johnsen, J.P. Bygdeforskning gjennom 20 år. Tapir, Trondheim.

Lambin, X., Krebs, C.J., Moss, R. & Yoccoz, N.G. 2002. Population cycles: Inferences from experimental, modeling, and time series approaches. - 155-176 in Berryman, A. Population cycles. The case for trophic interactions. Oxford University Press, Oxford.

Mysterud, A., Stenseth, N.C., Yoccoz, N.G., Ottersen, G. & Langvatn, R. 2002. The response of terrestrial ecosystems to climate variability associated with the North Atlantic Oscillation. - 235-262 in Hurrell, J.W., Kushnir, Y., Ottersen, G. & Visbeck, M.(eds.) The North Atlantic Oscillation: Climatic significance and environmental impact. American Geographical Union, Geophysical Monograph Series Volume 134.

Nygård, T., Berntsen, F.E., Bjørnes, E., Brøseth, H., Kvam, T., Pedersen, P.H., Sørensen, O.J. & Swenson, J.E. 2002. Home ranges of brown bear in a border area between Norway and Sweden with different livestock husbandry patterns. - Fourteenth International Conference on Bear Research and Management, Steinkjer.

Ødegaard, F. 2002. Jalla dumosa, Aradus truncatus, Megacoelum infusum, Cicadetta montana. - 82-89 in Gärdenfors, U., Aagaard, K. & Biström, O. Hundraelva nordiske evertebrater. Handledning för övervakning av rödlistade småkryp. Nordisk ministerråd & Artsdatabanken. Uppsala.

Rosseland, B.O., Hesthagen, T.H., Kroglund, F., Kristensen, T., Wright, R.F. & Røysset, O. 2002. ANC-RECOVERY: What is the chemical threshold for natural reproduction of brown trout during recovery from acidification. I: Workshop on models for biological recovery from acidification in a a changing climaate, 9-11 September 2002, Grimstad, Norway. - Acid Rain Research, Report 55/02. 29.

Schartau, A.K. & Hobæk, A. 2002. Zooplankton. - 222-227 in Sur nedbør - tilførsler og effekter. Landbruksforlaget, Oslo.

Schartau, A.K. & Walseng, B. 2002. Microcrustaceans (Cladocera and Copepoda) as indicators of acidification and biological recovery of lakes. - 30-32 in Wright, R.F. & Lie, M.C. Worskshop on models for biological recovery from acidification in a changing climate. 9-11 September 2002 in Grimstad, Norway. Workshop report. O-21840. Norsk institutt for vannforskning.

Schwartz, C.C., Keating, K.A., Reynolds, H.V., Barnes, Jr., V.G., Sellers, R., Swenson, J.E., Miller, S.D., McLellan, B.N., Keay, J., McCann, R., Gibeau, M., Wakkinen, W., Mace, R.D., Kasworm, W., Smith, R. & Herrero, S. 2002. Reproductive senescence in the brown/grizzly bear. - Fourteenth International Conference on Bear Research and Management, Steinkjer.

Svarstad, H. 2002. Global constructions of local environmental management. [Fra det lokale til det globale: Konstruksjoner om naturforvaltning]. - in Poverty, Development and Environment. Conference Proceedings. Research council of Norway.

Svarstad, H. 2002. Biologisk mangfold: Ressurser i Sør og interesser i Nord. - in Benjaminsen, T.A. & Svarstad, H.(eds.) Samfunnsperspektiver på miljø og utvikling. Universitetsforlaget, Oslo.

Swenson, J.E. 2002. Ecology and management of the brown bear in Scandinavia. - Third International Symposium on Dynamics of Game Animal Populations in Northern Europe, Sortavala, Karelia, Russia.

Swenson, J.E. 2002. A workshop on bears and livestock. - Fourteenth International Conference on Bear Research and Management, Steinkjer.

Swenson, J.E., Bjørnes, E., Bjørvall, A., Brøseth, H., Brunberg, S., Franzén, R., Kindberg, J., Kvam, T., Nygård, T., Pedersen, P.H., Sandegren, F., Segerström, P. & Söderberg, A. 2002. An evaluation of brown bear management in relation to political goals in Sweden and Norway. - Fourteenth International Conference on Bear Research and Management, Steinkjer.

Swenson, J.E., Dahle, B. & Sandegren, F. 2002. Brown bear predation on moose and its consequences for moose hunting in central Scandinavia. - Fourteenth International Confe-

rence on Bear Research and Management, Steinkjer.

Vistad, O.I. 2002. Visitors and Managers: Differing Evaluations Concerning Recreational Impacts and Preferences for Management Actions?. - 4 in Arnberger, A., Brandenburg, C. & Muhar, A.(eds.) Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas. Conference Proceedings, January 30 - February 2, 2002. Intitute for Landscape Architecture and Landscape Mangement, Bodenkultur University Vienna, Austria.

NINA-publikasjoner/NINA publications

Aarrestad, P.A. & Wilmann, B.H. 2002. Miljøovervåking på Tjeldbergodden og Terningvatn - Overvåking av vegetasjon og næringsforhold i jord i 1993/94 og 2001. - NINA Oppdragsmelding 742. 45pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Andersen, O., Aas, Ø., Berger, H.M., Bongard, T. & Ugedal, O. 2002. Overføring av Langvella til Innerdalen: en vurdering av konsekvenser for friluftsliv, jakt, fiske og ferskvannsbiologi. - NINA Oppdragsmelding 767. 27pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Andersen, R., Kvam, T., Linnell, J., Moa, P., Odden, J. & Swenson, J.E. 2002. Møt gaupa: uproblematisk rovdyr – eller notorisk lystmorder?. - s. 78-85 in Pedersen, H.C. & Jonsson, B.(eds.) Bærekraftig høsting av bestander: Sluttrapport. NINA Temahefte 18. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Anker-Nilssen, T. & Aarvak, T. 2002. Lundens populasjonsøkologi på Røst. Status etter hekkesesongen 2001. - NINA Oppdragsmelding 736. 40pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Bakkestuen, V. & Erikstad, L. 2002. Terrestrisk naturovervåking. Metodeutvikling med fokus på arealdekkende modeller. - analyse av detaljerte vegetasjonsdata og regionale miljøvariable. - NINA Oppdragsmelding 759. 35pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Bakkestuen, V., Stabbetorp, O.E., Erikstad, L., Wilmann, B.H., Brattbakk, I. & Sørli, R. 2002. Terrestrisk naturovervåking. Vegetasjonsøkologiske undersøkelser av boreal bjørkeskog i Lund og Åmotsdalen - reanalyser 2001. - NINA Oppdragsmelding 758. 46pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Bekkby, T. & Erikstad, L. 2002. Naturtypekartlegging og analyse av verdi og sårbarhet -

samme metoder til lands som til vanns. Digital terrain analysis - planning tool to conserve biodiversity and protect environmental values on land and in the sea. - NINA Årsrapport 2001 Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Berger, H.M., Johnsen, B.O., Jensen, A.J. & Lamberg, A. 2002. Fiskebiologiske undersøkelser i Eidfjordvassdraget, Hordaland fylke 2001-2002. - NINA Oppdragsmelding 743. 42pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Bjerke, T., Skogen, K. & Kaltenborn, B.P. 2002. Nordmenns holdninger til store rovpattedyr. Resultater fra en spørreskjemaundersøkelse. - NINA Oppdragsmelding 768. 42pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Bjørn, P.A., Finstad, B. & Kristoffersen, R. 2002. Registreringer av lakselus på laks, sjørøret og sjørøye i 2001. - NINA Oppdragsmelding 737. 33pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Brainerd, S. & Bjerke, T. 2002. *Utredninger i forbindelse med ny rovtilmelding*. Informasjonstiltak om store rovdyr i Norge. - NINA Fagrapport 69 Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Dervo, B.K. 2002. Ny forvaltningsmodell for vilt og fisk. Evaluering av prosjektet "Lokal forvaltning av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene 1996 - 1999" . - NINA Oppdragsmelding 712. 81pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Erikstad, L. & Sloreid, S.-E. 2002. Hva kan en GIS-analyse fortelle om et vassdrag?. - p31-33 in Aagaard, K., Bækken, T. & Jonsson, B. Felles instituttprogram. Virkninger av forurensing på biologisk mangfold: Vann og vassdrag i by- og tettstednære områder. Sluttrapport 1997-2001. NINA Temahefte 19. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Erikstad, L., Bekkby, T.(ed.), Andersen, O., Bakkestuen, V., Hanssen, O., Jerpåsen, G.B., Often, A. & Stabbetorp, O.E. 2002. Grenland - utvidelse av Breviksterminalen - delutredning om naturmiljø, kulturminner og friluftsliv. - NINA Oppdragsmelding 721. 53 s. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H.H. & Brandrud, T.E. 2002. Evaluering av skogvernet i Norge. - NINA Fagrapport 54. 146 pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Fry, G.L.A. & Rinde, E. 2002. Usprøyta åkerkanter - effekter på biologisk mangfold og anbefalte tiltak. - NINA Oppdragsmelding 739. 21pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Hay, C.J., Næsje, T.F., Kapirika, S., Koekemoer, J., Strand, R.P., Thorstad, E.B. & Hårsaker, K. 2002. Fish populations, gill net catches and gill net selectivity in the Zambezi and Chobe Rivers, Namibia, from 1997 to 2000. - NINA Project report 17. 88pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Heggberget, T.M. 2002. Kalking av sure vassdrag, re-etablering av oter, mink og vannspissmus. Årsrapport 2.halvår 2000. - NINA Oppdragsmelding 741. 13pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Heggberget, T.M. 2002. Kalking av sure vassdrag, re-etablering av oter, mink og vannspissmus. Årsrapport 2001. - NINA Oppdragsmelding 748. 19pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Hesthagen, T.H. & Hindar, A. 2002. Storfloam og refsoring høsten 2000: en evaluering av effekter på vannkvalitet og ørretbestander i åtte kalka innsjøer i Telemark. - NINA Oppdragsmelding 754. 17pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Hesthagen, T.H. & Østborg, G.M. 2002. Kartlegging av innsjøer med naturlige fiske-samfunn og fisketomme lokaliteter på Sørlandet, Vestlandet og i Trøndelag. - NINA Oppdragsmelding 724. 48pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Hvidsten, N.A., Johnsen, B.O., Kroglund, F. & Holst, J.C. 2002. Undersøkelser av smoltøkologi i Mandalselva. - NINA Oppdragsmelding 730. 23pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Jensen, A.J., Finstad, B., Hvidsten, N.A., Jensås, J.G., Johnsen, B.O., Lund, E., Saksgård, L.M. & Uglem, I. 2002. Fiskeribiologiske undersøkelser i Auravassdraget. Årsrapport 2001. - NINA Oppdragsmelding 727. 35 pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Jensen, A.J., Fiske, P., Zubchenko, A., Johnsen, B.O. & Næsje, T.F. 2002. Har bestandssammensetningen hos laks i Nordområdene endret seg?. - 40-42 in Pedersen, H.C. & Jonsson, B.(eds.) Bærekraftig høsting av bestander. Sluttrapport. NINA Temahefte 18. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Jonsson, B. & Jonsson, N. 2002. Ørretens vandring i vassdrag: betydningen av vannføring og temperatur. - NINA Oppdragsmelding 728: 1-19. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Kållås, J.A. & Framstad, E. 2002. Terrestrisk naturovervåking. Smågnagere og fugl i TOV-områdene, 2001. - NINA Oppdragsmelding

749. 32pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Kållås, J.A. & Husby, M. 2002. Terrestrisk naturovervåking. Ekstensiv overvåking av terrestre fugl i Norge. - NINA Oppdragsmelding 740. 25pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Landa, A.M., Andersen, R. & Halgunset, I. 2002. Jerven -naturarv med mange problemer. - s. 72-77 in Pedersen, H.C. & Jonsson, B. Bærekraftig høsting. NINAs strategisk institutt program 1996-2000. NINA Temahefte 18. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Larsen, B.M. 2002. Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2001. - NINA Oppdragsmelding 762. 46pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Larsen, B.M. & Hårsaker, K. 2002. Hoenselva, Buskerud (vassdragsnr. 012.B2Z). - p. 16-25 in Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2001. NINA Oppdragsmelding 762. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Larsen, B.M. & Hårsaker, K. 2002. Hunselva, Oppland (vassdragsnr. 002.DCZ). - p. 7-16 in Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2001. NINA Oppdragsmelding 762. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Larsen, B.M.(ed.) 2002. Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2001. - NINA Oppdragsmelding 762. 46pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Larsen, B.M., Eken, M. & Hårsaker, K. 2002. Elvemusling *Margaritifera margaritifera* og fiskeutsettinger i Hoenselva og Bingselva, Buskerud. - NINA Fagrapport 56. 33pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Larsen, B.M., Karlsen, L.R. & Eggen, J.-E. 2002. Enningdalselva, Østfold (vassdragsnr. 001.1Z). - p. 26-37 in Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2001. NINA Oppdragsmelding 762. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Linnell, J. & Bjerke, T.(eds.) 2002. Frykten for ulven: en tverrfaglig utredning. - NINA Oppdragsmelding 722. 110pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Linnell, J., Andersen, R., Andersone, Z., Balciauskas, L., Blanco, J.C., Boitani, L., Brainerd, S., Breitenmoser, U., Kojola, I., Liberg, O., Løe, J., Okarma, H., Pedersen, H.C., Sand, H., Solberg, E.J., Valdmann, H. & Wabakken, P. 2002. The fear of wolves: a review of wolf attacks on people. - NINA Oppdragsmelding 731. 65pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Lorentsen, S.-H. 2002. Det nasjonale overvåking-sprogrammet for sjøfugl. Resultater til og med hekkesesongen 2002. - NINA Oppdragsmelding 766. 33pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Næsje, T.F., Hay, C., Purvis, J., Hamukuaya, H., Kapiirika, S. & Abbott, J. 2002. Shared resource management on the Zambesi/Chobe systems in northeast Namibia: Current practices and future opportunities. Report of first river survey and collection of information from fish markets, including survey manuals and forms. - NINA Project report 18. 72pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Økland, F., Hay, C.J., Næsje, T.F., Chanda, B. & Thorstad, E.B. 2002. Movements and habitat utilisation of nembwe *Serranochromis robustus* in Upper Zambesi River. - NINA Project report 20. 25pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Østdahl, T. & Skår, M. 2002. Evaluering av forsøk med ny forvaltningsordning for motorferdsel i utmark. Statusrapport 2002. - NINA Oppdragsmelding 770. 97pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Rikardsen, A., Sandring, S. & Knudsen, R. 2002. Marin vintervandring til sjørret i Nord-Norge. - NINA Oppdragsmelding 738. 25pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Saksgård, R. & Schartau, A.K. 2002. Kjemisk overvåking av norske vassdrag. Elveserien 2001. - NINA Oppdragsmelding 747. 54pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Schartau, A.K. & Hobæk, A. 2002. Biologisk mangfold i by og tettstedsnære dammer og tjern-miljøtrusler og forvaltningsmessige utfordringer. - 74-75 in Felles instituttprogram. Virkninger av forurensning på biologisk mangfold: Vann og vassdrag i by- og tettstedsnære områder. Sluttrapport 1997-2001. NINA Temahefte 19. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Schartau, A.K., Hobæk, A., Halvorsen, G., Brettum, P., Bongard, T., Mjelde, M., Hanssen, O., Andersen, T., Muniz, I.P. & Sloreid, S.-E. 2002. Dammer i et bylandskap: biologisk mangfold og trusselfaktorer. I: Felles instituttprogram. Virkninger av forurensning på biologisk mangfold: Vann og vassdrag i by- og tettstedsnære områder. Sluttrapport 1997-2001. - NINA Temahefte 19: 51-67. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Stabbetorp, O.E. & Often, A. 2002. Alien species with timber imports. - s. 7 in Norwegian Institute for Nature Research (NINA) 2001. NINA Årsrapport 2001. NINA, Trondheim.
- Stabbetorp, O.E., Korsmo, H., Wold, O., Bendiksen, E., Brandrud, T.E. & Often, A. 2002. Regionfelt Østlandet - vegetasjon og planteliv. - NINA Oppdragsmelding 729. 56pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Strand, O., Swenson, J.E., Jordhøy, P., Nellemann, C., Solberg, E.J., Linnell, J. & Holand, Ø. 2002. Villrein; i grenseland mellom bruk og bevaring. - s. 56-60 in Pedersen, H.C. & Jonsson, B.(eds.) Bærekraftig høsting av bestander: Sluttrapport . NINA Temahefte 18. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Strand, R.P. 2002. Vannkvalitet og fiskebestander i Aunvassdraget i Nord-Trøndelag. - NINA Oppdragsmelding 760. 14pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Strand, R.P. & Finstad, B. 2002. Smoltproduksjonsforsøk og utsettinger av laks i Halselva og Altaelva - 2001. - NINA Oppdragsmelding 751. 19pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Strand, R.P., Finstad, B., Kroglund, F., Teien, H.-C. & Berger, H.M. 2002. Forsuringsstatus og effekter på smolt i Suldalslågen våren 2000. - NINA Oppdragsmelding 732. 31pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Taugbøl, T. 2002. Effekter av kalking på forsuringsrammede krepsbestander. - NINA Oppdragsmelding 733. 38pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Taugbøl, T., Hesthagen, T.H., Museth, J., Dervo, B.K. & Andersen, O. 2002. Effekter av ørekyteintroduksjoner og utfiskingstiltak - en vurdering av kunnskapsgrunnlaget. - NINA Oppdragsmelding 753. 31pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Thorstad, E.B., Hay, C.J., Næsje, T.F., Chanda, B. & Økland, F. 2002. Movements and habitat utilisation of tigerfish (*Hydrocynus vittatus*) in the Upper Zambezi River. Implications for fisheries management. - NINA Project report 19: 1-28. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Walseng, B., Brandrud, T.E., Gausemel, G., Lierhagen, S. & Tufto, A. 2002. Krepssdyr i 12 kranalgesjøer på Hadeland (Lunner og Gran kommuner, Oppland fylke) langs en trofi-gradient. - NINA Fagrapport 057. 46pp. Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.
- Walseng, B., Brandrud, T.E., Lierhagen, S. & Gausemel, G. 2002. Krepssdyr i 12

kranstalgesjøer på Hadeland (Lunner og Gran kommuner, Oppland fylke) langs en trofi-gradient. - NINA - NIKU Fakta Trondheim, Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning.

Rapporter i eksterne rapportserier/ Reports in external report series

- Bendiksen, E. 2002. Naturtyper langs Ljanselva. Kartlegging og verdisetting av biologisk mangfold. - Oslo kommune, Friluftsetaten, Rapport. 2002(1): 1-37.
- Bendiksen, E. 2002. Naturtyper langs Ljanselva. Kartlegging og verdisetting av biologisk mangfold. - Oslo kommune, Friluftsetaten 2002(1): 1-37. Oslo kommune, Friluftsetaten.
- Berg, I., Rikardsen, A., Systad, G., Skedsmo, M. & Hansen, G. 2002. Areal- og miljøfaglig egnethetsanalyse for havbruk i Lebesby kommune, Finnmark Fylke. - Akvaplan-niva rapport (APN-644.02.2301): 1-78.
- Bruteig, I.E. 2002. Miljøovervaking Tjeldbergodden. Gjenkartlegging av epifyttvegetasjonen 1999. - Allforsk Rapport 18: 1-39.
- Cuyler, L.C., Rosing, M., Linnell, J., Loison, A. & Landa, A.M. 2002. Status of the Kangerlussuaq-Sisimiut caribou population (*Rangifer tarandus groenlandicus*) in 2000, West Greenland. - Technical report No. 42. 52pp. Greenland Institute of Natural Resources.
- Cuyler, L.C., Rosing, M., Linnell, J., Lund, P.M., Jordhøy, P., Loison, A. & Landa, A.M. 2002. Status of 3 West Greenland caribou populations; 1) Akia-Maniitsoq, 2) Ameralik & 3) Qeqertarsuaat. - Technical report No. 46 Greenland Institute of Natural Resources.
- Furness, R.W., Anker-Nilssen, T., Barrett, R.T., Bell, E., Garthe, S., Oro, D., Reid, J., Skov, H. & Tasker, M.L. 2002. Report of the Working Group on Seabird Ecology. ICES Headquarters 8-11 March 2002. - ICES CM 2002/C:04(Ref.: ACME, ACE). 69pp. ICES, Copenhagen.
- Hansen, I., Christiansen, F., Linnell, J. & Andersen, R. 2002. Vokterhundmanual: en veiledning til brukere av vokterhund som tiltak mot rovilt-skader på bufe. - Planteforsk Grønn forskning 24/2002
- Hesthagen, T.H., Berger, H.M. & Fløystad, L. 2002. Tovdalsvassdraget - Innlandsfisk. Overvåking av større prosjekter 2001. - DN Notat 2002-1: 56-58.
- Kabudi, P.J., Svarstad, H., Tvedt, M.W. & Bugge, H.C. 2002. Bioprospecting in Tanzania: The question of regulating access to ensure benefit sharing. SUM Working Paper 2002.5. - Centre for Development and the Environment, University of Oslo, Oslo.
- Karlsrud, K., Kveldevik, V., Snilsberg, P., Søvik, A.K., Erikstad, L., Bendiksen, E., Tuttle, K. & Worsely, R.T. 2002. Konsekvenser av tunnellekkasjer for det ytre miljø. Statusrapport 2001. - Statens vegvesen, Vegdirektoratet, Vegteknisk avd. Intern rapp. 2002(2276): 1-79.
- Knudsen, S., Aarrestad, P.A., Mc Innes, H., Reitan, O. & Skjelkvåle, B.L. 2002. Konsekvenser av utslipp av nitrogenforbindelser til luft fra kraftvarmeverk Fiborgtangen, Skogn. - NILU OR 42/2002: 1-90.
- Knudsen, S., Skjelkvåle, B.L. & Aarrestad, P.A. 2002. Effekter av økte nitrogenoksidutslipp til luft fra Kårstøanleggene i Rogaland. - NILU OR 39/2002: 1-78.
- Knudsen, S., Traaen, T. & Aarrestad, P.A. 2002. Ilandføringsterminal for Ormen Lange. Konsekvenser av utslipp til luft. - NILU OR 47/2002: 1-55.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Jensås, J.G., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A. & Sivertsgård, R. 2002. Sokndalselva. 3 Fisk. - p. 120-124 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Jensås, J.G., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A. & Sivertsgård, R. 2002. Oagna. 3 Fisk. - p. 151-155 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Jensås, J.G., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A. & Sivertsgård, R. 2002. Frafjordelva. 3 Fisk. - p. 160-163 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Jensås, J.G., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A. & Sivertsgård, R. 2002. Lysevassdraget. 3 Fisk. - p. 170-173 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Jensås, J.G., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A. & Sivertsgård, R. 2002. Jørpelandsvassdraget. 3 Fisk. - p. 176-179 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Jensås, J.G., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A. & Sivertsgård, R. 2002. Bjerkreimsvassdraget. 3.1 Anadrom fisk. - p. 130-134 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Jensås, J.G., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A., Saksgård, L.M. & Sivertsgård, R. 2002. Kvinnavassdraget. 3 Fisk. - p. 111-115 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Jensås, J.G., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A., Saksgård, L.M. & Sivertsgård, R. 2002. Lygnavassdraget. 3 Fisk. - p. 94-98 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Kleiven, E., Kvellestad, A. & Saksgård, L.M. 2002. Tovdalsvassdraget. 5.1 Anadrom fisk. - p. 52-55 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Kleiven, E., Kvellestad, A. & Saksgård, L.M. 2002. Vegårvassdraget. 3 Anadrom fisk. - p. 34-37 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Berger, H.M., Kleiven, E., Kvellestad, A., Lund, R.A., Saksgård, L.M. & Sivertsgård, R. 2002. Mandalsvassdraget. 3 Fisk. - p. 66-70 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Larsen, B.M., Kleiven, E., Kvellestad, A. & Sivertsgård, R. 2002. Vikedalsvassdraget. 3 Fisk. - p. 205-210 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN Notat 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Linnell, J., Steuer, D., Odden, J., Kaczensky, P. & Swenson, J.E. 2002. European brown bear compendium. Safari Club International Foundation, Wildlife Conservation Issues Technical Series. 004A. 131pp.
- Ofte, A. & Stabbetorp, O.E. 2002. Karplanter innført ved tømmerimport. - Aktuelt fra skogforskningen 2/02: 19-24.
- Rolstad, J., Framstad, E., Gundersen, V. & Storaunet, K.O. 2002. Naturskog i Norge. Definisjoner, økologi og bruk i norsk skog- og miljøforskning. - Aktuelt fra skogforskningen 1-2002. 53 pp.
- Saksgård, R. & Hesthagen, T.H. 2002. Vannbiologisk overvåking, fisk. - 90-128 in Overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør. Årsrapport - Effekter 2001. SFT rapport 854/2002.
- Saksgård, R. & Hesthagen, T.H. 2002. Fisk i Fjellgardsvatnet. - 80-83 in Lindstrøm, E.-A.(ed.) Overvåking av biologisk mangfold i ferskvann: Nasjonalt nettverk av elver og innsjøer. Økologisk status og årsrapport 2000. NIVA.

- Saksgård, R. & Hesthagen, T.H. 2002. Fisk i Atnsjøen. - 46-49 in Lindstrøm, E.-A.(ed.) Overvåking av biologisk mangfold i ferskvann: Nasjonalt nettverk av elver og innsjøer. Økologisk status og årsrapport 2000. NIVA.
- Saksgård, R. & Hesthagen, T.H. 2002. Vannbiologisk overvåking - Effekter på fisk. Overvåking av langtransporterte forurensninger 2001. Sammendragsrapport. - Statlig program for forurensningsovervåking 850: 52-61.
- Saksgård, R. & Hesthagen, T.H. 2002. Det akvatiske miljøet - effekter på fisk. - 52-59 in Overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør. Sammendragsrapport 2001. SFT rapport 850/2002.
- Saksgård, R. & Hesthagen, T.H. 2002. Fiskebiologi - Atnsjøen, Fiskebiologi - Vikedal. - 85-94, 152-157 in Lindstrøm, E.I.(ed.) Forskref - Forskning og referansevassdrag. Årsrapporter Atna og Vikedal 1997-1999. DN Utredning 2002-7.
- Saksgård, R. & Schartau, A.K. 2002. Frafjordelva. 2. Vannkjemi. - 157-160 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN, Notat 2002-1.
- Saksgård, R. & Schartau, A.K. 2002. Oagna: 2. Vannkjemi. - 149-151 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN, Notat 2002-1.
- Saksgård, R. & Schartau, A.K. 2002. Sokndalselva: 2. Vannkjemi. - 119-120 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. DN, Notat 2002-1.
- Schartau, A.K. 2002. Audna. Vannkjemi. - 79-81 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning.
- Schartau, A.K. & Saksgård, R. 2002. Guddalsvassdraget. Vannkjemi. - 253-256 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning.
- Schartau, A.K. & Saksgård, R. 2002. Vossovassdraget. Vannkjemi. - 215-217 in Kalking i vann og vassdrag. Effektkontroll av større prosjekter 2001. 2002-1. Direktoratet for naturforvaltning.
- Schartau, A.K., Walseng, B., Halvorsen, G. & Nøst, T. 2002. Vannbiologisk overvåking. Planktoniske og litorale krepsdyr. - 90-117 in Overvåking av langtransportert luft og nedbør. Årsrapport - effekter 2001. 854/2002. Statens forurensningstilsyn.
- Schartau, A.K., Walseng, B., Nøst, T. & Halvorsen, G. 2002. Det akvatiske miljø. 3.2. Effekter på krepsdyr. - 46-51 in Overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør. Sammendragsrapport 2001. 850/2002. Statens forurensningstilsyn.
- Solberg, S., Walker, S.E., Skjelkvåle, B.L., Høgåsen, T., Molvær, J., Larssen, T., Aarrestad, P.A. & Reitan, O. 2002. Regional konsekvensutredning for oljevirkomheten i Norskehavet. Utslipp til luft - miljømessige konsekvenser. - NILU OR 40/2002: 1-68.
- Tømmerås, B.Å., Jelmert, A., Rafoss, T., Sundheim, L., Ødegaard, F. & Økland, B. 2002. Globalisation and Invasive Alien Species. - The Globalisation Project 2001-2002 (15). 86pp. Oslo. Utenriksdepartementet.
- Ugedal, O., Forseth, T., Jensen, A.J., Koksvik, J.I., Næsje, T.F., Reinertsen, H., Saksgård, L.M. & Thorstad, E.B. 2002. Effekter av kraftutbyggingen på laksebestanden i Altaelva: Undersøkelser i perioden 1981-2001. - Altaelva-rapport 22. 166pp. Høvik, Statkraft Grøner.
- Ugedal, O., Koksvik, J.I., Reinertsen, H., Thorstad, E.B., Næsje, T.F., Saksgård, L.M. & Blom, H.H. 2002. Biologiske undersøkelser i Altaelva, 2001. - Altaelva-rapport 20. 74pp. Høvik, Statkraft Grøner.
- Ugedal, O., Næsje, T.F., Forseth, T., Saksgård, R., Thorstad, E.B. & Aursand, M. 2002. Fysiologisk kondisjon hos laksunger fra Altaelva vintrene 2000-2001. - Altaelva-rapport 21. 35pp. Høvik, Statkraft Grøner.
- Walseng, B. 2002. Rapport fra fagseminaret "Dammer for biologisk mangfold og økologiske rensetiltak". Rapport Fylkesmannen. Invertebrater i nykonstruerte fangdammer i Rogaland og Østfold/Akershus. - Rapport fra fagseminaret "Dammer for biologisk mangfold og økologiske rensetiltak". Rapport Fylkesma. 3.
- Walseng, B. & Sloreid, S.-E. 2002. Bjerkreimvassdraget -Bunndyr i Bjerkreimvassdraget - Kalking i vann og vassdrag. Overvåking av større prosjekter 2001. DN-Notat 2002-2, s. 139-140. - DN Notat. Bjerkreimvassdraget - Bunndyr i Bjerkreimvassdraget - Kalking i vann og vassdrag. Overvåking av større prosjekter 2001. Notat 2002-2: 139-140.

Upubliserte rapporter til oppdragsgiver/ Unpublished reports for client

Berger, H.M., Johnsen, B.O., Saksgård, R., Forseth, T., Schartau, A.K., Thorstad, E.B. & Ugedal, O. 2002. Ferskvannøkologiske undersøkelser i Stugusjøen, Tydal kommune, 28 år etter introduksjon av *Mysis relicta*. - NINA, Trondheim. 39 pp.

Brøseth, H. 2002. Overvåking av jerv - bruk av Garmin GPS 12XL. - Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr. 7.

Brøseth, H. 2002. Instruks for ivaretagelse av døde rovdyr. - Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr. 8.

Brøseth, H. 2002. Beiteområder og rovdyrbelastning - områdevis risikovurdering av rovdyrangrep på sau basert på data fra det nasjonale overvåkingsprogrammet for store rovdyr. - www.rowiltmelding.no. 22.

Brøseth, H. & Andersen, R. 2002. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2002. - Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr. 10 s.

Brøseth, H. & Andersen, R. 2002. Ekskrementinnsamling fra jerv i Midt- og Sør-Norge 2002 - oversikt over det mottatte prøvematerialet. - Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr. 8 s.

Brøseth, H., Holmstrøm, F. & Kvam, T. 2002. Fallvilt av gaupe mottatt i perioden 02.06.2001-01.06.2002. - Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr. 5 s.

Brøseth, H., Holmstrøm, F., Kvam, T. & Landa, A.M. 2002. Fallvilt av jerv, ulv og bjørn mottatt i perioden 02.06.2001-01.06.2002. - Nasjonale overvåkingsprogrammet for store rovdyr. 4 s.

Bruteig, I.E. & Thomsen, M.G. 2002. Aerofyttiske algar som bioindikator på eutrofiering i hei- og fjellområde. - Naturens Tålegrenser: 1-9.

Eken, M. & Larsen, B.M. 2002. Rv.7 Ramsrud - Kjeldsbergsvingene. Forekomst og ømfintlighet av elvemusling og fisk. 40 pp.

Erikstad, L., Bekkby, T., Framstad, E., Stabbetorp, O.E. & Fry, G. 2002. Utvikling og operasjonisering av det nasjonale nøkkeltallet *Endringer i områder med viktige økologiske funksjoner på landskapsnivå*. - 1-20 in Rapport til Direktoratet for naturforvaltning.

Erikstad, L., McGinnity, P., Mathers, R., Crozier, W.W., Antonsson, T., Gudjonsson, S., Mars, I., McMellin, G., Mills, P., Milner, N., Sloreid, S.-E. & Wyatt, R. 2002. The role of new technologies, such as GIS, in helping to set and transport conservation limits between rivers. SALMODEL Working paper, Dublin 12-15 February 2002.

Erikstad, L., McGinnity, P., Mathers, R., Crozier, W.W., Antonsson, T., Gudjonsson, S., Mars, I., McMellin, G., Mills, P., Milner, N., Sloreid, S.-E. & Wyatt, R. 2002. The role of new technologies, such as GIS, in helping to set and transport conservation limits between rivers. SALMODEL Working paper, Dublin 12-15 February 2002.

Follestad, A. 2002. Forundersøkelser i forbindelse med vindkraftverk på Mehuken, Vågsøy, Sogn og Fjordane: Kartlegging av fugl 2001. - NINA Notat. 18 s.

Heggberget, T.M. 2002. Statistikk for innsamling av otrer. Fallvilt og avlivede dyr fra åra 1970-2001. - NINA, Trondheim. 20.

Jacobsen, K.-O., Systad, G. & Strann, K.-B. 2002.

- Zoologisk kartlegging innenfor utvalgte områder på Seiland, Finnmark. Rapport til fylkesmannen i Finnmark. 16s. + vedlegg.
- Larsen, B.M. 2002. Database for de store ferskvannsmuslingene. Del 1. Elvemusling i fylkene Østfold, Oslo og Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Finnmark. - Norsk institutt for naturforskning, Trondheim. 18 pp.
- Larsen, B.M. 2002. Overvåking av vannkvalitet, fisk og elvemusling i Hammerbekken, Aust-Agder i forbindelse med E 18-utbygging Brokelandsheia - Vinterkjær. Årsrapport 2001. - Norsk institutt for naturforskning, Trondheim. 29 pp.
- Larsen, B.M. 2002. Overvåking av elvemusling i forbindelse med rotenonbehandling i Steinkjervassdraget 2001. Graviditet hos elvemusling og infeksjon av muslinglarver på laks og ørret i Ognå. - Norsk institutt for naturforskning, Trondheim. 12 pp.
- Lund, R.A., Saksgård, R., Bongard, T., Aagaard, K., Daverdin, R., Forseth, T. & Fløystad, L. 2002. Biologisk status i 15 innsjøer i Sogn og Fjordane i 2001. - NINA stensilrapport: 119pp.
- Nygård, T. 2002. Rapport fra vandrefalkundersøkelsen i Nord-Trøndelag 2001. - Rapport: 1-6. NINA, Trondheim.
- Odden, J., Fiske, P., Herfindal, I., Linnell, J., Brøseth, H. & Andersen, R. 2002. Instruks for bruk av takseringslinjer i overvåking av gaupebestander. - Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr. 28.
- Rikardsen, A. & Svenning, M.A. 2002. Konsekvenser av elveforbygning på fiskebestandene i Kirkeselva 5 år etter inngrepet. - Rapport: 1-14.
- Rusch, G. & Estrada, K. 2002. Estudio Agroecológico y Drenaje Pluvial de la Subcuenca III de la Cuenca Sur del Lago Managua. Estudio Agroecológico. 47.
- Rusch, G., Kaltenborn, B.P., Borge, A., Stokke, S., Røskaft, E. & Daverdin, R. 2002. Biodiversity and the Human-Wildlife Interface in Western Serengeti. Progress report 2002. 40pp.
- Sandlund, O.T., Zamora, N., Gordon, I.J. & Tømmerås, B.Å. 2002. Final Report – Project INT/97/R12 Feasibility Study for Insect Science Park in Kenya. - NINA, Trondheim. 38 pp.
- Stabbetorp, O.E. 2002. Seljestokken – vegetasjon og botanisk verdi. Upublisert notat.: 1-7.
- Strandberg, B., Kjær, C., Hindar, K. & Tømmerås, B.Å. 2002. Environmental risk assessment of genetically modified organisms (GMOs): identification of data needs. - NordTest Report. 66.
- Winsnes, S., Sjøvik, A.G., Gangdal, A., Winsnes, H., Often, A. & Stenslie, S. 2002. Visuell veiledning for 4-felts E6 gjennom Østfold - utforming av veg og sidearealer. Statens vegvesen Østfold. E6-prosjektet v/Trond Berby med bidrag av Østfold fylkeskommune.
- Ledere, kommentarer, anmeldelser, kronikker o.l. publisert i tidsskrift, dagspresse /Leader, comment, reviews, feature articles etc. published in journal, daily press**
- Aas, Ø. 2002. Laksen verdt å satse på!. - Adresseavisen 30. mai. 1 side.
- Berg, I., Rikardsen, A. & Bjørn, P.A. 2002. Hvordan skal vi ta vare på miljøet og samtidig skape ei sunn Havbruksnæring ?. - Avisa Nordlys 28.01.2002. side 3. Tromsø.
- Røv, N. 2002. Røv, N. Om evenkene i Sibir. Adresseavisen 12 januar 2002.
- Taugbøl, T., Vistad, O.I. & Kaltenborn, B.P. 2002. Hyttebygging forandrer norske landskap. - Gudbrandsdølen Dagningen 25.10.2002
- Foredrag, upubliserte konferansebidrag, abstracts, postere/ Lectures, unpublished conference contributions, abstracts, posters**
- Andersone, Z., Linnell, J. & Brøseth, H. 2002. Involving Baltic and Scandinavian hunters in large carnivore research and management. 16th Annual Meeting of the Society for Conservation Biology, Canterbury, United Kingdom, 14th-19th July 2002 – Oral presentation by ZA.
- Bekkby, T. 2002. Klassifisering av marine habitater i norsk kystzone ved hjelp av internasjonalt anerkjente systemer - er det mulig, er det ønskelig?. - SFT Fagtreff. Presentasjon på fagtreff "EUs Vanndirektiv og biologisk klassifisering", SFT, Oslo, 27.05.2002.
- Bevanger, K. 2002. Introduced birds in Norway: a review. - p 340 in 23rd International Ornithological Congress. Abstract volume. 23rd International Ornithological Congress.
- Bjerke, T. & Kaltenborn, B.P. 2002. Attitudes to the moose among Norwegian children and adolescents. - in Fifth International Moose Symposium, Øyer, Norway, 4-9. august.
- Bjerke, T., Kaltenborn, B.P. & Thrane, C. 2002. Fear of the moose. Results from a national survey. - in Fifth International Moose Symposium, Øyer, Norway 4-9.august.
- Bjørn, P.A., Tveiten, H., Johnsen, H.K., Finstad, B. & McKinley, R.S. 2002. Salmon lice and stress. Effects on reproductive performance in Arctic charr. - AquaNet II, Second Research Conference and Annual Meeting of AquaNet, Moncton, New Brunswick, Canada
- Bjureke, K., Skarpaas, O. & Stabbetorp, O.E. 2002. Do old paths serve as dispersal corridors for grassland plant species?. Results from a botanical study of small settlements in a forested area in SE Norway. - in The 20th session of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape, arranged from August 25 - September 1, 2002 in Tartu and Otepää, Estonia.
- Brainerd, S. & Linnell, J. 2002. Competition between hunters and large carnivores: a Scandinavian case study. Predator Conservation Alliance 3rd Annual Conference, Mammoth Hot Springs, Yellowstone National Park, 3rd-6th October. – Oral presentation by SB.
- Brainerd, S., Andersen, R. & Næss, B. 2002. "Living with carnivores" – a program of information and dialogue focused on conflict in rural Norway. - in "Living with carnivores" – a program of information and dialogue focused on conflict in rural Norway. Fourteenth International Conference on Bear Research and Management.
- Breitenmoser, U., Angst, C., Weber, J.M., Landry, J.M., Linnell, J. & Breitenmoser-Würsten, C. 2002. Non-lethal techniques for reducing predation. Zoological Society of London Symposium "People and wildlife: conflict or co-existence?", 5th-6th December 2002 – Oral presentation by UB.
- Bruteig, I.E. 2002. Epiphytic lichen monitoring in Karelia and Norway - Results of five years of cooperation. Foredrag ved Petrozavodsk State University 26.11.02. - Petrozavodsk, Karelen.
- Curle, C., Nordal, I. & Stabbetorp, O.E. 2002. Population ecology of a rare and vulnerable beach plant, *Eryngium maritimum* L., along the Skagerak coast. - in SCAPE (Scandinavian Association of Pollution Ecologist's) meeting 1-3 November 2002.
- Erikstad, L. 2002. Digital billedanalyse - metodeutvikling for analyse av skader og endringer i en overflate basert på eksisterende og ny fotodokumentasjon. Digitale teknikker og bruk av IT-baserte verktøy innen forebyggende konservering. Videreutdanning for konservatorer. Nordisk konservatorforbund. Oslo 2-7 september 2002.
- Erikstad, L. 2002. Med GIS på jakt etter indikatorer i norsk naturforvaltning. Den 13. norske ESRI Brukerkonferanse. Oslo 4-5 februar 2002.
- Erikstad, L. 2002. Promoting Geodiversity. The importance of Sites and Features of Common Touristic Appeal. Natural and Cultural Landscapes - The Geological Foundation. Dublin Castle, Ireland. 9.-11 Sept. 2002.

- Erikstad, L. & Bakkestuen, V. 2002. Integration across scales and disciplines. Mapping and monitoring of natural areas in the Nordic countries. Nordic workshop, Fuglsøcenteret, Aarhus 1-3 November 2002.
- Erikstad, L. & Bakkestuen, V. 2002. Monitoring of Natural and Cultural heritage. The Thompson Symposium, Remote sensing and Photogrammetry Society, Loughborough University, 5-7 April 2002.
- Finstad, B. 2002. Faglig innlegg om lakselus. Møte i lakserådet for Trondheimsfjorden, 10 desember, 2002, Stjørdal.
- Finstad, B. 2002. Estimating sea lice infestation on Atlantic salmon and sea trout smolts in a Norwegian fjord. Kick-off meeting (EU-project) in Scotland, December 1-2, 2002, St. Andrews, Scotland.
- Finstad, B. 2002. Lakselus - oppsummering av kunnskapsstatus fra forskermiljøene. Nasjonal handlingsplan mot lus på laksefisk - status, og hva gjør vi nå? 4-5 november, 2002, Bergen kongress senter/Scandic Hotel Bergen City.
- Finstad, B. & Bjørn, P.A. 2002. Update on sea lice research in Norway. Summit of Scientists on Sea Lice, Halpern Centre, July 22, 2002, Simon Fraser University, Burnaby, BC, Canada.
- Finstad, B. & Bjørn, P.A. 2002. Kunnskapsoppsummering - lakselus. Foredrag ved møte i FHL havbruk, 23-25 januar 2002, Tromsø, Trondheim og Bergen.
- Finstad, B. & Krøglund, F. 2002. Vil lave konsentrasjoner av uorganisk monomert aluminium kunne påvirke fysiologisk status, vekst, utvandring fra elv og marin overlevelse hos vill laksesmolt? Vannkvalitet og smoltkvalitet. Settefisksamling i Trondheim, 20 februar, 2002, Trondheim.
- Finstad, B., McKinley, R.S., Fleming, I.A., Bjørnsson, B.T., Agustsson, T. & Johnsson, J.I. 2002. Physiological performance between wild and cultured Atlantic salmon. The International Congress on the Biology of Fish, July 21-25, 2002, University of British Columbia, Vancouver, Canada.
- Fiske, P. 2002. Identification of salmon by geochemical signatures; Further development and test of methods. - Norges Forskningsråd, Programkonferanse Havbruk og villaks, Tromsø 16-18. september 2002. P Programkonferanse 16.-18. september 2002 Havbruk og Villaks, Tromsø.
- Follestad, A. 2002. Recent changes in the migration pattern and wintering habits of Norwegian Greylag Geese. - Goose Specialist Group of Wetlands International 7th Annual Meeting. El Rocio, Spain, 13-18.12.2002
- Follestad, A. 2002. Development of the Greylag Goose populations in Norway. - Goose Specialist Group of Wetlands International 7th Annual Meeting. El Rocio, Spain, 13-18.12.2002
- Halley, D. 2002. Land ownership and deer management practices in Scotland and Norway. - in Halley, D. Yezo deer association seminar 2002: <http://www.yezodeer.com/management/scot&norway.html>. 2002. Yezo deer association.
- Hay, C.J., Næsje, T.F., Sandlund, O.T., Thorstad, E.B., Kolding, J. & Zyl, B.V. 2002. Exploitation and management of the fish resources in the Okavango River, Namibia. - Environmental monitoring of tropical and subtropical wetlands. An International Conference. 4-8 December 2002, the Okavango Delta Maun, Botswana.
- Heggberget, T.M., Gaare, E. & Jordhøy, P. 2002. Reindeer foraging in snow. - The 12th Nordic Conference on Reindeer Research, Kiruna, March 11-13, 2002 NINA, Trondheim.
- Herfindal, I. & Linnell, J. 2002. Climate change in alpine areas. Consequences of increased habitat fragmentation for arctic fox conservation. "Recent advances in use of GIS for management of fish, wildlife and human visitors" Workshop, Vindelälven, Sweden, 6 - 7 May 2002. - Oral presentation by IH.
- Kvaløy, K. 2002. Genetics at NINA in Trondheim. GENNOSCAN Workshop - Genetics of the Neolithic transition in the Scanno-Baltic region. København 26-27.09.02.
- Kvaløy, K. 2002. Molecular studies of *Gyrodactylus salaris* - Programkonferanse 16-18.09.02. Havbruk og Villaksprogrammet, Norges forskningsråd.
- Kvaløy, K. 2002. Molecular studies of *Gyrodactylus salaris*. - Miniseminar om G. salaris arrangert av Villaksprogrammet (Norges forskningsråd), Gardemoen 12.03.02.
- Kvaløy, K. 2002. Geographical variation in microsatellite DNA of Atlantic salmon in Norway - Salgen nuclear DNA workshop, London, England 29.04.02 - 02.05.02.
- Linnell, J. 2002. Biodiversity that can kill you: wolf attacks on people in Europe. 5th Baltic Theriological Conference, Birstonas, Lithuania, 15th-18th April 2002 2001 - Oral presentation by JDCL.
- Linnell, J., Nilsen, E.B., Lande, U.S., Herfindal, I., Odden, J., Skogen, K., Andersen, R. & Breitenmoser, U. 2002. Zoning as a means of mitigating conflicts with large carnivores. Zoological Society of London Symposium "People and wildlife: conflict or co-existence?", 5th-6th December 2002 - Oral presentation by JDCL.
- Linnell, J., Stahl, P., Vandal, J.M., Odden, J., Moa, P., Herfindal, I., Andersen, R. & Kvam, T. 2002. Livestock husbandry and problem individuals: studies of Eurasian lynx in Norway and France. 16th Annual Meeting of the Society for Conservation Biology, Canterbury, United Kingdom, 14th-19th July 2002 - Oral presentation by JDCL.
- Nygård, S., Bakke, Ø. & Nygård, T. 2002. A general model for estimating age-specific survival rates from ringing recoveries and radio-tagged Individuals. - 23rd International Ornithological Congress. Beijing, China: 162-163.
- Nygård, T. 2002. Den tause våren - 40 år etter. - in Foredrag 22.10.2002 ved Pensjonistakademiet, NLH.
- Nygård, T. & Gjershaug, J.O. 2002. Is the Golden Eagle particularly sensitive to persistent organic pollutants?. - Second AMAP International Symposium on Environmental Pollution of the Arctic Miljöministeriet, Finland, 1-4 Oct. 2002.
- Nygård, T., Herzke, D., Kallenborn, R. & Vetter, W. 2002. Brominated flame retardants in Norwegian birds of prey. - ACIA Conference and Workshop: Impacts of POPs and mercury on Arctic environments and humans ACIA Conference and Workshop: Impacts of POPs and mercury on Arctic environments and humans. Tromsø.
- Økland, F., Thorstad, E.B., Finstad, B. & McKinley, R.S. 2002. Estimating sea lice infestation on Atlantic salmon and sea trout smolts in a Norwegian fjord. - AquaNet II, Second Research Conference and Annual Meeting of AquaNet, Moncton, New Brunswick, Canada
- Rikardsen, A., Finstad, B., Bjørn, P.A., Knudsen, R., Dempson, B., Edvardsen, A. & Amundsen, P.-A. 2002. Viktigheten av tidlig fødeopptak på vekst og overlevelse til postsmolt av laks i Norske fjordsystem (The importance of early marine feeding on the growth and survival of Atlantic salmon post-smolt in Norwegian fjords). - Programkonferanse Havbruk og villaks (NFR), Tromsø 16-18. september 2002.
- Røv, N. 2002. Reindeer herding among forest-living evenks in the Kalar district, Trans-Baikal. Center for Cultural Anthropology of Trans-Baikal natives. Chita, Rusland, 1 March 2002.
- Røv, N. 2002. Røv, N. Bærekraftig vannkraft og biologisk mangfold. Seminar om Vassdragsdrift og miljøforhold arrangert av DN og NVE. Trondheim 30.-31.10, 2002.
- Røv, N. 2002. Røv, N. Ærfuglbestanden - status og overvåking. Ærfuglsymposium. I ærfuglens rike. Vega 16.-18. juni 2002.
- Røv, N. 2002. Røv, N. Natur og dyreliv i Antarktis. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Rogaland. Stavanger 15 februar.
- Røv, N. & Abe, Y. 2002. The Evenki and the Bears of Transbaikal. Now and through history. Fourteenth International Conference on Bear Research and Management, Steinkjer.

- Sandlund, O.T. 2002. Whitefish fisheries: abundant resources, but scarce fishermen. Foredrag, 8th International Symposium on the Biology and Management of Coregonid Fishes, Rovaniemi, Finland. 26-29 August, 2002.
- Schartau, A.K. 2002. Acidification and recovery – the Norwegian monitoring program on microcrustaceans. Seminar Northern Lakes Recovery Study, Sudbury, Canada, February 2002.
- Singer, T.D., Finstad, B., Wiseman, S.B., Schulte, P.M. & McKinley, R.S. 2002. Seawater tolerance in two strains of Atlantic salmon smolts. - Extended abstract to The International Congress on the Biology of Fish, July 21-25, 2002, Vancouver;: 1-4.
- Skar, B., Erikstad, L., Bakkestuen, V., Helliksen, W., Haugen, A. & Solstad, J. 2002. DEMOTEC-A. Poster. 5. EC Conference on Cultural Heritage Research. A Pan-European Challenge. Krakow 16-18 mai 2002.
- Skarpaas, O. & Stabbetorp, O.E. 2002. Survival, Growth and Reproduction of *Mertensia maritima*: Effects of Size, Age and Environment . This poster was presented at the 87th Annual Meeting of the Ecological Society of America and the 14th Annual International Conference of the Society for Ecological Restoration, August 4-9, 2002, Tucson, Arizona. .
- Solberg, E.J. 2002. Mangler vi okser i Norske elgbestander? Bakgrunn og konsekvenser av skjeve kjønnsrater. - Seminar om forvaltning av elg og bjørn. Svanhovd Miljøsent, Pasvik.
- Solberg, E.J. 2002. Mangler vi okser i norske elgbestander; bakgrunn og konsekvenser av skjeve kjønnsrater. - Elgseminar, Vennessla
- Solberg, E.J., Sæther, B.-E. & Heim, M. 2002. Demographic and life-history consequences of sex-specific harvesting in Norwegian moose (*Alces Alces*) populations. - 5th International Moose Symposium, Hafjell, Norway
- Stabbetorp, O.E. & Bratli, H. 2002. Conservation value in a Nordic context: Naturalness, ecosystem function and rarity - objectives and criteria. Lecture by OES at the Nordic workshop "Mapping and monitoring of natural areas in the Nordic countries", November 1-3, 2002, Fuglsøcentret, Ebeltoft, Denmark.
- Stabbetorp, O.E. & Often, A. 2002. Changes in biodiversity during the last 40 years in a Norwegian agricultural landscape. - in The 20th session of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape, arranged from August 25 - September 1, 2002 in Tartu and Otepää, Estonia.
- Svarstad, H., Vistad, O.I. & Daugstad, K. 2002. Decentralised management of protected areas. Poster. - in International Conference on conservation and management in the Mountains of Northern Europe. Pitlochry, Scotland UK, 6-9 Nov.
- Swenson, J.E. 2002. Sexually selected infanticide and management of large carnivores. Donana, Biological Station, Sevilla, Sparia.
- Swenson, J.E. 2002. Sexually selected infanticide and management of large carnivores. NTNU, Trondheim, 2002.04.25.
- Swenson, J.E. 2002. Management of large carnivores in Scandinavia. Thüringer Landesanstalt für Umwelt und Geologie, Jena Tyskland. 2002.02.12.
- Swenson, J.E. 2002. Ecology of the Scandinavian brown bear. Friedrich-Shiller-Universität, Jena, Tyskland. 2002.02.13.
- Swenson, J.E. 2002. Bjørnens økologi. Norsk zoologisk forening, Oslo avdeling, Oslo.
- Swenson, J.E. 2002. Bjørn som predator på elg. Fagsamling, Miljøvern avdelingen, Fylkesmannen i Hedmark, Elverum.
- Swenson, J.E. 2002. 6 timers forelesninger om rovdyrøkologi og forvaltning, KVT, København.
- Swenson, J.E. 2002. Survival and reproduction in a declining hazel grouse population. - Ninth International Grouse Symposium, Beijing China.
- Swenson, J.E. 2002. Bjørnens predasjon på elg. - Seminar om forvaltning av elg og bjørn. Svanhovd Miljøsent, Pasvik.
- Swenson, J.E. 2002. En sammenfatning av resultater etter 16 år av det skandinaviske bjørneprosjektet. - Seminar om forvaltning av elg og bjørn. Svanhovd Miljøsent, Pasvik.
- Swenson, J.E. & Andrén, H. 2002. A tale of two countries: large carnivore depredations and compensation schemes in Sweden and Norway. - International Symposium: People and Wildlife: Conflict or Co-existence? Zoological Society of London, London.
- Tombre, I.M. 2002. EU's likestillingsdirektiv; hva har dette å si for norske arbeidstakere? Presentasjon på Nettverksmøte for kvinnelige fagpersoner (NTNU, NGU & NINA) Tungasletta, 5. oktober 2002.
- Tombre, I.M., Tømmervik, H., Madsen, J. & Eythorsson, E. 2002. Habitat preferences and distribution of migrating pinkfooted geese in Vesterålen, Northern Norway. Conference: Goose Specialist Group of Wetlands International 7th Annual Meeting. El Rocio, Almonte, Spain. December 2002.
- Tømmerrås, B.Å. 2002. How do we assess the effectiveness of our biodiversity conservation efforts?. - BORNET, Uppsala.
- Wagner, G.N., McKinley, R.S., Bjørn, P.A. & Finstad, B. 2002. Does short-term freshwater exposure benefit lice-infested Atlantic salmon?. - AquaNet II, Second Research Conference and Annual Meeting of AquaNet, Moncton, New Brunswick, Canada

Populærvitenskapelige artikler og foredrag/ *Popular scientific articles and lectures*

- Aarvak, T., Lorentsen, S.-H. & Øien, I.J. 2002. Status for Norsk hekkfuglatlas – hvor går vi?. - Vår Fuglefauna 25: 145-147.
- Aas, Ø. 2002. Acid Rivers Reborn in Five Years. - Atlantic Salmon Journal 51(2): 34-37.
- Aas, Ø. 2002. The Worlds Salmon Superpower. - Atlantic Salmon Journal 51(1): 14-17.
- Aas, Ø. 2002. Norway 30 years later. - Atlantic Salmon Journal 51(3): 12-15. St. Andrews, New Brunswick, Canada.
- Anker-Nilssen, T. 2002. Røstprosjektet. (Ringmerkingsresultater for 2001). - Ringmerkaren 15. s. 73. Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim.
- Anker-Nilssen, T. 2002. Havsvalprosjektets hovedresultater i 2001. - Ringmerkaren 15: 166-172. Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim.
- Bjerke, T. 2002. Frykt for rovdyra. En norsk holdningsundersøkelse. - Vargsymposiet 19.3. - Vålslåsjø
- Bjerke, T. 2002. Attitudes among Norwegians toward large carnivores. - Symposium Attitudes toward large carnivores - aspects for conservation and management Svenska Skog och Lantbruksakademien, Stockholm.
- Bruteig, I.E. 2002. Kartlegging av epifyttar i overvåkingsmanheng. Foredrag for NIJOS inventørsamling 27.5.02. - Sørmarka, Akershus. .
- Follestad, A. 2002. Halsmerking av grågås i Norge 1986 – 2001: Oversikt over antall merkede individer. - Ringmerkaren 15: 175-181. Norsk ornitologisk Forening, Trondheim.
- Follestad, A. 2002. Hvordan lese av en halsring på grågås. - Ringmerkaren 15: 173-174. Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim.
- Hay, C.J., Næsje, T.F., Økland, F. & Thorstad, E.B. 2002. Radio telemetry tracking of fish in the Zambezi River. - Tight Lines May 2002: 26-29. South Africa.
- Hesthagen, T.H. 2002. Kalking har ført laksen tilbake i mange sure elver. - Direktoratet for naturforvaltning, Hefte om Fiskeravgift 2002. s.10.
- Hesthagen, T.H. 2002. Litt om beskatning av fisk i gamle dager. - pH-status 8(4): 7-8.
- Hesthagen, T.H. & Larsen, B.M. 2002. Laksen tilbake i våre kalka elver. - pH-status 2002(2): 4-5.

- Kaltenborn, B.P. 2002. Å bo i naturen - meningen med hyttelivet. - *Utmark* (3)
- Landa, A.M. 2002. Hvordan redusere tap til rovdyr?. - *Reindriftsnytt* (2): 56-57.
- Landa, A.M. 2002. Det koster å være kar!. - *Reindriftsnytt* (2): 24-25.
- Linnell, J. 2002. Håp for truet art: Kan fjellreven reddes ved avl? Norsk institutt for naturforskning (NINA) Årsmelding 2001.
- Linnell, J. 2002. Frykten for ulven. Norsk institutt for naturforskning (NINA) Årsmelding 2001.
- Linnell, J. 2002. A walk on the wild side in the Norwegian Boreal Ecosystem. Rikets miljøltilstand 2030: et fremtidsbilde (State of the Environment 2030: a glimpse at the future). - Norwegian Research Council.
- Linnell, J. & Strand, O. 2002. Monitoring of ungulate populations: the wild reindeer. Norwegian Institute for Nature Research (NINA). - Annual Report 2001.
- Linnell, J., Andersen, R. & Odden, J. 2002. From a green heaven to a white hell. - *Moose and Deer* 1: 9-11.
- Lorentsen, S.-H., Asper, H. & Hustrulid, S. 2002. Taretråling og storskarv. - *Trøndersk Natur* 29: 4-8.
- Madsen, J. & Tombre, I.M. 2002. Kortnebbgjess i Vesterålen; problemer for norsk gåseforvaltning?. - *Ottar* 1: 22-29.
- Meisingset, E.L. & Brøseth, H. 2002. Vil våre framtidige hjortebestander bestå av mange unge dyr med mangel på storbuks?. - *Hjorteviltet* 12: 26-31.
- Odden, J., Linnell, J., Gangås, L. & Andersen, R. 2002. Hva har sju års forskning på gaupe lært oss?. - *Våre Rovdyr* 2/2002: 36-45.
- Sæther, S.A., Sandnes, E. & Sønnerland, R.A. 2002. Naturens mangfold i Nord. Et eksempel. Demonstrasjon hos NIKU, tirsdag. - *Animal Conserv.* 14(2): 37-40.
- Sandlund, O.T. & Ødegaard, F. 2002. Krypskytterjakt i Panamas regnskog. - *Verdens natur* (WWF Norge) 17(4): 8-9.
- Skjeggedal, T., Vistad, O.I. & Arnesen, T. 2002. Friluftslivet og jordbruket - venner eller fiender?. - *Plan* (3). 6. Universitetsforlaget.
- Skurdal, J., Garnås, E. & Taugbøl, T. 2002. Effektive krepsefiskere. - *Jakt & Fiske* (9): 38-41.
- Solberg, E.J. & Heim, M. 2002. Moose monitoring in Norway: See them, shoot them, measure them and eat them. - *Moose and Deer* 2002: 16-19. Stiftelsen Elgen.
- Solberg, E.J., Heim, M. & Sæther, B.-E. 2002. Elgprosjektet i grenseområdet Akershus, Hedmark og Østfold. - NJFF-Akershus INFO NJFF-Akershus.
- Solberg, E.J., Sæther, B.E., Heim, M., Jacobsen, K. & Olstad, R. 2002. Demography of an island population of moose following sex and age-specific harvesting: Experience from an 8-year study. - *Moose and Deer*: 25-28.
- Solberg, E.J., Sæther, B.E., Rolandsen, C. & Heim, M. 2002. Kirurgisk jakt muliggjør systematisk avl i Norske elgbestander. - *Hjorteviltet*: 92-95.
- Storaas, T., Gundersen, H., Nicolaysen, K., Andreassen, H., Arnemo, J., Solberg, E.J., Steinsset, O., Wabakken, P. & Zimmermann, B. 2002. Ansvarlege grunneigarar, ulveenkje og overlevande elgkalvar. - *Hjorteviltet*: 4-8.
- Storaas, T., Gundersen, H., Nicolaysen, K., Andreassen, H., Arnemo, J., Solberg, E.J., Steinsset, O.K., Wabakken, P. & Zimmermann, B. 2002. Lite elg att til jegarane. Elg og ulv på Koppangkjølen. - *Elgjakt*
- Strann, K.-B. 2002. Mulige effekter på biologisk mangfold av Forsvarets aktiviteter i skyte- og øvingsfeltene i Troms. - in Strann, K.-B. Mulige effekter på biologisk mangfold av Forsvarets aktiviteter i skyte- og øvingsfeltene i Troms. Bardufoss 20.11.2002.
- Strann, K.-B., Follestad, A. & Frafjord, K. 2002. Gjess i Nord-Norge. - *Ottar* 239(1): 3-11. Ottar.
- Swenson, J.E. 2002. Nå våkner bjørnen!. - *Villmarksliv* 29(4): 56-59.
- Taugbøl, T. 2002. Krepse og krepsing. Informasjonsfolder. - Direktoratet for naturforvaltning og Statens dyrehelsetilsyn.
- Tombre, I.M.(ed.) 2002. Gås i nord. - *Ottar* 1. 48 pp.
- Tombre, I.M., Alsos, I.G. & Dalhaug, L. 2002. Individmerking av gjess: om alt fra familieliv til prosesser på bestandsnivå. - *Ottar* 1: 44-48.

Annet/Other

Innslag i radio, fjernsyn og avisreportasjer er ikke tatt med i den foreløpige utgaven.

Radio, television contributions and newspaper reports are not included in the preliminary version.

NIKU

Artikler i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter/*Articles in international scientific journals*

Sellevoid, B.J. 2002. Begravelser på en katedralkirkegård: Hamar domkirkeruin. - Ss. 245-254 in Dahlerup Koch, H.(ed.) Middelalderens kirkegårde. Arkæologi og antropologi - innsigt og udsyn. HIKUIN (27).

Artikler i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter med refere/*Articles in international scientific journals (with referee)*

Egenberg, I.M., Aasen, J.A.B., Holtekjølen, A.K. & Lundanes, E. 2002. Characterisation of traditionally kiln produced pine tar by gas chromatography-mass spectrometry. - Journal of Analytical and Applied Pyrolysis (62): Pp.143-155.

Artikler i norske vitenskapelige tidsskrifter/*Articles in Norwegian scientific journals*

Jerpåsen, G. & Swensen, G. 2002. Konsekvensutredninger og kulturminnevern, noen faglige og metodiske utfordringer. - Årbok for konsekvensutredninger 2001: Ss.44-50. NIBR.

Risåsen, G.T. 2002. For Norge Kjæmpers Fødeland - dansketidens norske monumenter. - Fortidsminneforeningens årbok: Ss.137-149.

Risbøl, O. 2002. Hulveier i Norge. En faghistorisk status. - Ss.96-108 in Braut. Nordiske veghistoriske studier. 2. Norsk Vegmuseum, Lillehammer.

Storsletten, O. 2002. Nær en datering av de gjenanvendte deler i Urnes stavkirke. - Fortidsminneforeningens årbok 2002: Ss.91-100.

Fagbøker, lærebøker eller andre selvstendige utgivelser/*Specialised books, textbooks or other independent publications*

Eldal, J.C. 2002. Med historiske forbilder: 1800-tallet. - Kirker i Norge (b. 3). 256 s. Arfo, Oslo.

Frøysaker, T. 2002. The church paintings of Gottfried Hentzschel in Norway – past and future conservation. - PhD-avhandling, Göteborg University. Published by Department of Environmental Science and Conservation and Norwegian Institute for Cultural Heritage Research.

Myrvoll, E.R. 2002. Delrapport I, kulturminneregistreringer 2001. Kulturmiljøer fra jernalder og eldre historisk tid i Kyst-Finnmark. En undersøkelse med utgangspunkt i mangelromstuffer. - Delrapport i forbindelse med doktorgradsarbeid, Institutt for arkeologi, Universitetet i Tromsø. 70 s.

Risåsen, G.T. 2002. Slottet. - Forlaget Press, Oslo. 192 s.

Storsletten, O. 2002. Takene taler: Norske takstoler 1100-1350. - Dr. Ing-avhandling, Arkitekhøgskolen i Oslo. 758 s.

Kapitler eller artikler i fagbøker, lærebøker, konferanserapporter/*Chapters or articles in specialised books, textbooks, conference reports*

Grøn, O., Kuznetsov, O. & Klokkernes, T. 2002. The tent in the middle of the world. - in Banard, A. & Ingold, T. Hunter gatherer studies and the reshaping of anthropology. Proceedings of the Ninth International Conference on Hunting and Gathering societies (CHAGS), Edinburgh 2002. - Edingurgh University.

Nordeide, S.W. 2002. Stichwort Nidaros. - Ss. 145-148 in Reallexikon der Germanischen Altertumskunde begründet von Johannes Hoops. Vol.21. Walter De Gruyter, Berlin, New York.

Norsted, T. 2002. Cave Paintings in Norway. Their Characteristic Features and Preservation. - Pp.134-143 in Bieret, P., Brunet, J., Hocquette, R. & Stefanaggi, M.(eds.) L'art avant l'histoire. La conservation de l'art préhistorique. 10es journées d'études de la Section française de l'institut international de conservation, Paris, 23-24 mai 2002. SFIIC, Champs-sur-Marne.

Risåsen, G.T. 2002. Hvorfor lystgårder?. - Ss.8-17 in Guttormsen, S.(ed.) Lystgårdene på Lade - En reise i Trondheims Arkadia. Ringve Museums skrifter VIII.

Seip, E. 2002. The trestle frame. - in Cestari, C. Bertolini, José Amorim Faria, Anu Soikkeli (red.): European Timber Buildings as an Expression of Technological and Technical Cultures. - Elsevier, Paris.

Sellevoid, B.J. 2002. Fra hedensk gravfelt til kirkegård: Spørsmål om kontinuitet. - Ss. 275-284 in Pind, J., Jørgensen, A.N., Jørgensen, L., Storgård, B., Rindel, P.O. & Ilkjær, J.(ed.) Drik - og du vil leve skønt. Festskrift til Ulla Lund

Hansen på 60-årsdagen. Studies in Archaeology & History Vol. 7. Publications from the National Museum, Copenhagen.

Sellevoid, B.J. 2002. Skeletal remains of the Norwegian Saami. - Pp. 59-62 in Fforde, C., Hubert, J. & Turnbull, P.(ed.) Repatriation in principle, policy and practice. One World Archaeology 43. Routledge, London & New York.

Stein, M. & Trampedach, K. 2002. Changing attitudes towards restoration. - Pp.192-197 in Vontobel, R.(ed.) 13th Triennial Meeting Rio de Janeiro 22 - 27 September 2002 Preprints. Vol.2. ICOM CC, London.

Stornes, J.M. & Thun, T. 2002. Nye dendrokronologiske dateringer. - Fortidsminneforeningens årbok 2002: ss.185-192.

NIKU-Publikasjoner/*NIKU publications*

Bertelsen, R. 2002. Manipulating the status of sites and monuments. - Pp.40-43 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).

Dunlop, A.R. 2002. Brannlagenes utsagnskraft. Et brennende spørsmål. - Ss.16-22 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).

Edvardsen, G., Molaug, P.B. & Reed, I. 2002. Skader på og bevaring av kulturlag. - Ss.76-82 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. NIKU Publikasjoner (117).

Fairclough, G. 2002. Steps towards the integrated management of a changing landscape. Historic Landscape Characterisation in England. - Pp.29-40 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).

Ford, T. 2002. Bilder i brann - Paintings On Fire. Eidsvoll kirke. - NIKU Publikasjoner (119). 31 s. Oslo.

Fry, G. 2002. From Objects to Landscapes. Integrating cultural heritage interests in landscape assessment. - Pp.43-46 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).

Gjertsen, R. 2002. Den korsfestede Kristus fra Skafså kirke, Tokke kommune i Telemark. Undersøkelser og konservering. - NIKU Publikasjoner (123). 36 s. Oslo.

- Guttormsen, T.S. & Jerpåsen, G. 2002. Travelling spaces - mobility in the historical landscape of Nannestad. - Pp.7-13 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).
- Heggenhougen, B. 2002. Krigsskolen, Tollbugata 10 i Oslo. Rehabilitering 1999-2000. - NIKU Publikasjoner (115). 92 s. Oslo.
- McLees, C. 2002. Utgravninger 1999 Nedre Langgate 40. - 77-87 in Ulriksen, E.(ed.) Tønsberg havneområde. Stratigrafiske analyser. NIKU Strategiske instituttprogram 1996-2001. Norske middelalderbyer. NIKU Publikasjoner (124).
- Molaug, P.B. 2002. Fra underjordisk arkiv til dataregister. - Ss.69-70 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B. 2002. "Bo i by". - Ss.67-69 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B. 2002. Oslo: Husenes, bygårdenes og bydelenes funksjon. - Ss.54-67 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B. 2002. Havneforhold i middelalderbyene - Oslo. - Ss.25-29 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B. 2002. Byenes oppkomst. - Ss.22-25 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B. 2002. Utgravningene. Historikk og evaluering. - Ss.11-16 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B. 2002. Norske middelalderbyer - fra restanseberg til kulturminneforskning. - Ss.7-11 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B. & Ulriksen, E. 2002. Perspektiver på videre forskning om middelalderbyene. - Ss.82-84 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B. & Ulriksen, E. 2002. Liv og bolig - bruk av funksjonsanalyse. - Ss.32-37 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Molaug, P.B.(ed.) 2002. Oslo havn i middelalderen. Strategisk instituttprogram 1996-2001. Norske middelalderbyer. - NIKU Publikasjoner (122). 59 s.
- Molaug, P.B.(ed.) 2002. Norske middelalderbyer. Stratigrafiske analyser. NIKU Strategisk instituttprogram 1996-2001. Norske middelalderbyer. - NIKU Publikasjoner (117). 91 s. Oslo.
- Nordeide, S.W. 2002. Gjenstandsregister for middelalderbyene. - Ss.73-76 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Olstad, T.M. 2002. Det gyldne hollandske alter-skap i Leka kirke, Nord-Trøndelag. Konservering og restaurering. - NIKU Publikasjoner (120). 57 s. Oslo.
- Risbøl, O., Risan, T., Bjørnstad, R., Fretheim, S. & Rygh, B.H.E. 2002. Kulturminner og kulturmiljø i Gråfjell. Regionfelt Østlandet, Åmot kommune i Hedmark. Arkeologiske registreringer 2002, fase 4. - NIKU Publikasjoner (125). 201 s.
- Risbøl, O., Risan, T., Bugge Kræmer, M., Paulsen, I., Sønsterud, K.E., Swensen, G. & Solem, T. 2002. Kulturminner og kulturmiljø i Gråfjell, Regionfelt Østlandet, Åmot kommune i Hedmark. Arkeologiske registreringer 2001, fase 3. - NIKU Publikasjoner (116). 307 s. Oslo.
- Saglie, I.-L. 2002. Cultural heritage in land-use planning. Conflict or mutual reinforcement. - Pp.22-28 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).
- Skar, B.(ed.) 2002. Landskapet som kulturminne. Strategisk instituttprogram 1996-2001. - NIKU Publikasjoner (121). 73 s. Oslo.
- Skogheim, R. 2002. Cultural heritage and land-use planning on the urban fringe: a case study of an airport area. Different narratives. - Pp.13-18 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).
- Solstad, J.R. 2002. Irgensepitafiet i Røros kirke. - NIKU Publikasjoner (118). 28 s. Oslo.
- Swensen, G. 2002. Landscape under threats. Introduction. - Pp.4-7 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).
- Swensen, G. 2002. Stories of local heritage work. - Pp.18-22 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).
- Swensen, G.(ed.) 2002. Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. - NIKU Publikasjoner (126). 50 p.
- Ulriksen, E. 2002. Aktiviteter i Tønsbergs havneområde. - Ss.37-54 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner.
- Ulriksen, E. 2002. Tønsberg havn. - Ss.29-32 in Molaug, P.B.(ed.) Norske middelalderbyer. Strategisk instituttprogram 1996-2001. NIKU Publikasjoner (117).
- Ulriksen, E.(ed.) 2002. Tønsberg havneområde. Stratigrafiske analyser. NIKU Strategisk instituttprogram 1996-2001. Norske middelalderbyer. - NIKU Publikasjoner (124). 170 s. Oslo.
- Widgren, M. 2002. Can landscapes be read. Abstract. - P.28 in Swensen, G.(ed.) Cultural Heritage on the Urban Fringe. Nannestad workshop report March 2002. NIKU Publikasjoner (126).

Rapporter i ekstern rapportserie/ Reports in external report series

Grøn, O. & Loska, A. 2002. Development of methods for satellite monitoring of cultural heritage sites. - NINA-NIKU, Norsk Romsenter, Riksantikvaren - Oslo. 29 s.

Upublisert rapport til oppdragsgiver/ Unpublished report for client

Barlindhaug, S. 2002. Kommunedelplan Rv 80 Røvika - Strømsnes, Fauske kommune. Konsekvensutredning for kulturminner og kulturmiljø. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Statens Vegvesen Nordland. 23 s.

Barlindhaug, S. 2002. Bruks- og verneplan for Balvatn/Junkerdal, Fauske- og Saltdal kommune. Konsekvensutredning for kulturminner og kulturmiljø. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Fylkesmannen i Nordland. 50 s.

Barlindhaug, S. 2002. Ny 123 kV kraftlinje fra Skaidi til Melkøya. Kvalsund og Hammerfest kommune. Konsekvensutredning for Kulturminner og Kulturmiljø. - Upublisert rapport til oppdragsgiver. 24 s.

Barlindhaug, S. & Ringdal, S. 2002. Overføring av Langvella til Innerdalen, Oppdal og Ringebru kommune. Konsekvensutredning for Kulturminner og Kulturmiljø. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Trondheim energiverk. 43 s.

Brænne, J. 2002. Prosjekt 21325000. Røros 2002. B. 118. Tolga. Steen Øvre. Ivarsgarden. Fargeundersøkelser av salen i 1. etasje. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren, august 2002. 6 s.

Brænne, J. 2002. Bf. 359. Røros. Bergmannsgata. 21. Matr. Nr. 18.c. "Sangerhuset". Interiøret. Fargeundersøkelse av Rom 106, Blåsalen og Rom 109/201 Trapperommet i 1. etg. Foreløpig rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren, mai, 2002. 14 s.

Brænne, J. 2002. Prosjekt 21325000. Røros 2002. Kjerkgata 53. Hus Nr. 222. Fargeundersøkelser. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren, 4 s. ill. Oslo, august 2002.

Brænne, J. 2002. Bygdøy Kongsgård, Overflatebehandling av eksteriøret. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Multiconsult A/S, 2 s. ill. Oslo, august 2002.

Brænne, J. 2002. NIKU Prosjekt. 21.388.000. Polarskipet Fram. Fargeundersøkelser av deler av interiøret. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Framkomiteen. Frammuseet. Des. 2002. 36 s.

Brænne, J. & Moseng, L. 2002. Ringnes i Krøds-herad. Tilstandsbeskrivelse og forslag til

- tiltak. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, RISS A/S, Oslo 2002.
- Dunlop, A.R. 2002. Bergenhus, Bergen: Arkeologisk forundersøkelse, overvåking og registrering, 2001. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Forsvarets Bygningstjeneste. 26 s.
- Dunlop, A.R. 2002. Klostergarasjen, Nordnes, Bergen: Arkeologisk forundersøkelse på Vestre og Østre Murallmenningen, 2002. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Klostergarasjen AS. 14 s.
- Dunlop, A.R. 2002. Sparres gate/Nordnesveien, Nordnes, Bergen: Arkeologisk forundersøkelse, 2002. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Bergen og Omegn Boligbyggelag. 7 s.
- Dunlop, A.R. 2002. Magasinbygningen, Koengen, Bergen: Arkeologisk forundersøkelse, 2002. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Forsvarets Bygningstjeneste. 5 s.
- Dunlop, A.R. 2002. Kong Oscars gate v/ nr. 45, Bergen: Arkeologisk overvåking og registrering, 2002. - Upublisert rapport til oppdragsgiver. 5 s.
- Dunlop, A.R. 2002. Vestre Murallmenningen, Nordnes, Bergen: Arkeologisk forundersøkelse, 2002. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Klostergarasjen AS. 9 s.
- Dunlop, A.R. 2002. Rapport om arkeologiske og topografiske forhold i og omkring det gamle Rådhuset, Bergen. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Statens vegvesen Hordaland. 8 s.
- Eldal, J.C. 2002. Domus academica - "Urbygningen", Universitetet i Oslo, Karl Johans gate 47. Bygningshistorie ca. 1858-1950. - Upublisert rapport til oppdragsgiver. 22 + 13 s.
- Eldal, J.C. 2002. Langes gate 4 og 6, Langestrand, Larvik kommune. Bygningshistorisk undersøkelse. - Upublisert rapport til oppdragsgiver. 5+6 s.
- Eldal, J.C. & Husevåg, E. 2002. Tromsø Skipsverft. Bygningshistorisk og bygningsteknisk undersøkelse. - Upublisert rapport til oppdragsgiver. 26 s.
- Eldal, J.C. & Stornes, J.M. 2002. Langes gate 4 og 6, Langestrand, Larvik kommune. Tilstandsvurdering. - Upublisert rapport til oppdragsgiver. 3+6 s.
- Eldal, J.C. & Stornes, J.M. 2002. Langgaten 17, Holmestrand kommune. Tilstandsvurdering. - Upublisert rapport til oppdragsgiver. 4 s.
- Frøysaker, T. 2002. Tilstandsregistrering av kirkekunst i kirkene i Valle, Eigersund og Bjerkreim, 26. og 27. november 2002. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren.
- Gundhus, G. 2002. Kirkekunst i faresonen. Tidlige 1600-talls arbeider tilskrevet Peter Reimers i Valle kirke, Lindesnes kommune. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren.
- Gundhus, G. 2002. Befaring til kirker i Vest-Agder og Rogaland, juni 2002. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren. 5 s.
- Guttormsen, T.S. 2002. Kulturminneregistrering, E18 Nørholm - Dyreparken Kristiansand. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. 46 s. - NIKU.
- Guttormsen, T.S. 2002. Kulturminneregistrering, steinbruddet på Sagen og Auen i Porsgrunn kommune, Telemark. Registreringsrapport. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. 12 s. - NIKU.
- Guttormsen, T.S. 2002. KU steinbruddet på Seljestokken i Flora kommune, Sogn og Fjordane. Konsekvensanalyse, kulturminner og kulturmiljø. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. 25 s. - NIKU.
- Guttormsen, T.S. & Lindblom, I. 2002. KU Viklandet - Istad. 300 (420) KV-ledning. Konsekvensanalyse, kulturminner og kulturmiljø. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. 46 s. - NIKU.
- Guttormsen, T.S., Risan, T. & Gjesvold, P. 2002. KU E6 i strekningen Gardermoen - Moelv, Akershus og Hedmark. Konsekvensanalyse, kulturminner og kulturmiljø. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. 64 s. - NIKU.
- Guttormsen, T.S., Risåsen, G.T. & Risan, T. 2002. KU for ny E18 i strekningen Temse - Morholt i Grimstad kommune, Aust-Agder. Konsekvensanalyse, kulturminner og kulturmiljø. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. 56 s. - NIKU.
- Hommedal, A.T. 2002. "Katarinahospitalets" ruin, Bergen: overvåkings- og konserveringsarbeid, 2002. Rapport frå Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) til Byantikvaren i Bergen. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Bergen. 30 s.
- Hommedal, A.T. 2002. Selje kloster- og helgenanlegg, Selje, Sogn og Fjordane. Tilstandsrapport utarbeida av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) for Riksantikvaren. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Bergen. s. 24.
- Jerpåsen, G. 2002. KU for 132 kV ledning Flesaker-Rivelsrud, Vestfold. Tema kulturmiljø og kulturminner. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. NIKU.
- Jerpåsen, G. & Lindblom, I. 2002. KU og §9 registrering for tema kulturmiljø og kulturminner, Innvik kraftverk, Stryn. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. NIKU.
- McLees, C. 2002. Oppsetting av offentlig toalett ved Bispegata 7b, Trondheim, TA2002/5. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Adshel Norge AS. 8 s.
- McLees, C. 2002. Utskifting av avløpsledning ved Kongsgården barnehage, Kjøpmannsgata 3, Trondheim, TA2002/7. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Trondheim Eiendom. 4 s.
- McLees, C. 2002. Rehabilitering av avløpsrør ved Vitensenteret, Kongens gate 1, Trondheim, TA2002/8. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Viten-senteret. 3 s.
- McLees, C. 2002. Reparasjon av vannlekkasje i St. Jørgensveita ved St. Jørgensveita 6B, Trondheim, TA2002/9. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Trondheim Eiendom. 5 s.
- McLees, C. 2002. Forundersøkelse i bakgården til Nordre gate 26 og 28/30, Trondheim, TA2002/13. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Ebo bolig AS. 8 s.
- McLees, C. 2002. Ny vann- og avløpsledning til Schirmers gate 3A, Trondheim, TA2002/14. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider. 8 s.
- McLees, C. 2002. Utskifting av sandfangkum på Domkirkegården, Bispegata 5, Trondheim, TA2002/3. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Trondheim kommune. 6 s.
- Molaug, P.B. 2002. Kulturminner. Vedlegg til reguleringsplan E18 mellom Festningstunnelen og Ekebergtunnelen. Detalj- og reguleringsplan, etappe 1. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Aas-Jakobsen for Statens vegvesen Oslo. 30 s.
- Molaug, P.B. & Wiberg, T. 2002. Opera i Bjørvika og arkeologi. Notat. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Statsbygg. 8 s.
- Myrvoll, E.R. & Skogheim, R. 2002. Kulturminnevern i kommunene. Kompetansekartlegging i kommunene Sør-Varanger, Skjervøy, Gjøvik, Skedsmo og Råde. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Miljøverndept., Riksantikvaren. 74 s.
- Ramstad, S. 2002. Lekkasje på vannledning i Apotekerveita ved Søndre gate 4, TA2002/1. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, E.C. Dahls Eiendom. 4 s.
- Reed, I. 2002. Graving for rehabilitering av vann- og avløpsledning ved Munkegata 15, TA2002/2. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Severin Eiendoms-selskap AS. 4 s.
- Reed, I. 2002. Installering av offentlig toalett i Munkegata ved Munkegata 22, Trondheim, TA2002/4. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Adshel Norge AS. 3 s.
- Reed, I. 2002. Overvåking/forundersøkelse i forbindelse med riving av bensinstasjon i Munkhaugveita 3-5, Trondheim, TA2002/6. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Realinvest AS. 11 s.
- Reed, I. 2002. Nedsetting av trekkekum i Dronningens gate ved Dronningens gate 1A, Trondheim, TA2002/10. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Telenor Nett AS. 3 s.
- Reed, I. 2002. Legging av fjernvarmsrør i Olav Tryggvasons gate ved Olav Tryggvasons gate 27, Trondheim, TA2002/11. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Olav Tryggvasons gate 27 AS. 3 s.
- Reed, I. 2002. Reparasjon av vannledning i St. Jørgensveita ved St. Jørgensveita 6B, Trond-

- heim, TA2002/16. Arkeologisk rapport. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Trondheim kommune. 3 s.
- Solstad, J.R.(ed.), Muniz, I.P., Erikstad, L. & Stabbetorp, O. 2002. Final report, COM-POTEC, Norwegian group. Vestre Slidre Church - Sturgeon glue - GIS. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, European Commission. - NIKU, Oslo. 66 p.
- Stein, M. & Ford, T. 2002. Bevaringsplan for Kai Fjells veggmaleri "Avreise og ankomst" i sentralhallen på Fornebu. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, IT Eiendom Fornebu. 16 s.
- Stein, M. & Sandtrø, A. 2002. Trondenes kirke. Bevaringsplan for alterskap og skulpturer fra middelalderen. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren. 44 s.
- Stein, M., Brænne, J., Haugen, A., Johansen, N.G. & Olstad, T.M. 2002. Is it possible? The preservation of Hugo Lous Mohr's painting in Oslo Cathedral. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren. 97 s.
- Stornes, J.M. 2002. Grindbygg i Vest Norge og i Normandie. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Riksantikvaren.
- Swensen, G. & Lindblom, I. 2002. Konsekvensutredning E 18 Farriseidet - Nøklegård. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Statkraft Grøner, Oslo.
- Tømmervik, H., Strann, K.-B., Systad, G.H., Iversen, M., Rikardsen, A. & Myrvoll, E.R. 2002. Miljøkonsekvensanalyse vedrørende bebyggd kjøretasé for 6-hjulinger Grenseberget - Trekrøysa. - Upublisert rapport til oppdragsgiver, Forsvarsbygg. - Rapport, NINA-NIKU, Tromsø. 54 s.
- Vaage, J., Swensen, G., Guttormsen, T.S. & Gjesvold, P. 2002. KU Rv2 i strekningen Nybakk - Hedmark grense gjennom Nes kommune, Akershus. Konsekvensanalyse, kulturminner og kulturmiljø. - Avdeling for Landskapsarkeologi Rapporter. 49 s. - NIKU.
- Ledere, kommentarer, anmeldelser, kronikker o.l. publisert i tidsskrift, dagspresse/Leader, comment, reviews, feature articles etc. published in journal, daily press**
- Nordeide, S.W. 2002. Nye kulturstier åpnes. Intervju i forbindelse med åpning av 3. og 4. kultursti. (Kulturstiprosjektet). - Adresseavisen 1.09
- Nordeide, S.W. 2002. Hvor er Bergens middelalderspor?. Intervju v. Sissel Hamre Dagsland (SIP: Middelalderbyen som kulturmiljø). - Bergens Tidende 29.10.
- Trædal, V. 2002. "...von der Wolga bis zur Themse"... Bokanmeldelse: Claus Ahrens: "Die frühen Holzkirchen Europas". - in Balto, J.A.(ed.) Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevarings Årbok 2002.
- Forelesning/foredrag / Lecture/talk**
- Brænne, J. 2002. Dokumentasjon av byggnads- og färgundersökningar i historiska byggnader / Ytbehandling av historiska eksteriörer / Ytbehandling av historiska interiörer. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Univ. i Göteborg. Avd. för kulturvård. Göteborg, mai 2002.
- Brænne, J. 2002. Historiske overflatebehandlinger. Eksteriör og interiör. Pigmenter, materialer og påføringsteknikker. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, HiST. Valle i Setesdal, mars 2002.
- Brænne, J. 2002. Bygnings- og fargeundersökkelser. Metode og dokumentasjon. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, HiST. Valle i Setesdal, mars 2002.
- Brænne, J. 2002. Illusjonsmaleriet i Norge. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, HiST. Valle i Setesdal, mars 2002.
- Brænne, J. 2002. Antikvarisk arbeid, mål og metode. Praktisk 5 dagers kurs i eldre overflatebehandlingsteknikker. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Håndverksdagene, Røros, august - september 2002.
- Brænne, J. 2002. Villa Stenersen. Historikk, farger og materialbruk. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Sälskapet för Restaureringskonst. - Villa Stenersen, Oslo, sept. 2002.
- Brænne, J. 2002. Byggnaders färghistorik. Paralleller mellan Sverige och Norge. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Univ. i Göteborg. Avd. för kulturvård. Göteborg, mai 2002.
- Brænne, J. 2002. Surface finishes and coatings in the interior of wooden buildings. Tradition and materials. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, ICWCT, International Course in Wood Conservation Technology. Oslo juni 2002.
- Brænne, J. 2002. Funksjonalismens farger og materialbruk i Norge, oppsporing av ny kunnskap. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, ICOMOS, Fagseminar, Oslo, mars 2002.
- Brænne, J. 2002. Tradisjonelle malingstyper og påføringsmetoder. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Workshop. Arkitekt-høgskolen i Oslo. Mars.
- Brænne, J. 2002. Historic interiors, - more than furniture, textiles and carpets?. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, UKIC, United Kingdom Institute for Conservation. Historic Section, inaugural meeting. London. Januar.
- Brænne, J. 2002. Norske trehus, overflatebehandling og materialer. Tradisjon og teknikker. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Arkitekt-høgskolen i Oslo. Februar.
- Brænne, J. 2002. Overflatebehandling av museumshus, eksteriör. Preventive tiltak. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Norsk Folkemuseum. November.
- Brænne, J. 2002. Fargetradisjon og materialer brukt på norske trehus. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Seminar om arkitektur og farger, Det Norske Arkitektakademi. - Oslo, september.
- Brænne, J. 2002. Surface finishes and coatings on the exterior of wooden buildings. Tradition and materials. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, ICWCT. International Course in Wood Conservation Technology. - Oslo. juli.
- Brænne, J. 2002. Colour examination of wooden buildings. Exterior and interior. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Workshop. ICWCT, International Course in Wood Conservation Technology. - Trondheim juni.
- Brænne, J. 2002. World Heritage Site, Røros. History and development of the preservation history of the 17th. century mining town. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Internasjonalt symposium Culture 2000. - Røros, september.
- Brænne, J. 2002. Colour tradition on Norwegian wooden buildings 1650 - 2002. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, International Course in Wood Conservation Technology. ICCROM/Riksantikvaren. - Oslo juni.
- Brænne, J. 2002. Arne Korsmo og Fargen. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Internasjonalt symposium. Modernismens Arkitektur. Arne Jacobsen og Arne Korsmo. - København, november.
- Brænne, J. 2002. Preventiv konservering. Skadevurdering og forslag til tiltak i museumsbygninger. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Workshop, Norsk museumsutvikling. - Norsk Folkemuseum, November.
- Brænne, J. 2002. Damsgård Mansion. The documentation and examination process. The conservation work. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, The 10th International Course on Wood Conservation Technology 2002. Riksantikvaren, ICCROM - Bergen, juni.
- Brænne, J. 2002. Urnes Stave Church. Assessment of conservation status of selected parts of the church. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, The 10th International Course on Wood Conservation Technology 2002. Riksantikvaren, ICCROM - Workshop. Urnes, juni.
- Brænne, J. 2002. Øy, Øvre Vågå. Assessment of the conservation work carried out on the farm during the period 1996 - 2002. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, The 10th International Course on Wood Conservation Technology 2002. Riksantikvaren, ICCROM. Workshop. - Vågå, juni.
- Brænne, J. 2002. Gaupne Church. Assessment of the present condition of the 16. century wooden church. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, The 10th International Course on Wood Conservation Technology 2002. Riksantikvaren, ICCROM. Workshop. - Gaupne, juni.

- Brønne, J. 2002. Timber Buildings and Integrated Polychrome Decorations. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, The 10th International Course on Wood Conservation Technology 2002. Riksantikvaren, ICCROM. Workshop. - Norsk Folkemuseum, juni.
- Brønne, J. 2002. NIKUs Konserveringsatelier. Oppbygging, forskningsoppgaver og konservering. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Arkitektthøgskolen i Oslo, februar.
- Brønne, J. 2002. Norsk fargeetradisjon Fra middelalder til nåtid. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Arkitektthøgskolen i Oslo. Februar.
- Brønne, J. 2002. Vedlikehold av museumsbygninger. Systematiske tiltak basert på behov, undersøkelser og tradisjonelle materialer - eller ad hoc-arbeider utført med det museet har for hånden?. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, NMFs landsmøte. Bergen, September 2002.
- Brønne, J. 2002. Overflatebehandling av museumsbygninger. Interiør. Preventive tiltak. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Norsk Folkemuseum, November 2002.
- Eldal, J.C. 2002. Sveitserstil og dragestil. Europeisk bakgrunn og utviklingen i Norge. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Arkitektthøgskolen i Oslo, 5. september.
- Frøysaker, T. 2002. Konservering av Gottfried Hendtzschels kirkemalerier. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Forskningsrådets utredningsgruppe: Kulturminner og kulturmiljøer - utredning av forskningsbehovet. Voksenåsen 31. oktober.
- Frøysaker, T. 2002. Konservering av Gottfried Hendtzschels kirkemalerier. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Institutionen för Kulturvård. Göteborgs Universitet. 22. mars.
- Hommedal, A.T. 2002. The medieval Dominican Friary of St. Olav in Oslo, Norway: history and architecture. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Konferansen "Gdansk and Europe's Heritage", mai.
- Hommedal, A.T. 2002. Før konservering av ein ruin: Betydninga av og metodar for restaurerings- og konserveringshistorikk og for tilstandsanalyse. Kva skal vi sjå etter og kva skal liggje føre før oppstart?. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Riksantikvarens seminar "Konservering av middelalderruiner", Oslo 30.10.
- Molaug, P.B. 2002. Excavations in Norwegian towns 1970-1999. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Archaeology of Medieval Towns in the Baltic and North Sea Area. Conference 28th - 31th May 2002, Ribe.
- Myrvoll, E.R. 2002. Kulturmiljøer med mange romstuffer langs kysten av Finnmark og Nordtroms. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Det norske arkeologmøtet 2002, Kabelvåg.
- Myrvoll, E.R. & Henriksen, J.E. 2002. Bosetting og etnisitet i jernalder og mellomalder i Nord-Troms og Finnmark. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Historieseminaret "kvensk historie/statlig politikk overfor kvenene" i regi av Norske Kveners Forbund, Tromsø. 15. mars.
- Nordeide, S.W. 2002. Krigføring i middelalderen. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Oslo, 6-7. nov.
- Nordeide, S.W. 2002. Land og by. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Nordisk seminar for historie og arkeologi, Fyn 25-17. nov.
- Nordeide, S.W. 2002. Trondheim i middelalderen. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Foredrag med omvisning for arkeologistuderter fra Mitthögskolan i Östersund, 16/4-02.
- Norsted, T. 2002. Hellemaleriene i Indre Billefjord, Porsanger. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Konferanse om samisk forhistorie, Porsanger, 5. september.
- Olsen, B., Myrvoll, E.R. & Henriksen, J.E. 2002. Mangeromstufene på Finnmarkskysten. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Forskningsseminar ved Institutt for arkeologi, Universitetet i Tromsø.
- Olstad, T.M. 2002. Fargeplan, farger og fargeundersøkelse i Gamlebyen, Fredrikstad. Illustrert introduksjon og byvandring. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, - Nordisk ICOMOS-seminar. Fredrikstad.20.01.02.
- Olstad, T.M. 2002. Introduction to the restoration of the interior paintings in Uvdal stave church. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, The 10th International Course on Wood Conservation Technology 2002. - Uvdal. Juni.
- Olstad, T.M. 2002. Damsgård mansion, an introduction to the conservation. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, The 10th International Course on Wood Conservation Technology 2002. Riksantikvaren, ICCROM - Bergen, juni.
- Olstad, T.M. 2002. Some thoughts on the "Norwegian way" of dealing with Historic Interiors. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Inaugural meeting - Historic Interiors section, UKIC. London. 11.01.02.
- Risan, T. 2002. Kulturminneprosjektet, RØ. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, ESRI brukerkonferanse 5. februar. Powerpoint presentasjon. 35 s.
- Risåsen, G.T. 2002. Lystgård og lystgårdskultur - borgerskapets drøm om et herregårdsliv. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Nordisk slotts- og herregårdssymposium. Frogner hovedgård, Oslo, 27.09.
- Seip, E. 2002. Gamlebyen i Fredrikstad. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Det internasjonale Trekurset, Fredrikstad 26. mai.
- Seip, E. 2002. Kvinne i arkitekturen. Kvinnelige arkitekter i praksis. Seminar i anledning Den internasjonale kvinnedagen. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Arkitektthøgskolen i Oslo, 8. mars.
- Sellevoid, B.J. 2002. Skjelettfunnene fra Hamar domkirkeruin. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Middelalderforum, Universitetet i Oslo, 12.09.2002.
- Sellevoid, B.J. 2002. Om gravene og de døde på Hamardomens kirkegård. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Collegium Medievale, Universitetet i Oslo, 16.06.2002.
- Sellevoid, B.J. 2002. De dodes ben: Kilder til kunnskap om fortidens mennesker og samfunn. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Institutt for arkeologi, Universitetet i Oslo, 11.04.2002.
- Storsletten, O. 2002. Norske stavkirker. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, ICOMOS-kurset i trekonservering, Riksantikvaren, 21.5.
- Storsletten, O. 2002. Guds hus - våre rom. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, , Midgard historisk senter, Borre, 12.12.
- Swensen, G. 2002. A sustainable historic city - the example of Tallinn. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, 5th EC Conference; Cultural Heritage Research: a Pan-European Challenge. Krakow 16-18 mai.
- Swensen, G. 2002. Boliginnløsning og etikk. - Forelesning/foredrag, fremleggelse av paper, Innlegg på Statens vegvesen, Vegdirektoratets fagkonferanse om grunnnerv og verdsetting, 30. oktober.

Poster/Poster

- Nordeide, S.W. 2002. The archbishop's Mint in medieval Trondheim. - Poster, Euromint International Conference, Porto 14-16. nov. 2002.
- Risan, T. 2002. The Norwegian Arcadia Survey. - Poster, Arcadia-seminar ved det norske instituttet i Athen.
- Risan, T., Guttormsen, T.S. & Ringdal, S. 2002. Environmental Impact Assessment. What to do - and not to do?. - Poster, European Landscape Conference in Tartu, Estland.
- Ulseth, P., Nordeide, S.W. & Lohne, O. 2002. Minting at the Archbishop's palace in medieval Trondheim, Norway. - Poster, Euromint International Conference, Porto 14-16. nov.

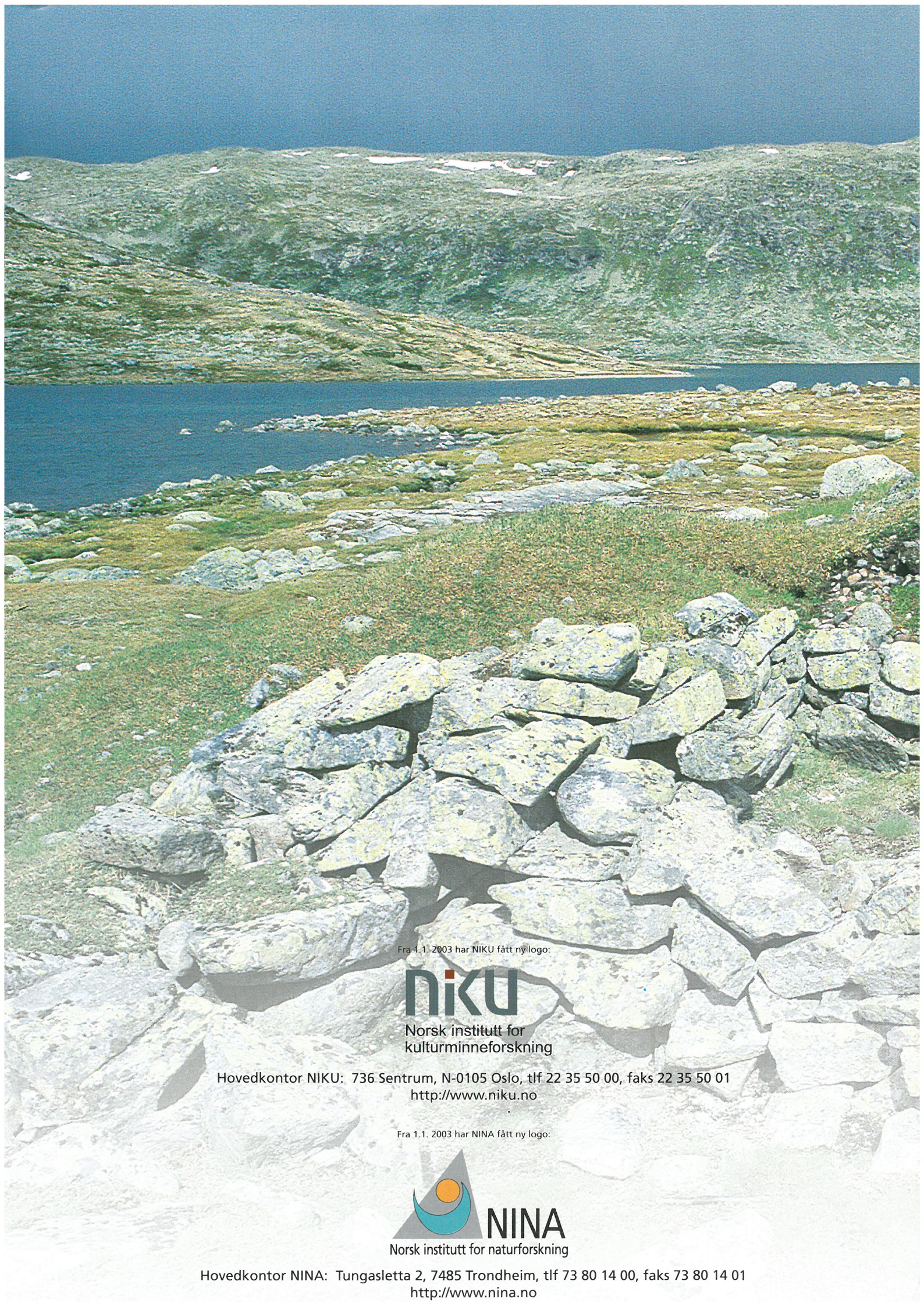
Populærvitenskapelige artikler og foredrag/Popular-scientific articles and lectures

- Brønne, J. 2002. Barokktafetet i Cappelgården. Historikk. - Cappelengården, Drammen 2002.
- Brønne, J. 2002. Hva forteller fargeundersøkelsene på Froland Verk om bygningens historie. - Tre foredrag. KAPP - ABEL. Froland Verk. April, 2002.

- Brænne, J. 2002. Havna Allé 15 - "Villa Dammann": farge og materialundersøkelser av eksteriøret. - Vinderen Historielag. Oslo. 11(1). 3 s.
- Egenberg, I.M. 2002. 3.9.12. Overflatebehandling: Tjærebreing. - Riksantikvarens informasjon om kulturminner. Bygninger og anlegg (3) Riksantikvaren, Oslo.
- Frøysaker, T. 2002. Konservering av kalvariegruppen fra Urnes stavkirke. - ICOMOS nytt (1): Ss.3-5. ICOMOS Norge.
- Gundhus, G. 2002. Pigmenter i middelalderen. - Middelalder-Oslo (2): S.21-22. Interesseforeningen for Oslos middelalder.
- Heggenhougen, B. 2002. Restaurering av et 1600-talls lerretstapet fra Cappelengården, Drammen. - Norske Konserveres Årg. 13(1)
- Hjelle, K.L. & Hommedal, A.T. 2002. Holmen og Veisan - ei kjelde til Bergen si tidlege historie. - Arkeo (2/2002): Ss.18-26. Bergen Museum, Bergen.
- Larsen, J.H. & Sollund, M.L.B. 2002. Gravfeltet i Fevikparken, Grimstad. - Agder Historielag Årsskrift (78). 18 s. Kristiansand.
- Molaug, P.B. 2002. Vevlodd av kleberstein. Funn fra Middelalder-Oslo. - Middelalder-Oslo (2) Interesseforeningen Oslos middelalder.
- Molaug, P.B. 2002. Smørspade. Funn fra middelalder-Oslo. - Middelalder-Oslo (2) - Interesseforeningen Oslos middelalder.
- Molaug, P.B. 2002. Båter og brygger i Bjørvika. - Foredrag, Historisk lunsjkafe. MD 7/10.
- Molaug, P.B. 2002. Fresjeborgen og arkeologiske funn fra 15- og 1600-tallet. - Foredrag, Fresjeborgens venner, Larvik. 26.2.
- Molaug, P.B. 2002. Mariakirken, Kongsgården og Clemenskirken i middelalderens Oslo. - Omvisning, Oslo middelalderfestival 15/6.
- Molaug, P.B. 2002. Fra Bjørvikabyen til Oslo middelalderby. - Kulturvandring, MI-alliansen, Oslo 23/9.
- Molaug, P.B. 2002. Tanum kirke. - Omvisning, Interesseforeningen Oslos middelalder, 6.6.
- Molaug, P.B. 2002. Tanum middelalderkirke. - Middelalder-Oslo (1) - Interesseforeningen Oslos middelalder.
- Molaug, P.B. 2002. Middelalder i middelalderparken. - Foredrag fagseminar for Oslo kommunale kontorbedrift. - Oslo Ladegård 28/1.
- Molaug, P.B. 2002. Tre piler og en kvernstein. - in St. Halvards dag 15. mai 2002. Program. Oslo.
- Myrvoll, E.R. 2002. Trondenes historiske senter. - Museumsnytt 6/2002
- Myrvoll, E.R. & Henriksen, J.E. 2002. Kulturmiljøer med mangeromstuffer i Berlevåg kommune. - Foredrag for lærerkollegiet ved Berlevåg barne- og ungdomsskole. 21. august.
- Nordeide, S.W. 2002. Mellom himmel og jord. Om livet i Erkebispegården. - Intervju NRK P1 29.03.
- Norsted, T. 2002. Bergkunst: Egenart, kontekst, bevaring. - Ss.5-22 in Marstrander, L.(ed.) ICOMOS-Nytt. (1). ICOMOS Norge, Oslo.
- Norsted, T. 2002. Møte med bergkunsten i Det sørlige Afrika: Zambia og Zimbabwe. - Foredrag, Åpen dag om bergkunst, Universitetets Oldsaksamling, Oslo, 24. november.
- Norsted, T. 2002. Utvendig maling: Linoljemaling - egenskaper og bruk. - Riksantikvarens informasjon om kulturminner. 3. Bygninger og anlegg (3.9.4). 10 s. Riksantikvaren.
- Risåsen, G.T. 2002. Nytt liv til gammel hage. - Norsk hagetidend (10): Ss.606-610.
- Risåsen, G.T. 2002. Fra Bygdøy kongsgård til Mågerø. - Fortidsvern (2): Ss.16-19. - Fortidsminneforeningen, Oslo.
- Sandtrø, A. 2002. Urnes kalvariegruppe - Med voks som underlag for ny behandling. - Norske Konserveres Årg.13(2): Ss.8-9. NKF-N, Oslo.
- Seip, E. 2002. Christian Heinrich Grosch. Intervju i serien Ut mot Grensen. - Halden nærradio 21. august.
- Seip, E. 2002. Fra provinsby til hovedstad - byen bygges. - Abel-dager i Oslo, Universitetet i Oslo, 1. juni.
- Seip, E. 2002. Christian Heinrich Grosch. Arkitekten som ga form til det nye Norge. - Oslo pensjonistuniversitet, Oslo 31. januar.
- Seip, E. 2002. Arkitekt Christian Heinrich Grosch. - Bygdøy-Frogner historielag, Oslo 10. april.
- Storsletten, O. 2002. Takkonstruksjonen i Tingelstad gamle kirke. - Omvisning, Hadeland Folkemuseum, 14.7.
- Swensen, G. 2002. Hytta - vår andre bolig. - Fortidsvern (2). 4 s. Oslo.
- Ulriksen, E. 2002. Hella: Havn og produksjonsområde. - Njotarøy. Årsskrift 2002: Ss.65-73. Nøtterøy Historielag.
- Winness, M. 2002. Renhold i kirkeinteriører. - Foredrag for tilsynshavere i Fortidsminneforeningens stavkirker. - Fortidsminneforeningen, 12. oktober.

Andre/Other

- Risåsen, G.T. 2002. Stiftsgården i Trondheim. - in Beck, T.(ed.) Herskapeilig. NRK TV, 23.05.

Fra 1.1. 2003 har NIKU fått ny logo:

niku

Norsk institutt for
kulturminneforskning

Hovedkontor NIKU: 736 Sentrum, N-0105 Oslo, tlf 22 35 50 00, faks 22 35 50 01
<http://www.niku.no>

Fra 1.1. 2003 har NINA fått ny logo:

 NINA
Norsk institutt for naturforskning

Hovedkontor NINA: Tungasletta 2, 7485 Trondheim, tlf 73 80 14 00, faks 73 80 14 01
<http://www.nina.no>